

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK KIRKEBLAD NR. 4 - 2019



Kalt til å være rundkirker av levende stener

Klostertanker s. 74

Tema: Hva er et kall? s. 35

Katolsk profil: John Henry Newman s. 30

Min menighet: Lillehammer s. 58

Veien, sannheten og livet

Muslimhets har vært et tema denne høsten og etter terrorangrepet mot Al-Noor moskéen i Bærum den 10. august, bestemte den norske regjeringen at det skal lages en nasjonal handlingsplan mot hat og rasisme mot muslimer.

Det er et arbeide som har bred oppslutning, for i vårt land skal vi ha nulltoleranse for hets og hat mot grupper på grunn av deres tro. Negative holdninger mot muslimer finnes i mange miljøer, også kristne, og det hatet som kommer til overflaten med jevne mellomrom, er det viktig at vi står samlet opp imot.

MEN DET INNEBÆRER IKKE at sider ved islam og muslimer ikke skal kunne kritiseres. Å stemple enhver kritikk av islam eller spørsmålsteget ved sider av muslimsk innvandring som «islamofobi», bringer neppe debatten videre. Kritiske spørsmål og søken etter faktabasert informasjon er en viktig verdi i vår kultur.

Derfor er det interessant når journalist Kjell Erik Eilertsen i en artikkel i Aftenposten, etter studie av statistisk tallmateriale, er kommet frem til at integrering fra muslimske land går dårlig. Mens sysselsettingsgraden for asiatiske og afrikanske menn fra muslimske land er relativt lav, er den relativt høy for asiatiske og afrikanske menn fra ikke-muslimske land. Hvorfor er det sånn? Noen forklarer dette med at menn fra muslimske land har lav utdanning, (og derved har vanskeligere for å komme inn på arbeidsmarkedet), fordi de kommer fra stater med krig og ødelagt



«Negative holdninger mot muslimer finnes i mange miljøer, også kristne, og det hatet som kommer til overflaten med jevne mellomrom er det viktig at vi står samlet opp imot.»

infrastruktur, såkalte «failed states». Men da blir neste spørsmål igjen hvorfor så mange muslimske land er «failed states»?

UTFORDRINGEN ER jo å kunne ha en debatt om disse spørsmålene uten at det slår ut i beskyldninger om «islamofobi» på den ene siden, eller nærer opp under en negativitet mot muslimer på den andre.

Hvilken rettesnor gir Kirken oss når det gjelder vårt forhold til andre religioner?

DET ANNET VATIKANKONSIL (1962–1965) var klar i sin understrekning av

gjensidig forståelse og respekt, og at alle mennesker i bunn og grunn står i et forhold til Gud. Kirken forkaster ikke det som måtte finnes av hellighet og tro i andre religioner, samtidig som den understreker at Kristus alene er sannheten og frelsens opphav:

«Den katolske kirke forkaster intet av det som er sant og hellig i disse religioner», som «reflekterer en stråle av den Sannhet som opplyser alle mennesker. Men den forkynner også, og den skal bestandig forkynne Kristus, som er "veien, sannheten og livet" (Joh 14, 6), i hvem menneskene finner det religiøse livs fylde, i hvem Gud har forlikt alle ting med seg».

DETTE ER ET krevende dobbeltbudskap, spesielt i en adventstid hvor vi forbereder oss på Jesu fødsel og hans ankomst, og fokuserer på det vesentligste: at vi med troens lys går Herren i møte når han kommer. Men å anerkjenne det som er av godt hos andre, betyr ikke at man minimerer det som er Veien, Sannheten og Livet i ens egen tro.

Hans Rossiné
HANS ROSSINÉ
 REDAKTØR



Innhold



Katolsk profil:
John Henry Newman
Side 30



Signert:
Arne Berggren
Side 26



Tema:
Hva er et kall?
Side 35

- 4 Brev fra **biskop-elekt, fr. Erik Varden**
- 5 **Biskop Bernt** har ordet
- 6 Min tro: **Flor Santamaria-Kovacs**
- 10 Norske kirkeskatter:
Alterfrontalet i Skaun kirke
- 12 Aktuelt: **Helena D'Arcy**, ny redaktør
i Katolskt magasin
- 14 Caritas: Reisebrev fra Kongo
- 16 **De kom og ble**
- 21 Guds ord: **Å forvalte skaperverket**
- 22 Sannhetsserum: Historiebevissthet eller
historieløshet?
- 24 Kunst: **Den sixtinske Madonna** i St. Olav
domkirke
- 26 Signert: **Arne Berggren**
- 28 Historie: Diplomatiets bevarte verdensfreden
- 30 Katolsk profil: **John Henry Newman**
- 35 **Tema: Hva er et kall?**
- 36 Når Gud kaller. **Sr. Hanne-Maria
Berentzen OCSO**
- 42 Hva er et kall? **Biskop Bernt**
- 46 Hva er et kall? **Sr. Lucia**
- 48 Hva er et kall? **p. Jo Neve**

- 50 Hva er et kall? **Jeanne Wreden**
- 52 Hva er et kall? **Ragnhild Helena
Aadland Høen**
- 54 Aktuelt: Norge rundt
- 56 Aktuelt: Verden rundt
- 58 Min menighet: **Lillehammer**
- 64 Gavetips
- 66 Min søndagsmiddag: **Adventssuppe**
- 68 **Quiz**
- 70 Frode Haverkamp: **Portinari-alterbildet**
- 74 Klostertanker. **p. Michael Jensen O.S.B.:**
Vi er kalt til å være rundkirker
- 76 Betragtninger. **Janne Haaland Matlary:**
Vår frue på prærien
- 79 **Sigurd Hareide:** Den første trykte tekst
på norsk er 500 år
- 82 Bokomtaler
- 89 **Georg Fr. Rieber-Mohn:** Mennesker og dyr
- 90 Aktuell bok: **Hans Fredrik Dahl** om sin
bror Dom Filip
- 94 Nytt om navn og kalendre
- 98 Utgangspunkt: *Lead, Kindly Light*
av **John Henry Newman**

ST. OLAV

Katolsk kirkeblad

Grunnlagt 1889
av Johannes Olaf Fallize.
Hvori opptatt «Klippen»
(Midt-Norge, 1950–78), «Stella
Maris» (Nord-
Norge, 1950–68) og «Broen»
(Landsdekkende, 1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 4–2019, årgang 131
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme
tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 42 77

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Kathrine Låver
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon

Design og layout: Erlend Lans
Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:
Kontonr.: 3000. 15. 11110
(gir skattefradrag)
Fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO2XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

**Signerte artikler står for
forfatterens regning.**

**Dersom intet annet er angitt, er
bildene hentet fra katolsk.no**

**St. Olav kirkeblad redigeres
etter prinsippene i Redaktør-
plakaten og Vær Varsom-pla-
katen.**

**Redaksjonen tar intet ansvar
for ikke-bestilt stoff.**

Redaksjonsslutt: 02.12.19

Deadline neste nummer:
13.02.20

Trykk: United press, Latvia

Opplag: 4000

Forside: Malgorzata Piotrowska

Vigslingen av Dom Erik Varden som ny biskop av Trondheim stift skulle ha funnet sted i Nidarosdomen 4. januar 2020. Den er nå utsatt på ubestemt tid. I et brev til de troende i Trondheim stift, skriver biskop-elekt Erik Varden at forklaringen er hans helsetilstand og at han har «fått instruks om å følge legens råd og bruke tid på å komme til hektene.» Biskop Bernt I. Eidsvig fortsetter inntil videre som apostolisk administrator for Trondheim stift.

Brev til prester, ordensfolk og de troende i Trondheim stift – Midt-Norge

Kjære prester, ordensfolk og legfolk i Trondheim Stift!

Ugjerne belemrer jeg andre med opplysninger om min helsetilstand; men jeg er blitt gjenstand for en offentlig utnevning og innser at den innsnevrer privatsfæren.

Min helse har i det siste par år vært noe vakkende. Store oppgaver har satt sine spor. Jeg er blitt mer og mer sliten, uten særlig anledning til å gjøre noe med det. Dagen etter utnevningen til Trondheim hadde jeg, slik falt det seg, en avtale hos lege til grundig undersøkelse. Jeg hadde fått 48 timer til å gi mitt svar. Jeg ønsket å møte Kirkens kall lydig, derfor tenkte jeg meg dette som et forsyn: legen ville gi meg et objektivt kriterium.

Jeg tok ikke tilstrekkelig på alvor diagnosen jeg fikk, som pekte mot en form for utmattelse. Man regner jo med at det helst går bra hvis man anstrender seg litt ekstra, og dertil kanskje får noen netter med åtte timers søvn. Det var overmodig av meg å tenke slik, det ser jeg nå.

Jeg var uvel da jeg ankom Trondheim den 3. november. I dagene som fulgte, trakk kroppen stadig sterkere i nødbremsen. 13. november så jeg meg nødt til å skrive til Nuntius. Jeg opplevde å bli lyttet til og hørt med stor forståelse. Jeg har fått instruks om å følge legens råd og bruke tid på å komme til hektene. Følgelig blir bispevielsen i Trondheim utsatt enn så lenge.

Den hellige Far har vist meg tillit ved sin utnevning og hjertelig forståelse ved å gi meg tid til å bli bedre. For begge deler er jeg svært takknemlig.

Jeg skjønner at nyheten vil skuffe mange, og også at den skaper praktiske vansker, med forberedelser i full sving. Jeg beklager dette, og skulle gjerne ha gjort noe virksomt for dere! Men det eneste jeg kan by dere her og nå er erkjennelsen av min egen begrensning, med mitt vitnesbyrd om at Herrens barmhjertighet når oss også der.

Jeg må finne meg i å trekke meg tilbake noen måneder i stillhet og hvile for å få kreftene tilbake. Vær sikre på at Trondheim Stift vil være i mine daglige tanker og bønner. Måtte Herren vise hver og én av dere sin Faderlige godhet!

23. november 2019
Biskop-elekt, fr. Erik Varden





Til de troende i Trondheim stift



Hvis våre katolikker i Trondheim stift mener at de ikke på tilfredsstillende vis har vært hørt og sett av Vatikanet i de siste årtier, er dette ikke urimelig. Siden 1983 har administratorer hatt ansvaret for prelaturet det meste av tiden, i tilsammen 24 år, og dette vil nok fortsette i noen måneder til. Men, det er en forskjell nå. Erik Varden er utnevnt til biskop, og utnevnelsen er møtt med almen glede og takknemlighet. Da er det lettere å vente en stund til.

Vår biskop-elekt – som han blir kalt inntil bispevielsen – har i de siste år hatt mange og viktige oppdrag for sin orden. Han har med stor energi satt sitt kloster i stand til å møte nye utfordringer, både når det gjelder det åndelige og det materielle. Han har preket retretter, holdt foredrag (Trondheim, Olsok 2018!), skrevet artikler og bøker (*The Shattering of Loneliness*, anbefales sterkt, kommer i norsk utgave i 2020). Han har visitert og administrert andre klostre, for å nevne noe av hans program fra de siste år.

DET ER IKKE SLIK vi forestiller oss et kontemplativt liv, men abbed Varden har samtidig maktet å holde fast ved sin ordens livsform og karisma til tross for alle sine gjøremål. Men at alt dette til slutt resulterer i en form for utmattelse, kan neppe overraske noen. Jeg har tillit til at han har fått gode råd om sin rekonvalesens, og at han følger dem.

For min del har det vært et stort privilegium å kunne funksjonere som apostolisk administrator av Trondheim siden 2009. Hvilken historisk bevisst norsk prest ville ikke føle at han stod på et stykke Norvegia sacra i Trondheim og på Stiklestad? Hvilken biskop ville ikke takke Gud for muligheten for å kunne samarbeide med nettopp dette stiftets legfolk og prester? – For her er god vilje, innsatsvilje og generøsitet til stede i rikt monn, og forholdene er i høyeste grad oversiktlige. Å få være med på å bygge den nye St. Olavs domkirke i Trondheim var likeledes både en ære og en dyp glede.

JEG VIL FREMHEVE det gode samarbeide med Den norske kirke. Det er ikke en selvfølge at vi får bruke Nidarosdomen og Stiklestad kirke, og for den saks skyld en rekke andre kirker i Trøndelag og Møre og Romsdal, men jeg har aldri opplevet annet enn velvilje og imøtekommenhet når vi har spurt. Det imponerte meg at vi til og med fikk «ja» på vår henvendelse om å feire Erik Vardens bispevielse i Nidarosdomen fra såvel kirkens biskop preses som Nidaros biskop, domprost og domsognets menighetsråd. Optimist som jeg er, håper jeg at dette forblir mulig også litt senere i 2020.

Den 22. desember skulle jeg ha feiret avskjedsmesse i St. Olav domkirke, og med et visst vemod hadde jeg sett frem til det. Nå blir det en «fortsettelsesmesse» isteden. Det blir jo en annen type fest, men jeg kommer til å fortsette å gjøre min tjeneste i Trondheim stift med glede så lenge Den hellige stol ønsker det av meg. For stiftets del håper jeg imidlertid at biskop-elekt Erik snart blir konsekret og overtar. Når det blir kunngjort at en ny biskop snart skal overta, mister den som passer på stiftet meget av sin autoritet – også i egne øyne. Mange viktige avgjørelser blir satt på vent, for fremtiden er det nestemann som skal ivareta. Da bør ikke fremtiden være veldig langt unna.

JEG TAKKER MED DETTE alle troende i Trondheim stift for den tid vi har hatt sammen. Jeg har gledet meg til hvert besøk hos dere, til hver Olsok, konfirmasjon og visitas.

Be for biskop Erik, som dere har bedt for meg. La den hellige Olavs forbønn være deres tilflukt og trøst.

BISKOP BERNT I. EIDSVIG



– I Venezuela finner du både det vakreste og det tristeste!

Flor Santamaria-Kovacs (40) er utdannet journalist fra Venezuela og har jobbet i mediebransjen i mange år. Hun har rapportert og skrevet om internasjonal økonomi, politikk og samfunn blant annet som korrespondent for kanalene CNN og Univision. I dag arbeider hun for en venezuelansk nettavis og radiokanal, og er nestleder i The Foreign Press Association i Norge

TEKST: KRISTINE BERG FOTO: LESLIE MAZUCH

Det er jeg som pleier å intervjuer. Jeg liker jo ikke selv å bli intervjuet, sier Flor og lager en grimase. Men denne gangen er hun på andre siden av bordet, som intervjuobjekt, og hun gleder seg ikke akkurat veldig. Hun ber meg unnskyldte rotet, hunden og antrekket, og at hun må bake kake mens vi snakker. Hun ler og forklarer at hun er ganske sjenert når det kommer til stykket, selv om det kanskje ikke virker sånn. Hun ler igjen.

RIK KATOLSK TRADISJON

Flor er født i Caracas, hovedstaden i Venezuela, og har vokst opp delvis midt i byen, delvis på landet hos gudforeldrene sine.

– Vi levde et slags cowboy-liv ute på steppene, forteller Flor, og sier det er store forskjeller mellom by og land i Venezuela.

– Men uansett hvor du kommer, finner du alltid en kirke, det er kirker på hvert eneste hjørne. Jeg kan huske at jeg i forkant av en eksamen jeg var veldig nervøs for, kastet meg inn i en kirke jeg passerte i byen, for å be en bønn.

Både tro og overtro er en viktig del av kulturen, og majoriteten av befolkningen i Venezuela er katolikker.

– Det er vanlig skikk å hilse folk med å be dem velsigne deg, og få en velsignelse i Guds navn tilbake, forklarer Flor, og illustrerer hvordan en samtale på telefonen med venezuelanske venner alltid starter med en «bendición», som altså betyr velsignelse.

– Vi har en veldig rik katolsk tradisjon og kultur i Venezuela, sier hun, og forteller at hun ble strengt oppdratt. Mamma pleide alltid rope etter meg at jeg måtte be rosenkransbønnen, «Niña!» ropte hun, «du må be!»

Flor smiler lurt og innrømmer at hun i hemmelighet pleide å be Gud være så snill å la henne få gå på en skikkelig fest snart.

EN MESSE, ULIKE KULTURER

Men troen ble værende hos Flor, gjennom utallige flyttelass, og reiser over hele verden, over femti land har det blitt totalt. Hun pleier å gå i messe uansett hvor hun er.

– Det er likt over hele verden, alle har samme utgangspunkt, men allikevel det

er en del forskjellig praktisering. Selve messen og ritene er de samme, men kulturene er ulike.

Flor husker spesielt én messe i Sri Lanka. Kirken lå i et fattig område, men folk strømmet dit på søndager.

– Det var noe av det vakreste jeg har vært med på noensinne. Da nattverden skulle deles ut, kom barna løpende frem i flokk!

Hun illustrerer en horde av folk som bokstavelig talt kom stormende frem for å motta brødet og vinen: – Det var helt utrolig!

Hun sammenligner troen med havet, som har forskjellige dybder, temperaturer og strømninger – men alt sammen er allikevel det samme, det er havet. For Flor er dette viktig.

– Jeg er jo ikke en karismatiker selv, men jeg kan allikevel ha glede av å gå til en karismatisk messe selv om den er annerledes enn hva jeg er vant til. Jeg tror det handler om å være tolerant og åpen, sier hun.

– Jeg tror det er viktig at vi lærer å tåle hverandre, jeg mener, vi skal jo tilbringe en god del tid i skjærsilden sammen!

Flor ler godt.





ENGASJERT TROENDE: Flor går fast i St.Olav domkirke i Oslo, og er engasjert i ulike aktiviteter i menigheten. – Jeg opplever norske katolikker som seriøse, de tar troen sin på alvor, sier hun.

– Så vi kan like så godt allerede nå prøve å slutte å irritere oss over at «de andre» synger på en annen måte, eller er mer høylytte og oppfører seg annerledes.

TIL NORGE

I 2008 møtte hun ham som skulle bli ekte-mannen hennes. Etter noen år i Asia, flyttet de til Norge i 2012. I dag bor de i Oslo.

– Han advarte meg om at det ikke var like mange katolikker i Norge, og at det ikke var sikkert jeg kunne leve ut troen min og være like engasjert som jeg pleide, men – hun slår ut med armene – tullet du med meg, måtte jeg siden spørre mannen min. For etter et år i Norge kunne vi slå fast at jeg aldri før hadde vært så engasjert i en menighet.

Og nå har hun også blitt legdominikaner.

– Det er en velsignelse å føle at jeg har kommet hjem. Jeg er selvfølgelig katolikk, men jeg opplever meg definitivt som dominikaner-katolikk.

Flor går fast i St.Olav domkirke i Oslo, og er engasjert i ulike aktiviteter i menigheten.

– Jeg opplever norske katolikker som seriøse, de tar troen sin på alvor. Det kommer kanskje av at mange nordmenn har konvertert, mens i Venezuela har troen blitt overlevert

muntlig fra generasjon til generasjon, og da kan man nok miste noe på veien. Her i Norge er det mer organisert undervisning, og jeg setter pris på at man kan ha gode og givende samtaler om tro. Jeg har fått mange gode venner gjennom kirken her i Norge. Det har virkelig vært en gave.

TENKER PÅ FAMILIEN

Det nærmer seg jul. En familie-høytid, sier Flor. Men hun er langt unna sine ti søsken og resten av familien fra Venezuela. Venezuela er et land preget av voldsomme interne utfordringer og store konflikter.

– Er det vanskelig å sitte så langt unna?

Hun nikker bekreftende.

– Hver gang jeg spiser, kjenner jeg at jeg sørger, for jeg vet at det er mange hjemme som sulter. Det som var vanlig før, er luksus nå. Jeg har det bra, og kan gå ut og ta meg en kaffe og en kanelbolle på café når som helst, mens de der hjemme må vente lenge mellom hvert måltid. Inflasjonen er høy, så det de kan kjøpe i dag, har de ikke råd til morgen. Jeg vil så gjerne trøste, men jeg føler ikke jeg får trøstet bra nok herfra.

Nylig fikk hun nyheten om at en onkel var blitt brutalt slått ned for noen småpenger.

Historier om vold og kriminalitet er langt fra uvanlig. Moren hennes pleier å takke for at de lever, så lenge de lever er det bra nok.

– Når telefonen ringer, blir jeg redd. Hva har skjedd nå? Jeg lever i konstant frykt fra at det skal skje dem noe. Men jeg kan ikke gjøre noe annet enn å overgi alt til Gud, hva ellers kan jeg gjøre?

– Paven har blitt bedt om å megle i konflikten, hva tenker du om det? Kan Kirken gå inn i politikken?

– Konflikten i Venezuela er så dyp at den når inn over alt, selv også inn i Kirken. Det finnes flere blant katolikkene i landet som er kritisk til pave Frans, og som blant annet anklager ham for å være for sosialistisk.

Flor understreker at det ikke finnes noen enkle svar og at hun ikke ønsker å peke finger mot noen og moralisere, men at hun mener Kirken og paven bør være upartisk.

– Kirkens viktigste rolle er å gi håp, ikke drive med politikk.

Hun mener det viktigste Kirken gjør er å samle folk, uansett.

– På tross av den store splittelsen, samles folk til messe. Og i det øyeblikket vi hilser hverandre med Guds fred, åpenbarer sannheten om troen seg. Med et smil ønsker vi hverandre fred, uansett hvilken side man står på i konflikten, for så å reise oss og gå ut til et land i kaos. Men vi fikk i det minste fem sekunder med fred. Kirken skal være det samlingspunktet, hvor alle kan finne hvile, om det så bare er for å samle krefter til å gå ut i kampen igjen.

HÅPET SLUKKER IKKE

Men midt i alt kaos finner Flor allikevel håp. Hun gleder seg over at mange i større grad enn før vender seg til troen.

– Folk som har forlatt troen, har begynt å be igjen. Jeg tror det er bevegelse i gang, og det skjer i folks hjerter. For der det er mørkt, vil Jesu lys skinne enda sterkere.

Flor kommer på en historie.

– Den er litt mørk, advarer hun før hun fortsetter. I forbindelse med jobben



«I julen føler jeg meg ikke «bare» som en katolikk, men som en del av hele den kristne verden.»



FRED: Flor ønsker fred i Venezuela, og for henne handler julen nettopp om det, at Gud har lovet oss fred.

min som journalist, var jeg inne i likhuset i Caracas. Caracas er en av verdens farligste byer, det er mye vold og kriminalitet der. Det er ikke rart at likhuset i Caracas er kjent for å være et forferdelig sted, og jeg så mye grusomt da jeg var der. Men inne i det aller mørkeste, hadde noen satt frem et lite lys, og et bilde av Jesus og Jomfru Maria. Jeg spurte dem som jobbet der om de i det hele tatt hadde lov til å ha det fremme, i og med at det var et offentlig bygg. De svarte at de ikke brydde seg om det var lovlig eller ikke, for på dette forferdelige stedet var det det

eneste som gav dem håp. Det er så typisk Venezuela, der finner du både det vakreste og det tristeste.

Hun smiler igjen, for sånn er Flor; akkurat som Venezuela er hun en god blanding av latter og alvor, og noen tårer innimellom.

– Hva gav Gud venezuelanere? Humor! De kan le selv midt i de aller verste situasjoner.

JULEN FORENER

Flor ønsker fred i Venezuela, og for henne handler julen nettopp om det, at Gud har

lovet oss fred. At vi en dag skal greie å leve sammen tross alle forskjeller.

– Når jeg ser barnet i krybben, blir jeg påminnet om hvor skjørt det hele er, og at det er en prosess.

Men hun er optimist, og smiler av tanken på en god, muslimsk venninne som tross en helt annen religiøs bakgrunn alltid ønsker alle «god jul».

– Julen forener oss, og er en fin påminnelse om enhet. Tenk på de hellige tre konger, som kom fra helt andre kulturer og hadde en helt annen bakgrunn, men de søkte sannheten og samlet seg om krybben.

Selv elsker Flor julen og særlig julesalmer, og hun går gjerne i den norske kirke for å høre sang.

– I julen føler jeg meg ikke «bare» som en katolikk, men som en del av hele den kristne verden.

Intervjuet er over. Kaken er blitt bakt ferdig, hunden har sovnet i sofaen, og Flor har overlevd å være på «den andre siden av bordet» som intervjuobjekt.

– Jeg måtte bare si ja, det var jo liksom Kirken som spurte om jeg ville stille til intervju! •

Alterfrontalet som ble igjen hjemme

Julefortellingen i Skaun Kirke

De er fargesprakende og detaljrike. Personfremstillingene elegante og betagende. Alterfrontalene fra norsk høymiddelalder fortjener å bli sett. Denne vinteren har to av dem fått muligheten til å møte et stort europeisk publikum. Ett av dem reiste. Det andre ble hjemme.

TEKST: **INGEBORG MAGERØY, SENIORRÅDGIVER HOS RIKSANTIKVAREN**
 FOTO: **BIRGER LINDSTAD, RIKSANTIKVARENS ARKIV**

Alterfrontaler, også kalt antemensaler, er et fenomen i kirkekunsthistorien som særlig ser ut til å tilhøre den europeiske høymiddelalderen. De 31 eksemplarene vi har bevart i Norge er fra perioden 1250 til 1350. I Europa ellers er

dette materialet så å si utslettet, men Spania har noe tilsvarende det vi har.

Disse bemalte trepanelene ble montert på fremsiden av kirkens altere. Maleriene er inndelt i felt, innrammet av sirlige medaljonger, eller av arkitektoniske motiver som søyler og kløverbladsbuer. Der det danner seg mellomrom, er disse gjerne fylt med den lekreste planteornamentikk.

Hvert felt har figurscener fra Bibelen eller fra helgenlegendene. Personfremstillingene er slanke og grasiøse, presist malt med vakre farger innenfor sort konturstrek. Draktene har rike folder, positurene er talende, ansiktsuttrykkene ofte milde og vennlige. Med sterke farger og utstrakt bruk av sølv og gull, må disse maleriene i dunkle og kalde kirkerom ha vært gjenstand for mye lengsel og hengivenhet.

PÅ UTSTILLING I NEDERLAND

Ett av de norske alterfrontalene er på reise denne vinteren. Det er det mest berømte av dem – Olavsfrontalet fra Nidarosdomen. Sammen med et utsøkt utvalg av andre kunstgjenstander fra norsk middelalder er det på besøk i Nederland og møter kirkekunst fra Spania fra samme periode.

Museet Catharijneconvent i Utrecht har fått dette møtet i stand på utstillingen



North & South som åpnet 25. oktober 2019 og varer til 26. januar 2020. Utstillingen gjør et poeng av det åpenbare slektskapet mellom gjenstandene fra disse to utkantene i Europa. Og av at de har overlevd. I resten av Vest-Europa, hvor ikonoklasme, velstand og andre ødeleggende fenomener har gjort større skade, er det meste av slik kunst gått tapt. Men i Pyreneene og i det norske fjord- og fjellandskapet har fattigdom, konservatisme og utilgjengelighet vernet om disse skattene. Olavsfrontalet er en av utstillingens hovedattraksjoner, men det var et annet frontale fra Norge som også var ønsket til utstillingen. Det var det fra Skaun kirke. Men det fikk de ikke.

SKAUN-FRONTALET

Skaun-frontalet er datert til mellom 1250 og 1275. Det er en god representant for de norske alterfrontalene, for det har inkarnasjonen – Jesu fødsel – som motiv, og det



SØR-TRØNDELAG: Skaun kirke i Sør-Trøndelag. Alterfrontalet er datert til mellom 1250 og 1275. Foto: Iver Schonhowd, Riksantikvarens arkiv



«Med sterke farger og utstrakt bruk av sølv og gull, må disse maleriene i dunkle og kalde kirkerom ha vært gjenstand for mye lengsel og hengivenhet.»

gjelder for over halvparten av de frontalene vi har i behold. Hovedbildet i midten viser den tronende Maria – himmeldronningen – med Jesusbarn og rikseple, kledd som dronning med hodelin og krone, kjortel og kappe. Hun er innrammet av en kløverbladsbue båret av søyler, med små tårn over som antyder et bylandskap og viser til det himmelske Jerusalem.

Sidescenen øverst til venstre viser bebudelsen og Marias besøk hos Elisabeth. Under dette ser vi hyrdene på marken med musikkinstrumenter – gamle og unge, vanlige mennesker som er forvirret og forbløffet etter englebesøket. Øverst til

høyre finner vi selve julenattmotivet med Maria plassert i en seng der hun ammer Jesusbarnet som er innsnørt i reiver. En tjener byr henne drikke – okse og asen er forvist til kvisten – mens Josef sitter trett og bekymret i kroken. Nederst til høyre er frembæringen i tempelet. Presten løfter opp Jesusbarnet. Josef holder frem offergaven. Maria holder et lys – slik en barselkvinne fikk når hun igjen kunne tre inn i kirken.

SKINNER KLART

I nedre del av panelet er en del av malarieriet gått tapt – slitt bort av både katolske og protestantiske prestekjoler gjennom

FAKTA

- Et alterfrontale er et trepanel med malte figurscener ment for montering på forsiden av alteret i en kirke.
- Det er bevart 31 malte alterfrontaler fra høymiddelalderen her i landet.
- Tilsvarende materiale er bare bevart i Spania.
- I Europa ellers er det aller meste av dette materialet gått tapt.
- Fire frontaler finnes fortsatt i norske kirker: Skaun i Sør-Trøndelag, Tresfjord i Romsdal, Volbu i Valdres og Gamle Bø kirke i Telemark. De øvrige er på museer.
- Frontalet i Skaun kirke er det eneste som er på sin opprinnelige plass – montert på hovedalteret.
- Kunsthistoriker Margrethe C. Stang har skrevet doktoravhandling om de norske alterfrontalene. Mange opplysninger i denne artikkelen er hentet fra hennes arbeid.

århundrene. Men hovedbudskapet skinner fortsatt klart og tydelig frem for den som besøker Skaun kirke. Her har historien om fødselen i Betlehem, om barnet og om moren blitt fortalt i skinnende farger til generasjon etter generasjon, ubevegelig, men bevegende. Et lite under i Europas utkant.

Av de 31 frontalene vi har bevart i Norge, er bare fire fremdeles i en kirke. De øvrige er på museum. Men av de fire er det bare ett som faktisk har sin originale plassering, og det er i Skaun kirke i Trøndelag. Menigheten i Skaun er seg bevisst hvilken skatt de har. Dette utpregede katolske bildet har gjennomlevd århundrenes omskiftelighet og er fortsatt plagget fast på fronten av hovedalteret slik det ble bestemt en gang midt på 1200-tallet. Menigheten hadde ikke sans for at dette nå skulle ut på reise. Det kan man ha forståelse for. Det har nok også kuratorene i Utrecht. •

NY REDAKTØR I SVENSKE KATOLSKT MAGASIN:

- Vil være en stemme som lyttes til

- I dag er det viktigere enn noensinne at Kirkens stemme blir hørt og at vi kan gi våre ungdommer gode argumenter og verktøy til å snakke om tro og livsvern-spørsmål, sier redaktøren i Katolskt magasin, Helena D'Arcy.

TEKST OG FOTO: HANS ROSSINÉ

Spaser inn i pittoreske Gamla Stan i Stockholm, gå opp en gammel stentrapp til et snirklete roteloft og der finner du redaksjonen til Katolskt magasin (Km), St. Olav kirkeblads svenske søstermagasin. Og hvis en høyreist og blid kvinne tar deg hjertelig imot, da er det trolig Helena D'Arcy, profilert svensk katolikk og fra august i år sjefredaktør for Katolskt magasin.

LEDER FOR RESPEKT

Men om Helena D'Arcy er fersk som redaktør, har hun allerede i mange år stått i Kirkens tjeneste. I 2006 ble hun leder for livsvern-organisasjonen *Respekt*, og inntok raskt plassen som en tydelig stemme i svensk offentlighet. Karrieren før det var mangslungen.

Hun ble tatt opp ved Kungliga Svenska Balettskolan som 15-åring, men sluttet etter to år. Noen år senere gikk hun på hotellfagskole i Sveits, og ble etterhvert nattsjef på et firestjerners hotell i London med ansvar for personalet og et par hundre gjester. I London treffer hun sin kommende ektemann, Ivor D'Arcy, og etter noen år flytter paret og sønnen Thomas på et halvt år til Sverige, hvor familien etter en stund bosetter seg på en liten gård i Västeråker utenfor Uppsala.

Helena D'Arcy har tidligere karakterisert seg selv med de tre ordene: «Pragmatisk,

nysgjerrig og stresstolerant». Ambisjonene for Katolskt magasin er klare.

MER AKTUELT

- Vi vil gjøre bladet mer aktuelt. Det skjer mye i samfunnet som har konsekvenser for oss og hvor en viktig katolsk stemme trenger å bli hørt og lyttet til. Jeg tenker på spørsmål som aktiv dødshjelp, abort, surrogati, kunstig befruktning, fosterdiagnostikk, forfølgelse av kristne i utlandet og spørsmål om *gender* eller kjønnsdysfori,

«Det er viktig at Kirkens stemme blir hørt og at vi kan gi våre ungdommer gode argumenter og verktøy til å snakke om tro og livsvern-spørsmål.»

at man selv skal bestemme hvilket kjønn man tilhører. Hvordan forholder Den katolske kirke seg til kjønnsbytte, og hvordan påvirker spørsmålet den som vokser opp som katolikk?

Jeg vil at Km skal ta opp samfunnsspørsmål og speile samfunnsutviklingen, og ikke bare være et rent menighetsblad. Jeg vil også at bladet skal være relevant for ulike

typer lesere, fra biskopen og innvandrere som leser svensk, til en katolikk som sitter alene i Nord-Sverige og kanskje sjelden har et messetilbud, og til ikke-katolikker som er nysgjerrige på Kirken og oss. Vi skal være et magasin de fleste katolikker kan kjenne seg igjen i, samtidig som vi er et katolsk magasin, og ikke et allment kristent koseblad, sier Helena D'Arcy.

OPPSVING

- Men blir dere lyttet til?

- Ja, jeg vil si det. Vi fikk et voldsomt oppsving da pave Frans besøkte Sverige i 2016 og da biskop Anders ble både kardinal og årets svenske. Selv om overgrepssakene har skapt og skaper mye negativitet, og det er en påkjenning når den ene skandalen etter den andre blir avdekket, så er Kirken i Sverige på mange måter blitt mer mainstream enn før. Det er blitt mer vanlig å snakke om tro i dag. Folk har tatt inn over seg at hvert sjette menneske på kloden er katolikk. Flere profilerte svensker har konvertert, og vi har mange legfolk, også unge, som forteller åpent om sin tro og vår lære.

FREMMEDE FUGL

- Er det annerledes å være katolikk i Sverige i dag enn for endel år siden?

- Absolutt, og det har utviklet seg til det positive. Min mamma konverterte på



AMBISJONER: Redaktør Helena D'Arcy vil at St. Olavs svenske søstermagasin, Katolskt magasin, skal ta opp utfordrende spørsmål og speile samfunnsutviklingen i Sverige.



KIRKEBLAD: Siste nummer av svenskens Katolskt magasin.

1960-tallet. Jeg var det eneste katolske barnet i mils omkrets og ble sett på som en fremmed fugl. Jeg har selv syv barn, og hvis jeg henter ett av dem hos venner søndag klokken halv elleve fordi vi skal i kirken, er det ingen som stusser over det. Pave Frans og biskop Anders' popularitet har også bidratt svært positivt. Jeg opplever lite fiendtlighet i Sverige, mere uforstand og manglende kunnskap om katolikker og katolsk tro.

HØRE PÅ MOTSTANDERNE

Helena D'Arcy ville ikke vært årene i *Respekt* foruten. Hun har tidligere snakket om de positive erfaringene hun høstet på sine mange reiser rundt omkring i Sverige, om de katolske «klippene» hun møtte blant legfolk, om prester og ordenssøstre som står på, dag ut og dag inn, om ungdommer med utenlandske røtter som har så mye å gi.

– Arbeidet var veldig morsomt og veldig utfordrende med tanke på den tiden vi lever i, hvor det jo blir vanskeligere og vanskeligere å diskutere slike spørsmål uten at det straks ramler ned i en polarisering. Derfor er det spesielt viktig at Kirkens stemme blir hørt og at vi kan gi våre ungdommer gode argumenter og verktøy til å snakke om tro og livsvern-spørsmål. Jeg erfarte også at det er viktig å skape allianser i slike spørsmål, for eksempel med leger.

– *Jeg la merke til at du i flere debatter lyttet til motstanderne snarere enn å søke konfrontasjon?*

– Ja, man må tenke at motstanderne har andre argumenter enn deg og prøve å forstå hvordan de tenker. Det dreier seg ikke om å ta andre ned, men å argumentere best mulig for eget standpunkt.

– *Hvilke debatter seiler opp i Sverige nå?*

– Det er flere, men debattene om surrogati

og ikke minst dødshjelp kommer snart, da temaet skal opp på flere av de politiske partienes landsmøter. Derfor gjelder det å være godt forberedt, blant annet ved å peke på land, som Nederland, Sveits og Canada, hvor dette har sporet helt av, og stadig flere grupper inkluderes i dem som kan få dødshjelp. Canada legaliserte dødshjelp i 2016, i 2018 var tallet allerede oppe i 3000 tilfeller.

– *Dere har fri abort til 18. uke i Sverige.*

Det eneste politiske partiet som ville ha 12 ukers grense var Sverigedemokratarna?

– Ja, men også de har snudd. De så at de ville miste mange kvinnelige velgere. De eneste som vil ha en strammere abortlov i Sverige nå er Kristna Värdepartiet med sine 3.000 velgere.

BIRGITTASØSTRENE

– *Du har tidligere fortalt om hvordan messene hos Birgittasøstrene i Stockholm styrket ditt trosliv i ungdomsårene. Hva betyr troen for deg?*

– Den er med meg hver dag, troen er en integrert del av mitt liv og betyr mye i hverdagen. Den gir også en veldig trygg ramme om livet mitt. Min mamma og pappa skilte seg da jeg var 6 år. Hun ble katolikk og han var ateist, det kunne jo ikke gå bra. Så jeg er også ekstra heldig med at min mann, som er fra Irland, er praktiserende katolikk. Det gjør troen til et felles livsprosjekt, sier Helena D'Arcy. •



**MARTHA
RUBIANO
SKRETTEBERG**

Generalsekretær,
Caritas Norge

Reisebrev fra Kongo

SULTEN FØRER UNGDOM INN I GRUVENE

Det er mange inntrykk som fester seg når jeg besøker ett av verdens fattigste land. Møtet med sultne, foreldreløse barn, fortvilte foreldre og ungdom uten fremtid gjør noe med meg. Men tristheten avløses av engasjement. Til tross for elendigheten finner jeg en uforklarlig styrke hos dem jeg møter og den smitter over på meg selv.

I oktober besøkte jeg DR Kongo. Målet med reisen var å besøke gruveområdene utenfor de små landsbyene Mwenga og Kasika øst i landet. Dette er et isolert område langt unna hovedstaden Kinshasa. Vold og konflikt har vært en del av hverdagen i mange år, og dette har rammet sivilbefolkningen svært hardt. Det er matmangel, mange er drevet på flukt og spesielt barn og kvinner har vært utsatt for grusomme overgrep. Det er 140 væpnede grupper i DR Kongo som kjemper om makt og kontroll over landets rike naturressurser.

INGEN INFRASTRUKTUR

Jeg legger fra meg papirene. Det er umulig å lese i bilen. Store hull på den gjørmete veien gjør at sjåføren svinger helt ut på kanten av de stupbratte skråningene. Infrastrukturen er omtrent ikke-eksisterende. Vi passerer kvinner og unge jenter som bærer vann eller ved. Det lille de klarer å dyrke er ikke nok og Thadee fra Caritas Kongo forteller meg at det er nesten umulig å skaffe inntekt siden jobber ikke er å oppdrive, om man da ikke er heldig og klarer å skaffe en dagsjobb i nærmeste småby. Den ligger flere timer unna til fots. Gruvene er eneste jobbalternativ.



I DR Kongo er mer enn 13 millioner mennesker rammet av sult eller ulike former for underernæring. Dette har store helsemessige konsekvenser, spesielt for barn under fem år. Likevel får situasjonen lite oppmerksomhet i mediene, og hjelpeprosjektene i landet er kronisk underfinansiert. Dette til tross for at vi snakker om en av verdens verste humanitære kriser.

UNDERERNÆRTE

Da jeg ankom Mwenga så jeg raskt konsekvensene av dette. Flere av barna hadde tynne armer og ben og var tydelig underernærte. Ekstrem fattigdom gjør at mange ungdommer i Mwenga blir utnyttet grovt ved å jobbe i gruvene. Situasjonen er så vanskelig at de i praksis ikke har noe valg. De må bidra til å brødfø familien.

I området rundt Mwenga finnes flere hundre gruver. Jeg møtte mange av disse ungdommene og de tok meg med til gruveområdene. Flere av «gruvene» er bare hull i bakken. Det er trangt

«Vi kan ikke få gjort noe med det barnearbeidet jeg selv så på nært hold om vi ikke samtidig sørger for at disse ungdommene får alternativer til det å jobbe i gruvene.»



STOR RISIKO: Gruvene er trange, støvete og kan kollapse når som helst. Det vet jeg, for jeg var inne i en av dem. Er man inne i gruvene lenge av gangen blir luften dårligere og dårligere for hvert minutt som går.

EN DOLLAR OM DAGEN: Mukamba og hans familie er helt avhengige av den dollaren som Mukamba tjener hver dag ved å grave etter mineralet kassiteritt, som brukes i datamaskiner, mobiltelefoner og annen teknologi vi i Vesten trenger.

og nærmest uten sikring. For dem som driver gruvene er det maksimal fortjeneste og ikke ungdommenes helse som er viktig.

Jeg kommer i prat med Mukamba. Foreldrene hans er småbønder, og bor i Mwenga. De er helt avhengige av den dollaren som Mukamba tjener hver dag ved å grave etter mineralet kassiteritt, som brukes i datamaskiner, mobiltelefoner og annen teknologi vi i Vesten trenger. Mukamba utsetter seg for stor risiko for å tjene den ene dollaren familien er så avhengig av. Gruvene er trange, støvete og kan kollapse når som helst. Det vet jeg, for jeg var inne i en av dem. Det var vanskelig å stå oppreist i gruvet, og trangt å komme seg fram, og er man inne i gruvene lenge av gangen blir luften dårligere og dårligere for hvert minutt som går.

STERKT INNTRYKK

Det gjør sterkt inntrykk å møte ungdom som Mukamba. Han vil aller helst gå på skole. Det kan han ikke, fordi foreldrene ikke

har råd til å betale skolegangen for både han og søsknene. De må velge mellom å sende barna sine på skole eller å la dem jobbe og bidra til mat på bordet. Jeg tror mange foreldre vet at det å gi barna sine en god utdanning er noe av det viktigste de kan gjøre. Men om det å sende barna dine på skolen samtidig fører til at du mister en inntekt som gjør at du kan mette familien din, har du i realiteten ikke noe alternativ.

Det å besøke Mwenga og Kasika har overbevist meg om én ting: Det er ikke en boikott av gruveindustrien som er svaret. Mer enn 70 prosent av det DR Kongo selger til utlandet er mineraler fra gruvene. I små byer som Mwenga er det å jobbe i gruvene den eneste muligheten man har til å tjene penger. Men vi kan heller ikke akseptere dagens situasjon. Det viktigste vi kan gjøre for å sørge for en trygg gruveindustri, er å kjempe for at gruveeierne følger kongolesisk lov, som blant annet gjør det ulovlig for gruveeierne å ansette ungdom under 18 år.

KIRKEN OG CARITAS

Jeg snakket også med lokale myndigheter i Mwenga som fortalte meg at det er veldig lite penger som kommer fra regjeringen, og at de ikke har mulighet for å hjelpe med basistjenester og gi sikkerhet til lokalbefolkningen. Det er først og fremst Den katolske kirke og Caritas folk henvender seg til for å få hjelp.

Det gjorde inntrykk på meg hvor mye tillit både lokalbefolkningen og de lokale myndighetene har til Kirkens caritas-arbeid. I mange avsidesliggende områder er det bare de som er til stede. Bispekonferansen i DR Kongo spiller også en viktig rolle. De tar ofte opp forholdene for de fattige og er en brobygger i landet for å skape fred.

ALTERNATIVER

Vi kan ikke få gjort noe med det barnearbeidet jeg selv så på nært hold, om vi ikke samtidig sørger for at disse ungdommene får alternativer til det å jobbe i gruvene.

Caritas ønsker å bidra til at Mukamba kan få gå på skole, og få utdanning til å bli akkurat det han vil. Men da må Mukambas foreldre og andre småbønder i området få støtte til matproduksjon, adgang til mer jord uten å bli gjeldsslaver, og bøndene trenger veier til markedene. Bare slik kan vi stoppe barnearbeidet. Jeg håper lesere av St. Olav vil fortsette å støtte arbeidet for at ungdom som Mukamba i DR Kongo, og barn i tilsvarende situasjon i andre land, får mulighet til å utvikle sine evner til beste for seg selv og sin familie. Ungdom er alle lands fremtid. Støtter du Mukamba er det også et bidrag til en bedre fremtid for det kriserammede DR Kongo. •

– Vi har så mye å gi

Noen hendelser er så mørke at man ikke klarer å kalle dem frem i erindringen. Det gjelder for eksempel det grufulle folkemordet som fant sted i det sentrale Afrika på 1990-tallet. Mange mennesker flyktet. Vi skal treffe en dame som har vært opptatt av å se fremover, av å komme seg videre og begynne et nytt liv i Norge. Livet har gjort henne til en klok, reflektert person.

TEKST: **ELISABETH SOLBERG** FOTO: **KRISTIN SVORTE**



Jeg har ikke truffet henne før. Alt jeg vet, er at hun kommer fra det sentrale Afrika. Hun har selv foreslått møtested før intervjuet: biblioteket på Schous plass i Oslo.

Vel inne i vestibylen ser jeg meg omkring, skummer raskt gjennom lesesalen – ingen med mørk hud noe sted. Etter en kort melding på mobilen blir jeg bedt om å komme ut. Og der! Et par åpne armer viser at jeg har funnet riktig person: «Yvonne» gir meg en venninnhjertelig klem. Det føles nesten som et mykt vindpust strømmer inn over meg – fra Afrika – et kontinent preget av varme på så mange områder.

Vi tenker oss på en av de mange kafeene på Grünerløkka; et velegnet sted for et intervju i formiddagsstillheten. Yvonne

forklarer hvorfor hun kan treffe meg på denne tiden av døgnet:

– Jeg arbeider som universitetslektor i pedagogikk, og når jeg ikke har forelesninger, har jeg mulighet til å sitte en del hjemme eller på Deichman og jobbe. I akademien har vi en fleksibel arbeidstid. Jeg oppholder meg mye på biblioteket, for det er ikke så lett å skille jobb og husarbeid når jeg er i mitt eget hjem.

BARNDOM

– Jeg vokste opp i en familie der gudstrogen var en søyle i familien vår. Hver dag hadde vi fellesbønn, far leste fra Bibelen og forsikret seg om at vi barna hadde forstått innholdet. Om søndagene gikk vi til messe. Jeg hadde et tvers igjennom harmonisk barndomshjem

Yvonne smiler ved tanken og bemerker ettertenksomt:

– Folk forbinder Afrika med fattigdom. Hva er fattigdom? Nordmenn ville sikkert synes jeg vokste opp i en fattig familie. Vi var åtte barn fordelt på fire soverom. Vi hadde alltid nok mat, vi dyrket jorden og spiste det vi høstet; det var økologisk mat, kan du si. Vi barna kunne leke ute sammen og ha mye moro. Jeg synes ofte nordmenn er fattige. De er rike på materielle goder, mens livskvaliteten har trangere kår. Man trenger ikke båt eller millioner på bok, det gir ikke lykke å kunne kjøpe alt man ønsker seg. Mange her til lands setter ikke pris på det de har, de er åndelig fattige. Det vi kan gi hverandre av kjærlighet, er så mye viktigere. Materielle goder er mer underordnet, man kan greie seg med lite.



Det sier en som er kommet fra et av verdens fattigste til et av verdens rikeste land! Det gir perspektiver på livet når man har erfaring fra ulike kulturer!

Burundi har vært en belgisk koloni. Ennå dominerer kolonitidens språk i landet, og på skolen er det fransk som gjelder.

– Jeg fullførte hele skoleløpet, og så startet jeg å studere engelsk på universitetet. I 1993 begynte det skrekkelige folkemordet i Rwanda og mer sporadisk i Burundi. Det var våpen over alt. Jeg forstår ikke hvordan folk hadde skaffet seg så mye våpen.

Den unge jenta måtte flykte alene fra hele familien sin. I tre år bodde hun i flyktningleir, og i 2000 kom hun til Norge, 22 år gammel

Pågående spør jeg om detaljer fra den voldelige tiden. Det stryker som en mørk skygge over ansiktet hennes, øynene får et dunkelt, blankt drag. Nei, dette kan hun ikke nærme seg. Det blir for tøft. Det er i Oslo hun lever sitt liv, med mann og barn, det er i dette landskapet hun er hjemme,

det er her hun vil leve og se fremover. Fortiden må få ligge, gjemt bort i dypet et sted.

DRIFTIG DAME

Yvonne hadde hørt om Norge i geografitimen på skolen. Hun visste at det var et kaldt land med mye snø og is. Etter et kort opphold på asylmottak i Bærum, ble hun sendt videre til Tingvoll på Nordvestlandet. Her kjente hun ingen til å begynne med. Siden Tingvoll ikke har noen katolske kirke, oppsøkte hun den lutherske. Da hun fikk høre den var feriestengt, ble hun helt fælen.

– For oss er det uhørt. Kirken i Burundi er alltid åpen, det er et sted du kan oppsøke når som helst.

Så skulle jeg gå på norskkurs sammen med de andre ny-ankomne. Elevene i klassen min hadde svært ulik bakgrunn, noen var høyt utdannede akademikere, andre analfabeter. Det sier seg selv at undervisningsnivået måtte bli deretter. Innlæringen gikk tregt. Hver mandag skulle vi dra på fisketur, om fredagene

var det fjelltur. Det er fint med turer i ny og né, men to ganger i uken i skoletiden ble i overkant.

Hun ler oppgitt:

– Opplegget passet meg dårlig, det var ikke dette jeg ville med livet mitt.

– Mottakssystemet var temmelig rigid. Hvis man forlot asylmottaket og ga opp den norskundervisningen som ble tilbudt, ville man måtte klare seg uten noen form for offentlige ytelser, som stønader og rett til fastlege. Etter en stund orket jeg ikke mer og tok et vanskelig valg: Jeg flyttet og mistet alle sosiale rettigheter. På Ås hadde jeg en burundisk venninne, så jeg dro dit. I nrområdet gikk jeg fra hotell til hotell, fra butikk til butikk og spurte om de hadde et arbeid til meg. Slik fikk jeg vaskejobb på skolesenteret i nabokommunen. For pengene jeg tjente, betalte jeg min egen norskundervisning på Folkeuniversitetet. Jeg jobbet hver dag fra åtte til fire, og deretter tok jeg toget inn til Oslo for å gå på norskkurs. Etter en stund bestod jeg Bergenstesten i norsk,

og siden jeg hadde engelsk som universitetsfag fra Burundi, tok jeg TOEFL-testen i engelsk. Dermed var jeg kvalifisert til å søke høyere utdanning her i Norge. Min drøm var å studere psykologi. Men der møtte jeg på en hindring. Jeg hadde ikke eksamen fra norsk videregående skole. Dermed var visse studier stengt for meg, blant annet psykologi. Vel, tenkte jeg, så får jeg ta videregående skole. Jeg søkte, men kom ikke inn. Begrunnelsen var at jeg var overkvalifisert. Dermed var situasjonen helt låst.

I sin iver vifter hun opprørt med armene.
– Dette er jo absurd!

Selv kommer jeg til å tenke på en sketsj fra min ungdom, der Arve Opsahl sitter på en stasjonskafé og bestiller en halv pils av servitrisen, Aud Schönemann. Han kan ikke få noen øl, for han må ha togbillett – «ifølge vedtektene». Så kjøper han billett, men det er spiseplikt for å kunne konsumere øl, igjen «ifølge vedtektene». Han får aldri noen øl, for restauranten er tom for smørbrød. Rigide regler kan virke fullstendig idiotiske og ramme hardt.

DET DREIER SEG OM VERDIGHET

Yvonne fikk jobb som tolk i UDI, men hun ga ikke opp drømmen om en universitetsutdannelse. Ved siden av arbeidet studerte hun pedagogikk og tok bachelor-eksamen i faget. Så fikk hun en stilling som tolk ved Oslo universitetssykehus. Etter hvert ble hun faglig rådgiver for andre tolker, hun underviste og holdt kurs for ansatte og helsepersonell. For fem år siden fullførte hun en mastergrad i pedagogikk, og etter diverse jobber, blant annet med prosjektarbeid i skoleverket, er hun nå blitt universitetslektor i pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge.

– Vi burde snakke mer åpent om motkasssystemet for flyktninger til Norge. Det legger så mange hindringer i veien for integrering. Hvis jeg ikke hadde brutt ut av dette systemet, ville jeg aldri ha kommet dit jeg er i dag. Nå er det jo blitt slik

«Jeg synes ofte nordmenn er fattige. De er rike på materielle goder, mens livskvaliteten har trangere kår. Det gir ikke lykke å kunne kjøpe seg alt man ønsker seg.»

at man ikke får arbeidstillatelse hvis man ikke har fått oppholdstillatelse; mange venter i årevis på å kunne gjøre nytte for seg. Ingen ønsker å sitte tiltaksløs og bare motta. Det gir ingen verdighet å bare bli betraktet som en stakkar som må hjelpes. De fleste av oss har jobbet i hjemlandet og vil gjerne fortsette å bidra i samfunnet der vi kan. Det er uheldig at arbeidslivet er stengt for folk med ressurser. De mister sin stolthet og verdighet. Vi er ikke bare flyktninger, vi er mennesker.

KIRKEN

Igjen oppsøkte Yvonne kirken, denne gang var avstanden til en katolsk menighet overkommelig. Der fant hun næring for sin tro, der fant hun et miljø, og der giftet hun seg noen år senere.

– Jeg forsøker å be sammen med barna morgen og kveld. Før de går ut av døren om morgenen, tegner jeg et kors på pannen deres og sier «Gud velsigne deg». Det har jeg gjort siden de var små, og det betyr mye for dem. Vi ber aftenbønn også, men det er ikke alltid så lett. Gutten vår synger i et kirkekor, så da får han også med seg en gudstjeneste om søndagene.

Selv går Yvonne helst i fransk messe i Oslo.

– Vi afrikanere deltar aktivt i messen, noen synger i kirkecoret, andre leser tekster. Du vet, jeg sa at vi ønsker å bidra med våre ressurser til beste for fellesskapet. Kirken er en arena der dette er mulig. I messen gjør alle sitt for å skape felles glede. Tidligere, da det ikke var noen fransk messe, følte jeg at ingen i kirken kjente meg. Det var

ingen å snakke med, jeg bare kom – og gikk igjen etterpå. Fra hjemlandet er jeg vant til at man kjenner folk i menigheten, og kommer det en europeer til kirken i mitt hjemland, vil alltid noen ønske ham velkommen og snakke med ham. Du kan ikke være alene i Afrika, det er alltid folk som henvender seg til deg og sørger for at du ikke er ensom.

Som norsk katolikk har jeg fundert mye på kirkens praksis med å holde separate messer for ulike folkegrupper. I hvilken grad bidrar det til å integrere våre nye landsmenn i det norske samfunnet? Hadde det ikke vært bedre om de alle deltok i norsk gudstjenesteliv og fikk kontakt på tvers av nasjonene? Ville de ikke da raskere gli inn i det store fellesskapet? Yvonne er helt uenig. Hun støtter fullt ut den strategien bispedømmet har valgt.

– Innvandrersjelesorgen er veldig viktig for oss. Det er ikke noe problem for meg rent språklig å delta i en norsk messe. Det har jeg ofte gjort. Jeg setter også stor pris på de norske prestene i menigheten. Men det betyr mye for oss som er fra det sentrale Afrika, at vi nå har fått en prest fra Kongo. Språket og kulturen i de sentralafrikanske landene er temmelig ensartet, så en kongolesisk prest forstår oss mye bedre enn en norsk. Du må huske at språket er bare en liten del av den kulturen vi bærer med oss. Hele tenkesettet er kulturelt betinget, og en afrikansk prest vet hvordan vi tenker og hva som er viktig for oss. Han forstår oss på en annen måte enn en etnisk norsk prest gjør. Også er det jo noen som ikke behersker godt norsk, og en prest som



«Vi burde snakke mer åpent om mottakssystemet for flyktninger til Norge. Det legger så mange hindringer i veien for integrering.»

vanskelig å spørre en norsk prest til råds. Vi har rett og slett andre verdier. Synet på barneoppdragelse kan være utfordrende i møte med en ny kultur. Barna i Norge blir oppdradd til å bli tidlig selvstendige, og de forhandler mye med de voksne. Det har vi vanskelig for å forstå. Hos oss skal barn gjøre som foreldrene sier frem til de blir store. Vi mener at foreldrene vet hva som er best for dem og tar avgjørelser deretter.

INTEGRERING OG IDENTITET

På min innvending om ikke kirkens strategi overfor innvandrere vanskeliggjør integrering i det norske samfunnet, svarer Yvonne med et spørsmål:

– Integrering, hva legger du i det? For meg betyr det å ha en klar kulturell forankring i møte med andre. Denne identiteten må stadig få næring og pleie. Jeg kommer med min bakgrunn, du kommer med din. Slik kan vi lære av hverandre, slik kan vi bygge et fellesskap sammen. Det er ikke noe mål for meg å bli så norsk som mulig. Barna mine er norske, de identifiserer seg ikke med det landet jeg kommer fra. Men jeg har en trygg basis i min egen kultur, og slik kan jeg møte andre mennesker. Jeg er norsk statsborger, men jeg er ikke «heilnorsk». Det viktigste er å beholde sin identitet og bidra positivt til omgivelsene rundt seg.

Så er det tid for å ta avskjed, jeg tråkler meg gjennom gravearbeider i gaten på leting etter en buss-for-trikk-holdeplass. Yvonne blir igjen; på hennes vei mot neste stasjon er det helt andre hindringer som må forseres: Hun er i ferd med å skrive en doktorgradssøknad! •

snakker en gruppes eget språk kan bety alt for dem.

Rimeligvis. Jeg kunne ønske meg noen eksempler for å konkretisere synspunktene.

– Prestens rolle er så sentral i vår verden. Han er ikke bare prest, men også psykolog og venn. Når livet er tungt og vanskelig, er vi ikke vant til å gå til psykiater eller psykolog, slik man gjør i Norge. Vi oppsøker presten, eller vi snakker med venner. Psykologer har ikke noe å gjøre i Afrika, deres funksjon fylles av andre. Derfor er det vanskelig for mange av oss når presten er på ferie. Det en del som ikke deltar på søndagsmesse fordi de ikke kan norsk. Da er det ekstremt viktig at biskopen setter inn vikarer. Det er viktig at kirken alltid er tilgjengelig, sier Yvonne med et lite hjertesukk, som like mye er en bønn adressert bispedømmets administrasjon.

KULTURELLE FOKUS

Yvonne har reflektert mye over den

kulturen hun kommer fra i møte med den norske.

– I Norge er individualismen så fremtredende. Den kjenner jeg meg fremmed overfor. Det er ikke lett å forsones seg med at JEG er sentrum i livet, og alt dreier seg om MEG. Hos oss tenker man VI. Jeg er fra et samfunn hvor vi deler. Jeg har opplevd fester her i Norge der du tar med noe å spise, og så sitter du og holder på egen mat. Kanskje tar man med seg restematen hjem, til og med. Jeg er vant til å bidra til fellesmåltider. I det hele tatt er fellesskapet viktig for oss, vi er ofte sammen med storfamilien. Vi omgås tanter og onkler og går mye på besøk til hverandre. Våre barn skjønner ikke alltid grunnen til dette. Det kan oppstå misforståelser mellom barn og foreldre. Vi oppdrar jo bare barna til de verdiene vi verdsetter fra hjemlandet. I slike konflikter er det viktig at presten har innsikt. Vi er vant til å høre på og få veiledning av presten, og derfor blir det



Å forvalte skaperverket

TEKST: P. ERIK RUUD, S.M.

«Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskares Gud. Himlene og jorden er fulle av din herlighet» (Jes 6,3)

Å jasad? Dette synger vi med den største selvfølgelighet i messens *Sanctus*. Det virker slett ikke som vi tror på hva vi synger. Jeg skammer meg, det krymper seg i meg. For hva har vi gjort med Guds skaperverk?

For over førti år siden, da jeg studerte kristendoms-kunnskap på Blindern, leste vi skapelsesberetningen og la vekt på at menneskene skulle være Guds forvaltere og ta vare på, utvikle og verne himmel og jord for alle mennesker, så lenge vi lever her.

Senere la jeg merke til at andre kirker i Norge tok menneskenes forvalteransvar mye mer på alvor enn vi katolikker. De andre kirker kom med råd og veiledning for hvordan menigheter og organisasjoner kunne være «grønn kirke». For oss kristne skulle jo dette være en hjertesak, men jeg kan ikke huske at jeg en eneste gang hørte en katolsk preken om vårt ansvar for Guds skaperverk. Den katolske kirke har altfor lenge diltet etter, og det er nitrist.

Og samtidig er jeg glad, stolt og takknemlig over pave Frans' *Laudato Si'*. Den gir oss et arbeidsredskap for å forme en enhetlig økologisk spiritualitet. Den er naturvitenskapelig solid og tar på alvor at mennesker selv er skadd og må rette opp skaden. Nå ser det ut til at verden endelig «våkner» – takket være barns og unges ubehagelige og bråkete opprør! En tenåring skrev for mange år siden en slags ny «skapelsesberetning». Ta den med videre i advent og det kommende året:

«I BEGYNNELSEN hadde mennesket utnyttet himmel og jord. Jorden var dekket av betong og lå øde og tom. Menneskene samlet seg i kirker, hus og saler for å rådslå om hva de kunne gjøre, og deres håpefulle ånd svevet over alt det skapte. Og mennesket sa «Det bli lys!». Det reduserte

utslippet av skadelige stoffer fra fabrikkene kraftig, og den farlige disen lettet, slik at solen igjen skinte klar. Og det ble kveld og det ble morgen, første dag.

Og mennesket sa «Grensene mellom folkene skal falle, og de skal stå sammen, fra alle religioner, raser og livssyn.» For mennesket så at slik kunne de bedre løse de oppgavene som sto foran dem. Og mennesket sa «La oss nyplante skogene, gresset og plantene og la dem vokse, hver etter sitt slag, i stedet for å utrydde dem kjemisk». Og mennesket merket at luften det pustet ble bedre. Og det ble kveld og det ble morgen, igjen.

Og mennesket sa «La oss stoppe alt utslipp av kjemikalier til elver, sjøer og hav, så vannet igjen kan vrimle av liv». På samme måte stoppet mennesket alt utslipp til luften, for nå var teknikken der for å klare det. Og mennesket så at hullet i ozonlaget ble mindre. Og det ble kveld og det ble morgen, igjen.

Og mennesket sa «La oss igjen leve i harmoni med dyrene på marken». Og mennesket så at dyrene kom tilbake fra sine siste gjemmesteder og fant fram til beitemene, som så lenge var blitt brukt til monokultur. Og sannelig var det mat nok til alle, for ingen hamstret den bak lås og slå. Og slik ble det kveld og morgen, igjen.

Og mennesket gjorde ende på all menneskeskapt lidelse i verden, og sa «Nå har vi fått tilbake alle plantene som setter frø, så mange som det finnes på hele jorden, og alle trær som bærer frukt med frø i, til føde for oss og alle dyr på jorden. La oss fra nå av ta bedre vare på alt som Herren overlot til oss». Og det ble kveld og det ble morgen, igjen.

Slik ble himmelen og jorden helbredet med hele sin hær. Mennesket fullendet sitt verk på denne dagen med en stor gledesfest. Mennesket takket Gud for at han likevel hadde latt menneskene tenke seg om en gang til, og ta ansvar sammen. Gledesropene nådde også himlenes engler, og de stemte i med et flerstemt Halleluja. Og Gud lo med, for han så at det igjen var overmåte godt. •

Historiebevissthet eller historieløshet?

*Ett mål med de nye læreplanene er å utvikle historiebevissthet. Fagfornyelsen krever forståelse av fortiden og god kunnskap om kildebruk og kildekritikk. Selv ville jeg lagt til en **musikalitet** for hva som er plausibelt. Ellers er det vanskelig å avsløre vridde nyheter og delta i informasjonssamfunnet.*

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN

De fleste vil heldigvis avsløre følgende som parodi:

«Ved universitetet i Oslo diskuterte de lærde antallet hjul på en bil. I stedet for å telle, så man det som et politisk spørsmål. Tallet kunne ikke være tre, for det ville fornærmet Stoltenbergs treparti-regjering. Det kunne ikke være fem, for Gerhardsen satt i fire Arbeiderparti-regjeringer og hvilte under den femte. Så sterk makt hadde partiet på starten av 2000-tallet»

Men hvor mange elever forstår hva det er parodi på? Eller har kunnskap og musikalitet som gjør at de i det hele tatt kommer på å kildesjekke påstander som sitter som støpt i vår kulturelle ryggmarg?

Som denne fremstillingen:

«Ved universitetet i Paris satt lærde menn i middelalderen og diskuterte hvor mange tenner hesten hadde. De gikk ikke ut og telte, men diskuterte det

som et teologisk spørsmål. De klarte å bli enige om at tallet på tenner ikke kunne være delelig med tre, for det ville være en fornærmelse mot treenigheten. De var også enige om at tallet ikke kunne være delelig med syv, for Gud skapte verden på seks dager og hvilte på den syvende. Dette eksempelet viser hvor sterk kirkens makt var i middelalderen».

MODERNE MYTE

At dette er en moderne myte fra rundt år

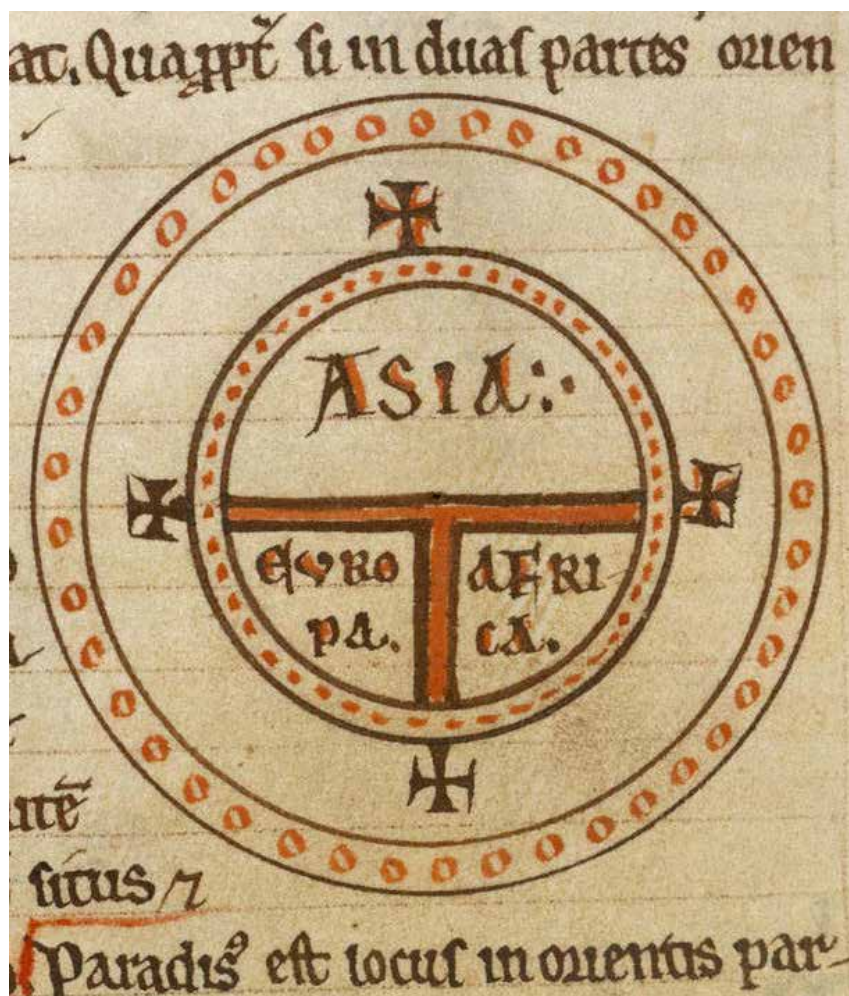
1900 er ikke til hinder for at den finnes i læreboken *Portal - Eldre verdshistorie* (Fagbokforlaget, 2007). Lærer vi noe om historien her, er det hvor sterk makt fortidens fordommer har i dag.

Hvordan påvirkes elever av å lese at dersom de hadde noen spørsmål om «natur, astronomi og menneskelig utvikling», henviste kirken før moderne tid til «liturgien eller til Guds vilje» (Fagartikkel på NDLA: *Naturens gjennombrudd*)? Eller at Kopernikus på 1500-tallet la «fram en teori om at jorda var rund, og at den gikk i bane rundt sola. Det tok 300 år før kirken godtok dette» (*KRLE-boka 8-10*, Cappelen Damm 2016). Når forklaringene til naturfilosofene ikke hadde «plass til gudar», gjorde det mange «av dei som trudde på ein eller fleire gudar, både fornærma og rasande. Gjennom historia har mange vitskapsfolk vorte fengsla og drepne for meiningane sine» (*Gaia Naturfag*, Gyldendal Undervisning, 2008).



SANNHETSSERUM

er en serie der Bjørn Are Davidsen retter kritisk søkelys mot myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien og den europeiske middelalderen. Davidsen er rådgiver i tankesmien Skaperkraft. Nå aktuell med boken *Lurt av læreboken* (se s. 87).



«Skal elever lære hvordan vi er påvirket av fortiden, må den ikke for-
tegnas. Det er like feil
å underslå fakta,
løfte dem ut av
sammenhengen eller
sette dem sammen på
tendensiøse måter.»

EN RUND JORD: Isidor av Sevillas oppslagsverk *Etymologiae* (448 kapitler i 20 bind) ble brukt i Norge i middelalderen.

KUNNSKAP OM NATUREN

Elever lærer altså at kirken først på Ibsens tid godtok at jorden var rund. Boken blander spørsmålet om jordens plassering med om den var flat. Elever må andre steder for å se hvor man før moderne tid hentet kunnskap om natur og astronomi. Det var altså ikke i *liturgien*, men i *leksika og lærebøker*. Isidor av Sevillas oppslagsverk *Etymologiae* (448 kapitler i 20 bind) ble brukt i Norge i middelalderen. Læreboken *Kongespeilet* fra 1260 forklarer tydelig at jorden er rund og gir naturlige forklaringer på naturfenomener.

Noen i antikken ble nok «fornærma og rasande» av forklaringer som ikke hadde «plass til gudar». Sokrates ble henrettet, men det er vanskelig å finne flere. I middelalderen brukte ikke naturfilosofer Gud til å forklare naturlige hendelser. Tvert imot ble troen på naturlover styrket av at man ikke trodde på mange guder som slåss seg imellom i naturen, men på én Gud, en lovgiver *bak* naturen.

Læreboken forteller ikke hvilke *mange* «vitskapsfolk» som ble «fengsla og drepne for meiningane sine». Noe som ikke er underlig, siden ingen ble drept for å drive naturvitenskap og knapt noen fengslet. Bruno (som nevnes i noen læremidler) var ikke vitenskapsmann, men mystiker. Galileo (som oftest nevnes) havnet ikke i fengsel, selv ikke i en så urolig tid som under 30-årskrigen. Han fikk i stedet husarrest på sitt gods fra han var 70.

FORTEGNET FORTID

Skal elever lære hvordan vi er påvirket av fortiden, må den ikke fortegnas. Det er like feil å underslå fakta, løfte dem ut av sammenhengen eller sette dem sammen på tendensiøse måter.

Kritikken er ikke ny. I 1947 var påstanden om at man i middelalderen mente jorden var flat høyt på britiske historikers liste over de vanligste feil om historien. Jeg var selv med på et

felles oppslag i Aftenposten og forskning.no i 2005.

I en gjennomgang i 2002 av lærebøker for læreplanverket L97, skrev daværende lærer Bjørn Smestad at skal myter som at «kirken i Europa lenge hevdet at jorden var flat» bringes videre, bør tre krav stilles: det må opplyses at de ikke er historisk korrekte, de må være relevante og de må være politisk «ufarlige». En myte som stempler kristne som uvitenskapelige, oppfyller heller ikke det siste av disse kravene» (*Matematikkhistorie i grunnskolen lærebøker: en kritisk vurdering*).

Ønsket ble ikke tatt til følge da *Kunnskaps-løftet* i 2006 erstattet L97. Feilen finnes fortsatt i lærebøker, spesielt for grunnskolen. Skal elevene utvikle historiebevissthet, lære kildebruk og kildekritikk, bør de nye læremidlene som kommer i 2020 være bevisste på denne og andre myter, feil og forvirrende fremstillinger.

Tar forlagene utfordringen? •

I GODT SELSKAP:
Kopien av Rafaels
Sixtinske Madonna
henger i dag på høyre
siden av korbuen,
over en nisje med en
Maria-skulptur basert
på Enebakkmadonnaen
(ca. 1230-1250).



Maria-alteret var opprinnelig plassert på venstre side av korbuen.

RAFAELS

Sixtinske Madonna i St. Olav domkirke

I 1845 reiste den svenske malerinnen Sophie Adlersparre til Dresden for å kopiere Rafaels Sixtinske Madonna. Hvorfor ville Adlersparre kopiere dette maleriet og hvordan havnet Rafaelkopien i St. Olav domkirke i Oslo?

TEKST: THERESE SJØVOLL

Da Sophie Adlersparre ankom Dresden i juli 1845, stimlet folk omkring Rafaels *Sixtinske Madonna* i Gemäldegaleriet. Den *sixtinske Madonna* var datidens kunsthistoriske su-perstjerne og maleriet var kjent for å vekke sterke og fromme følelser. Å lage en god kopi ville bli vanskelig, skrev Adlersparre i sin dagbok. Utfordringen var originalens «höga, milda renhet, skära oskyld, ljufva och fridsamma lugn.» Dette kunne ikke formidles kun ved tankeanstrengelse. Høyere bistand var nødvendig og hun måtte foredle sitt sinn, sine følelser, og hele sitt vesen slik at at Guds ånd kan tone gjennom instrumentet, skriver hun.

«VINDER OPMÆRKSOMHET»

Før reisen til Dresden hadde Adlersparre hatt en viss suksess i Sverige, og hun hadde malt en rekke portretter for sin beskytter Josephine (1807–1876), Norges og Sveriges dronning. Arbeidet med kopien ble påbegynt i oktober 1845 og pågikk til november 1846, kun avbrutt av en studiereise til Paris (des. 1845–mai 1846).

Da kopien var ferdig i november 1846, meldte avisen *Den Constitutionelle* at «Frøken Sophie Adlersparre, der opholder sig i Dresden, har gjort en meget vellykket Kopi af Raphaels Madonna, der vinder almindelig Opmærksomhed».

Svenske *Aftonbladet* rapporterte at i Dresdengalleriet, denne edleste samlingsplass for herværende kunstvenner og

daglig tilstrømmende fremmede, hadde i den siste tid flertallet samlet seg omkring en kopi av Rafaels Madonna di San Sisto. *Aftonbladet* beskrev Adlersparre som en ung, høyt begavet kunstnerinne som på beste vis har løst den store oppgaven; med ren barnlig inspirasjon og den evne som kreves for å våge et slikt arbeide, har hun trengt inn i den udødelige mesterens ånd; å fullkomment gjengi dette evige kunstverk blir umulig; hvorenn nært det er mulig å komme dette viser denne kopi. Adlersparres kopi var utvilsomt den mest fornemme kopien gjennom hvilken «malerinnans nordiska fosterland skall lära känna den ädlaste skapelsen av Söderns kunst» (*Aftonbladet*, 25.11.1846).

JOSEPHINES BILDE

Da kopien ankom Stockholm våren 1847, hadde dronningen for lenge siden sagt at hun ønsket å være den første som så den, og hun hadde bedt om at bildet skulle pakkes opp i hennes rom og stilles opp i den røde salongen. Dronningen var meget begeistret og kongen sa også vakre ord, skriver Adlersparre i sin dagbok. Dronningen sa at siden hun hadde sett dette bildet, ville hun ha vanskeligheter med å skille seg fra det, og hun spurte om hun ikke fikk beholde det: «I bättre och värdigare händer kunde den visst aldrig komma».

I juni 1847 noterte *Den Norske Rigstidende* at Hennes Majestet Dronningen hadde

kjøpt frøken Sophie Adlersparres kopi for 1000 riksdaler.

GAVENE

Josephine var katolikk og hun engasjerte seg i byggingen av St. Olavs domkirke, den første katolske kirke bygget i Norge etter reformasjonen, vigslet 24. august 1856.

I 1859 skjenket Josephine marmoralteret fra sitt private kapell på Slottet i Oslo, samt Adlersparres kopi av *Den sixtinske Madonna*, til St. Olav domkirke. Gaven ble et Mariaalter med tilhørende alterbilde, plassert på venstre side av korbuen. Alteret ble fjernet i 1954. I dag henger kopien av Rafaels *Sixtinske Madonna* på høyre siden av korbuen, over en nisje med en Maria-skulptur basert på Enebakkmadonnaen (ca. 1230–1250). Rafaelkopien ble nylig restaurert (2018) i forbindelse med oppussing av St. Olav domkirke. •

Sophie Adlersparre (1808–1862) var av adelig slekt, men ikke grevinne slik enkelte kilder oppgir. Hun må ikke forveksles med sin svigerinne, den svenske friherrinnen og kvinnesakspioneren med samme navn. Svigerinnen skrev ofte under signaturen «Esselde».

Kilder: Esselde, «Sophie Adlersparre», *Tidskrift för hemmet* (Tfh), 5, n. 3-4, 1863; 6, n. 1-2, 1864.

Duin, J., *Streiftog i norsk kirkehistorie* (Oslo: St. Olav forlag, 1984).

POSTRETORISK UTMATTELSESSYNDROM

Joda, den offentlige samtalen er en vrien øvelse for tiden. Men når vi alle er kureret for det postretoriske utmattelsesyndrom, kan det hende at vi ikke bare har løftet den offentlige samtalen opp til et annet nivå, men til og med blitt klokere mennesker.

TURBULENS ER EN LETT gjenkjennelig tilstand, og skummel. Det rister i flyet på vei opp eller ned, det freser i tekannen før det det koker, og elven skummer hvitere i strykene. Kaos er noen ganger skremmende, ikke helt ulikt det vi ser i den offentlige samtalen akkurat nå. Det er aggresjon, frykt, forvirring.

Det blir tilsynelatende bare verre og verre der ute i mediene – man tvinges stadig til å velge side, og den er relativt utbredt nå, følelsen av at noe har gått for langt, at et eller annet er blitt innskrenket og ting virkelig ikke er som før. Fra å la oss engasjere og provosere, merker vi stadig oftere en form for utmattet nummenhet, en slags skamfølelse og kvalme – for selv om noen av de retoriske neveslagsmålene som går for seg kan være underholdende nok, blir det litt som lørdagsgodt hele uken, man kjenner på savnet av noe med litt mer næring. Det er lett å se at debattklimaet er spinnvilt for tiden, og man bør rett og slett tenke seg godt om før man trækker ut på denne arenaen, om man vil uttrykke noe som er egnet til å fremkalle raseriet, enten man er for eller mot Lan Berg, elsykler, kjøtt-frie julebord eller høstens hit på polariseringsfronten, «homoterapi».

LYTTER DU TIL DEN TYPISKE nordmannen, handler det mye om hva man mener om ditt eller datt. Vi snakker om hva vi liker og hva vi misliker. Jeg er ikke så glad i fjellet. Hater vinter. Elsker Syden. Er ikke så begeistret for indisk mat. Min kone og jeg foretrekker båtlivet. Vi er ikke så glade i disse elsparkesyklene, og ja, hva synes vi om Greta Thunberg? Lytt til nordmannen i møte med nye mennesker. Vi snakker om oss selv gjennom holdninger og meninger. Tenk på et Skavlan-show, et møte mellom en norsk kjendisprofil og f.eks en svenske eller brite. Kjendiskokken fra Norge bruker hyppig ordet «jeg» sammen med ordene «pleier», «synes», «tenker» og «har alltid». Det er ikke vondt ment, det er kanskje bare en uvane, lav dannelse, usikkerhet, men det er lite ved nordmannens tilnærming til samtalen som bringer den videre. For når noen lufter sine meninger, er det ikke så mye mer å si, annet enn at man er helt eller ganske enig eller uenig. Det blir det vi som jobber med tv frykter – ping-pong-prat, frem og tilbake – spissformuleringer, applaus og hopping til nytt tema.

Jeg har ved noen anledninger blitt invitert inn som en slags kommunikasjonsrådgiver i kristne sammenhenger, og det har slått meg hvor meningsdrevet kristne mennesker kommuniserer i det offentlige rom. Her er det også «jeg synes», og «vi synes», og «vi mener at», og «Kristelig folkeparti er av den oppfatning at» ... Jeg har ikke noe tallmateriale som støtter det jeg nå skal påstå, for det er ikke mer enn fifty fifty påstand og mavefølelse, men er det noe folk flest har avsmak for, så er det meningsdrevet kommunikasjon fra kristne. Det oppleves ofte bare som ovenfra og ned, gledesdrepende, intolerant eller rett og slett bedrevitende og generelt irriterende. Vi som definerer oss som kristne vet jo naturligvis at vi er nysgjerrige, åpne og morsomme og vitale og ikke noen slags hengehoder eller mørkemenn - er det noen som er tolerante og inkluderende og kreative og artige typer, så er det jo oss, liksom. Men det hjelper ikke. Fra Tore Hund og frem til Fredrik Solvang går det en jevn og mer eller mindre aggressiv strøm av skepsis mot det mange oppfatter som typisk kristen retorikk, det helper ikke å spe på med skjegg eller gitar heller, for kristen, holdningsdrevet kommunikasjon gjennomskues og påkaller motreaksjon, mer enn det egner seg til å åpne dører og bygge bro, dessverre. Sånn er det bare. Vil du nå frem med noe som helst kristent, bør du unngå å dele konklusjoner og ferdig-tygde meninger. Du bør kanskje heller reise noen spørsmål, eller bringe frem fakta.

INGEN TING ER ARTIGERE enn å lokke kristne på banen for så å ta dem. Og kristne lar seg lokke. Høstens høylytte debatt om «homoterapi» viser atter en gang hvor nesten umulig det er å nå gjennom støyen med annet enn høylytte og overtydelige meninger. Det starter ofte med et altfor langt innslag på Dagsrevyen om at noen har opplevd noe vondt. Så klistrer noen en merkelapp på det vonde, og så er det i gang - den desperate jakten på folk som tilsynelatende forsvarer overgrepene. Deretter følger Debatten, der det som regel er Espen Ottesen fra Misjonssambandet som med beundringsverdig tålmodighet forsøker å nyansere, men aller helst har man funnet en eller annen ekstrem outsider som knapt er representativ for annet enn seg selv og en liten gruppe særinger, som mer enn gjerne spiller rollen som den kristne. Enten er man for eller så er man imot «homoterapi» - det blir ikke gøyalt på tv med folk som forsøker å nyansere eller utdype og sier vent et lite øyeblikk. Og en sjelden gang går kristne selv til angrep. Ropstads elleville forsøk på å skjerpe frontene mellom MDG og KrF vedrørende menneske- og dyreverd, var dømt til

SIGNERT



ARNE BERGGREN er forfatter, musiker og tv-produ-sent. Han skriver og regisserer for film, TV og teater. Han har utgitt en rekke romaner, barne- og ungdomsbøker og essays. I 2016 var han med å starte tv-selskapet Shuuto AS.

å mislykkes. Du går bare ikke til frontalangrep med ukelange resonnementer i en offentlighet der alt skal oppsummeres med maks fem ord og store bokstaver.

Hvorfor all denne polariseringen akkurat nå? Jeg mener det var i filmen Time Bandits Djevelen tok på seg skylden for digital-teknologien. Djevelen trives jo med splid, uro, aggresjon, angst og kaos. Digitalteknologien gjør det mulig å reagere før man får tenkt seg om – og legger sånn sett godt til rette for turbulens. Alle har ropert og deltar i sanntid med meninger og holdninger, og det letteste i verden er å mene noe sterkt om ting man egentlig ikke vet så mye om. Men når man går hardt ut på banen og spissformulerer, er det kanskje fordi man er grunnleggende usikker på om det man mener holder vann? Man forveksler sterke meninger med verdier, og tror at motreaksjonene man fremprovoserer, bekrefter at man virkelig står for noe.

TURBULENS ER KAOS og kaos virker av og til skremmende. Vitenskapen sliter også med turbulens, såvidt jeg har forstått - man finner liksom ikke en helt tilfredsstillende formel å dytte kaoset inn i. Men vi kjenner igjen kaos uten å måtte regne på det. Og vi vet jo av erfaring at det gjerne roer seg. Flyet kommer opp i marsjhøyden. Elven legger seg majestetisk til ro nedenfor strykene. Tekannen stilner når vannet er klart. Om analogien holder, handler det hele om å slappe av, vente, ha tillit. Det nytter ikke å denge på elven for å få den til å renne i en annen retning. Kanskje man bare bør holde kjeft noen ganger, eller kjenne etter bak sin egen skråsikkerhet, undersøke holdningene, lete etter sine egne verdier, telle til tusen?

På den andre siden av kaos og turbulens venter en nesten naturgitt orden og ro, nye erkjennelser. Noen ganger, ja kanskje som regel, er det ikke feigt å trekke seg unna, om man ikke har annet enn sine egne fikserte meninger å skyte fra hofta med. Ingen kan vinne en diskusjon om «homoterapi». Ingen får rett om noen av temaene som hisser opp mengden i dag. Men når stadig flere uttrykker utmattelse over det som pågår i den offentlige samtalen for tiden, er det også en økende etterspørsel for fakta- og verdibasert kommunikasjon. Her var kristenfolket gode en gang i tiden, har jeg hørt. •

ARNE BERGGREN

GAVER TIL BLADET

Ønsker du å bidra til St. Olav kirkeblads arbeid med å dele historier, tanker og verdier fra det katolske Norge?

Fra Norge:

Kontonr.: 3000. 15. 11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:

Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321



Få St.Olav kirkeblad hjem i postkassen!

BESTILL PÅ EN AV FØLGENDE MÅTER:

- Send en SMS til nr. 969 43 490 med kodeord **STOLAV** etterfulgt av navn og adresse
- Send en e-post med navn og adresse til **abonnement@katolsk.no**
- Ring 23 21 94 21

LITURGISK KALENDER



Last ned liturgisk kalender og finn alle bibeltekstene som brukes under liturgien. Du finner den her:

- Gå til katolsk.no/praksis/kirkearet/ical
- Last ned appen **Katolsk** fra Appstore eller Google Play



VATIKANDIPLOMATI: Pavene har hatt en positiv påvirkning på verdensfreden, mener den tidligere polske journalisten og Vatikaneksperten Jerzy Gruca.

VATIKANSTATEN 90 ÅR:

Diplomatiet bevarte verdensfreden

– Det pavelige diplomati basert på universelle verdier har gjennom årene styrket og stabilisert freden og verdenssituasjonen, sier den polske journalisten og Vatikaneksperten Jerzy Gruca.

TEKST: **RADOSLAW GRUCA**

I fem år, under Den hellige pave Johannes Paul IIs pontifikat, var Gruca korrespondent i Vatikanet. Han var med på Johannes Paul IIs niende pilegrimsreise til Pakistan, Filippinene, Guam, Japan og USA og fulgte hendelsene i Vatikanet tett. Han har skrevet boken *Vatikanet kjent og ukjent* og grunnlagt Den polske klubben i Norge. I et intervju med avisen *Fakt* forteller han om sitt korrespondentvirke i Vatikanet.

VIKTIG FOR FREDEN

Jerzy Gruca er overbevist om at Vatikanstaten har hatt positiv påvirkning på verdensutviklingen.

– Vatikanstaten, med paven som monark, ble opprettet i februar 1929, for 90 år siden, ved Lateran-overenskomsten mellom Italia og Vatikanet. I årene som er gått, har det pavelige diplomati basert på universelle verdier hatt stor innflytelse. Under pave Johannes Paul IIs pontifikat ble det for eksempel opprettet diplomatiske forbindelser med 50 land.

DIPLOMATER OVER HELE VERDEN

– Den tidligere pavelige nuntius til Afrika viste meg for en del år siden et stort kart på veggen i statssekretariatet. Da var det bare fire apostoliske nuntiaturer på de ulike kontinentene. Johannes Paul II endret dette for alltid. I dag er det beste beviset på Vatikanets styrke at det er akkreditert diplomater til det minste landet i verden.

Pavenes stemmer ble lyttet mere og mere til ut over på 1900-tallet,

og jeg er ikke i tvil om at de hjalp til med å unngå politiske kriser som kunne ført til sivilisasjonens undergang. Jeg mener pave Johannes XXIII hadde en nøkkelrolle i å stoppe utbruddet av en atomkrig under Cuba-krisen i 1962, da amerikanerne oppdaget at Sovjetunionen siktet sine atomraketter fra Cuba mot USA, forteller Gruca.

Han mener vi har mye å takke pave Johannes XXIII for.

KHRUSJTSJOV

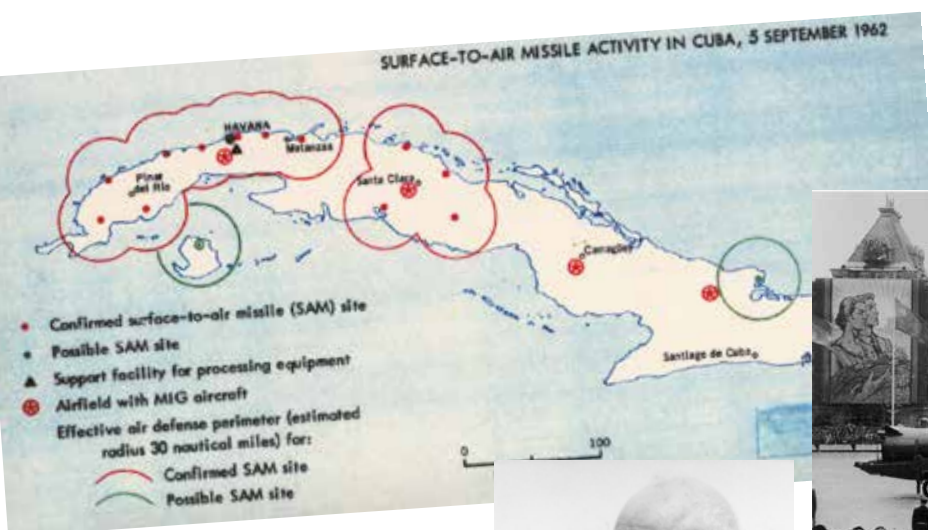
– Jeg vet ikke nøyaktig hvem som startet dialogen mellom Sovjetunionen og Vatikanstaten. Var det Sovjetlederen Nikita Khrusjtsjov som sendte hilsener til pave Johannes XXIII, og samtidig ba ham ta vel imot sjefredaktøren for avisen *Izvestija*, Khrusjtsjovs svigersønn?

Eller var det pave Johannes XXIII selv som hadde oppmuntret Khrusjtsjov til det? I hvert fall ble redaktøren sammen med kone og barnebarn invitert til paven, selv om ikke alle i Vatikanet var like begeistret. På denne tiden stengte kommunistpartiet mange kirker, og fremdeles gjaldt pave Pius XIIIs ekskommunikasjon for alle som bevisst samarbeidet med kommunistene.

– Men pave Johannes XXIII var overbevist om at man skulle snakke med alle, sier Gruca.

Han mener det er hold i å si at paven bidro til å redde verden.

– Da Cuba-krisen brøt ut, nektet Khrusjtsjov for at han hadde utplassert raketter, men Det hvite hus satt på bilder. President John F. Kennedy visste om Khrusjtsjovs gode kontakter i Vatikanet og



«Jeg mener pave Johannes XXIII hadde en nøkkelrolle i å stoppe utbruddet av en atomkrig under Cuba-krisen i 1962, da amerikanerne oppdaget at Sovjetunionen siktet sine atomraketter fra Cuba mot USA.»



han visste om en journalist med gode forbindelser i Vatikanet. Han fikk derfor oppfordret paven til å sende en appell til USAs og Sovjetunionens ambassader.

Paven og hans eksperter satt oppe hele natten og arbeidet med en appell om at krisen og en mulig atomkrig truet verdens eksistens. De oppfordret verdens ledere til å snakke sammen og appellerte om fred og nedrustning. Det ble etablert en rød telefonlinje mellom Moskva og Washington.

Og hva gjør Khrusjtsjov? Han trykker appellen i den største avisen, Pravda, og anerkjenner pavens moralske autoritet.

Senere mottar Johannes XXIII en sveitsisk fredspris og blir «Årets navn» i Time Magazine. Pavens budskap gjorde at partene snakket sammen og situasjonen endret seg.

FORBILDE

Jerzy Gruca reflekterer over dagens Vatikan-diplomati.

– Det er vanskelig å si noe konkret om pave Frans' politiske innflytelse i dag, den vil vi først se i ettertid. Men ser vi bakover, ser vi at pave Johannes XXIII's aktiviteter ble et forbilde for pave Johannes Paul II. De la begge vekt på at Vatikanets diplomati skulle bygge på dialog, og Vatikanets autoritet vokste med pave Johannes XXIII's encyklika «Pacem in Terris», Fred på jorden.

Gruca forteller at Vatikanet har vært både overbærende og utradisjonelt i sin diplomatiske dialog.

– Som da Nikolaj Podgornyj, formann for det øverste Sovjets

presidium fra 1965 til 1977, kom til møter i Vatikanstaten. Han skalv sånn på hendene og var så nervøs at pave Paul VI, etterfølgeren til Johannes XXIII, måtte sende noen betjenter ned på Petersplassen for å kjøpe sigaretter til ham slik at samtalen kunne gå sin gang. Det var viktigere å finne en trygg ramme enn alltid å følge protokollen og etablerte skikker.

– Det viktige har hele tiden vært styrken i pavens autoritet. Johannes Paul II kunne få de sentrale verdensledere til å handle. President Ronald Reagan, som ikke var katolikk, etablerte fulle diplomatiske forbindelser med Vatikanet i 1984.

PÅ SAMME SIDE

Både Johannes Paul II og Reagan var klar over at de sto på samme side i kampen mot totalitær kommunisme.

Av stor historisk betydning var ikke bare pavens reiser til nære og fjerne strøk av verden, hvor de alltid snakket med de viktigste politikerne, men også de politiske ledernes besøk i Vatikanet.

Mikhail Gorbatsjovs besøk i Vatikanet ble av media omtalt som «århundrets onsdagsaudiens». En halv milliard seere fra over 50 land så det på TV. Dette møtet, og den utvidede samtalen mellom to lederne, for det største og for det minste landet i verden, er en av milepælene på veien mot Sovjetunionens sammenbrudd og endringene som skjedde på 1990-tallet, påpeker Jerzy Gruca.

På spørsmål om dagens kirke er i krise, svarer han:

– Kirken er hellig, men den består av mange syndige mennesker. •



Kardinal Newman

Forløper for en ny tid

Newman var en av 1800-talets mest kjente konvertitter og fremstår som del av den fornyelsen av katolsk tenkning og kirkeliv vi forbinder med Det annet vatikankonsil. Hans forståelse av samvittigheten, av forholdet mellom tro og fornuft, av religionens avgjørende plass i samfunnet og hans tanker om pedagogikk var av stor betydning i det viktorianske England, og fortsetter i dag å inspirere og opplyse mange over hele verden.

TEKST: **SR. ELSE-BRITT NILSEN**

John Henry Newman (1801–1890) kom fra en borgerlig London-familie som tilhørte Den engelske kirke. Siden moren hadde hugenottiske røtter, fikk sønnen også en viss kalvinistisk påvirkning. Selv bruker han ordet bibelreligiøsitet om sitt tidlige religiøse ståsted. Som femtenåring opplevde han sin «første konversjon». Etter en periode av tvil ble han sterkt overbevist om at sjelen og Gud er virkeligere enn alt det som omgir oss og som vi kan se og ta på. Dette ble en avgjørende hendelse for Newmans livsvalg, og han omtaler den mye senere i sin selvbiografi *Apologia Pro Vita Sua* (1864).

I studieårene ved Trinity College i Oxford fikk han rik anledning til å fordype seg i klassisk anglikansk teologi. Som lærer, forfatter, poet og etter hvert prest, ble Newman en ledende skikkelse innenfor den anglikanske høykirkelige bevegelse i Oxford. Hans overgang til Den katolske kirke var en konsekvens av dyptpløyende kirkehistoriske studier. Han gjenoppdaget arven fra oldkirken gjennom kirkefedrenes

skrifter. *To be deep in history is to cease to be a protestant* – går man dypt i historien, slutter man å være protestant.

OM TROSLÆRENS UTVIKLING

I 1845 utga Newman sitt hovedverk *An Essay on the Development of Christian*



UNDER EN MESSE LEDET av pave Frans på Petersplassen søndag 13. oktober i år ble den engelske kardinalen John Henry Newman

helligkåret. Her gir søster Else-Britt Nilsen O.P. en kort fremstilling av et stort emne: Newmans liv og verk. Hun er generalpriorinne for den kongregasjonen i «den dominikanske familie» som Katarinahjemmet i Oslo tilhører, er utdannet sosiolog og teolog, og har doktorgrad. Hun har bl.a. vært statsstipendiat og professor II ved Menighetsfakultetet. Else-Britt Nilsen var også tidligere redaktør av St. Olav kirkeblad.

Doctrine. Der presenterer han sin teori om hvordan tros læren har utviklet seg gradvis. For ham er den mer dynamisk enn statisk. Det betyr ikke at det nyeste nødvendigvis er best, men at kirken ikke alltid har vært seg bevisst det fulle trosinnhold. Åpenbaringsens innhold er konstant, men vår forståelse av den er noe levende, aktivt og menneskelig. Boken kom samme år som han var blitt opptatt i Den katolske kirke. Sitatet om historien er hentet derfra. Til tross for at han konverterte, valgte man fra katolsk hold å anse boken som et bekjennelsesdokument av en anglikaner som hadde funnet Den katolske kirke. Slik skulle den bedømmes. Ikke som bidrag av en katolikk. I økumenisk arbeid er den blitt svært viktig.

Kort etter konversjonen fulgte nye teologistudier ved kollegiet til *Propaganda Fide* i Roma, før han kunne vies til katolsk prest i 1847. Under oppholdet her var han blitt kjent med prestefellesskapet Oratorianerne, grunnlagt på 1500-tallet av den hellige Filip Neri. Newman ønsket fellesliv og valgte dette. Med pavelig bifall >

«For Newman betød samvittighet evnen til å erkjenne sannheten i livets viktigste spørsmål, nemlig religion og moral. Søke den og underkaste seg den.»

og sammen med en gruppe likesinnete grunnla han kongregasjonens første hus i Birmingham i 1849. Etter en periode som rektor ved det nyetablerte katolske universitet i Dublin, ble dette oratoriet hans faste base livet ut.

Newman videreførte sitt teologiske engasjement og forfatterskap. Hans artikkel om de troendes vitnesbyrd i lærespørsmål – *On Consulting the Faithful on Matters of Doctrine* fra 1859, vakte oppsikt i en tid da lekfolkets oppgave glatt kunne defineres med tre engelske verb: *pay, pray, obey* – betal, be, adlyd. Ikke bare viser han til kirkens første århundrer, men også til en encyklika av pave Pius IX: Under det forberedende arbeide med proklamasjonen av dogmet om Jomfru Marias ubesmitte unnfangelse, ba paven biskopene om å utrede også legfolkets synspunkter på dette, og på om de mente at det var riktig å definere dogmet da. For Newman måtte hele kirken delta i troens videreformidling.

DET FØRSTE VATIKANKONSIL

Under Det første vatikankonsil (1869-1870) var det motsetningene om et annet dogme – dogmet om pavens ufeilbarlighet – som

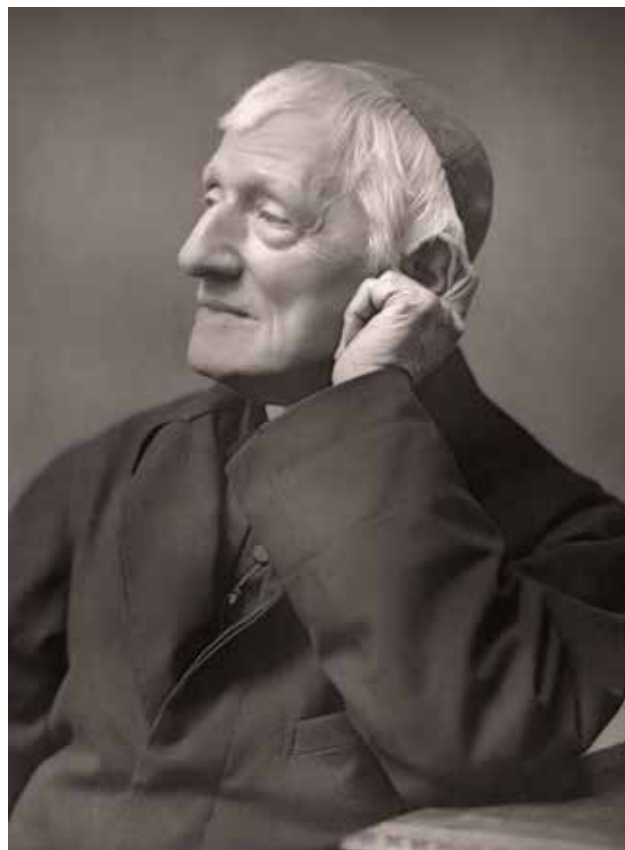
sto i forgrunnen. Newman var ikke offisielt involvert i forberedelsene til kirkemøtet, men uttrykte seg privat både som tilhenger av læren om pavens ufeilbarlighet og som motstander av at denne læren skulle stadfestes som et dogme. Han fordømte den «frekke og aggressive fraksjonen» som hadde presset gjennom konsilvedtaket, men han aksepterte avgjørelsen. Ved at pavens ufeilbarlighet ble begrenset til læreavgjørelser *ex cathedra*, mente han at utfallet var blitt mer moderat enn hva de ivrigste forkjemperne ønsket.

Det ville være nærliggende å tro at en så stor begavelse som Newman fikk en varm velkomst i sin nye kirke; at hans kompetanse og bakgrunn ble en ressurs og et aktivum. Men slik var det ikke.

Under største delen av Pius IXs viktige pontifikat (1846–1878) følte Newman at han levde «under a cloud», var under mistanke. Ikke fordi han vaklet i sin katolske tro eller at han manglet tillit til – eller fra – den sittende pave. Pius IX var gjennom hele sin lange embedstid velvillig innstilt overfor ham. Som Lars Cavallin uttrykker det i en høyst lesverdige artikkel – «... betydelig mindre andar än han själv

behöll sin misstänksamhet mot honom och ansåg honom vara en farlig liberal: det var mycket svårt för dessa att ordentligt sätta sig in i hans nyansrika teologi. De var ofta teologiskt minst sagt schablonmässiga och ytliga och deras intressen var ofta politiska mer än religiösa» (*Signum* 2002:1). Og han tilføyer: at Newman ikke entusiastisk understøttet kampen for pavestolens verdslige makt, var trolig nok til at han ble mistenkeliggjort.

Mest utslagsgivende var nok det faktum at hans teologiske ståsted var et annet enn det rådende senskolastiske. Vektleggingen av samvittigheten var også radikal. For Newman betød samvittighet evnen til å erkjenne sannheten i livets viktigste spørsmål, nemlig religion og moral. Søke den og underkaste seg den. «Skål for paven, om dere vil, men først for samvittigheten, og deretter for paven» er et berømt sitat fra et langt brev han skrev til hertugen av Norfolk, som påsto at hvis paven beordret en katolikk til å drepe dronning Victoria, måtte katolikken gjøre det. Newman går imot hertugen og hevder at paven ikke kan pålegge troende katolikker å gjøre noe fordi han selv vil det eller synes det er viktig, men



bare dersom det er moralsk sant og riktig. Samvittigheten først. På den annen side må aldri samvittigheten bli en unnskyldning for relativisme eller subjektivism.

FORSINKET ANERKJENNELSE

Først i andre halvdel av 1870-årene fikk John Henry Newman sin forsinkede anerkjennelse både i akademia og i kirken. I 1879 tok pave Leo XIII (1878-1903) ham opp i kardinalkollegiet. Dette var ikke bare en usedvanlig verdsettelse av hans livsverk fra pavens side, men førte også til en vesentlig styrking av Den katolske kirkes anseelse i det engelske samfunnet.

Newman la stor vekt på den levende kontakt mellom mennesker. *Cor ad cor loquitur* – hjerte taler til hjerte – var hans kardinalmotto og hans livsmotto. Det kom til uttrykk i mange sammenhenger; hans pedagogiske forståelse er ett eksempel. Forelesninger og artikler fra tiden i Dublin er utgitt under tittelen *The Idea of a University* (1852). Tankene der er fremdeles aktuelle. Ved en doktorkreering ved Universitetet i Oslo for få år siden, ble det henvist til skriftet både av rektor og av hun som talte på vegne av de nye *doctores*.

Ikke minst levde Newman ut sitt motto som prest og sjelesørger gjennom hengen omsorg for trengende i Birmingham, stort sett dårlig stilte irske immigranter. Han besøkte syke og fattige, trøstet de etterlatte, pleiet dem som var i fengsel. Som Benedikt XVI sa ved Newmans saligkåring i Birmingham for ti år siden: «Ikke rart at så mange tusen mennesker ved hans død fylte byens gater da hans bære ble ført til gravstedet ...».

Helt siden 1940-tallet hadde paven – den gang Joseph Ratzinger – verdsatt Newmans teologiske skrifter, og spesielt hans teologi om samvittighetens plass. Og han var ikke alene. Også blant trosfeller her i Norge finner vi tidlige eksempler på Newman-interesse. I 1952 utga Det Norske Videnskaps-Akademi *Cardinal Newman and apologetics*, forfattet av sr. Borghild Gundersen.

Marit Flagestad (senere sr. Maria Nada, ocd) fulgte opp i 1959 med en magisteravhandling om *John Henry Newmans forhold til kristen tradisjon i tiden inntil 1845*. Gundersen trakk i annen sammenheng linjer mellom Newman og den norske konvertitt-presten Knut Krogh-Tonning

(1842–1911). Flagestad – selv lektor gjennom mange år – utdypet særlig Newman som pedagog. Nevnes må også at dominikaneren Arnfinn Haram ble lisensiat i teologi ved Angelicum i Roma på en avhandling om Newman i 2008.

Newman forsøkte å hankses med sin samtids statiske og juridiske kirkesyn, og Paul VI uttalte i en audiens i 1975 at Det annet vatikankonsil kunne betraktes som *Newman's Hour* – Newmans time. For var ikke konsilets gjennomgående tema nettopp *ad fontes* - til kildene? Konsilet ga ham rett på atskillige punkter som hadde medført betydelige kontroverser for Newman selv.

INSPIRERTE VATICANUM II

Vi finner f.eks. igjen mange av Newmans tanker fra essayet *On Consulting the Faithful in Matters of Doctrine* i den dogmatiske konstitusjonen om Kirken, *Lumen Gentium*. Han regnes også blant teologene som forberedte veien for konsildekretet om de kristnes enhet, *Unitatis Redintegratio*, hvor kirkemøtet erklærer at et av dets viktigste anliggender er å gjenopprette en slik enhet. I utarbeidelsen av den skjellsettende *Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren* >

«Ikke bare var Newman – teologen, filosofen, pedagogen, dikteren – en forløper for en ny tid. Hans holdning og aktivitet i prøvelsens år var også et tydelig forbilde på hvordan man i tro kan håndtere vansker og lidelser innad i kirken.»

refereres det til ham. Dokumentet ble undertegnet i Augsburg, Tyskland, 31. okt. 1999 av representanter for Vatikanet og Det lutherske verdensforbund.

Ikke bare var Newman – teologen, filosofen, pedagogen, dikteren – en forløper for en ny tid. Hans holdning og aktivitet i prøvelsens år var også et tydelig forbilde på hvordan man i tro kan håndtere vansker og lidelser innad i kirken. Ikke rart at noen så på ham som en mulig kandidat til å bli kåret salig, kanskje også hellig. I 1958 ble en kåringsprosess åpnet og videreført av Johannes Paul II som i 1991 erklærte ham som en «Guds tjener». I 2010 ble han saligkåret av Benedikt XVI. Da hadde det mirakel som kreves – en helbredelse på Newmans forbønn – funnet sted.

Den 2. februar i år undertegnet så pave Frans dekretet fra Kongregasjonen

for helligkåring, som godkjente et nytt og stadig påkrevd mirakel på forbønn av den salige John Henry Newman. Dermed var det klart for helligkåringen av ham.

Nyheten gikk ikke upåaktet hen i hans hjemland. 20.000 adgangstegn ble forhåndsbestilt. Mange grupper ankom fra de engelske oratoriene som opprinnelig var grunnlagt av Newman. Den britiske delegasjon ble ledet av Charles, prinsen av Wales; en annen delegasjon på sytten engelske og walisiske katolske biskoper ble ledet av kardinal Vincent Nichols. Church of England var representert ved seks biskoper.

HELLIGKÅRINGEN

Det vakte oppsikt at prinsen av Wales sluttet så helhjertet opp om begivenheten. Han fikk anledning til å utdype dette

da han ble invitert til å skrive en leder i *Osservatore Romano* dagen før helligkåringen (12.10.219):

«Når pave Frans i morgen kanoniserer kardinal John Henry Newman, den første brite på over førti år som skal erklæres hellig, er det en anledning for feiring ikke bare i Storbritannia og ikke bare blant katolikker, men for alle som verdsetter verdiene han ble inspirert av. I sin egen tid representerte Newman åndens liv mot de krefter som ville fornedre menneskets verdighet og skjebne. I vår tid, når han nå blir helligkåret, trenger vi hans eksempel mer enn noen gang – for hans måte å fremme en sak på uten å komme med beskyldninger, å være uenig uten å krenke noen, og kanskje først og fremst hans evne til å se uenighet som et møte, heller enn som en avvisning.»

I pave Frans' preken under helligkåringen neste dag siterte han hverken Newmans omfattende skrifter om samvittighet eller om pavelig ufeilbarhet, og heller ikke fokuserte han på den tidligere kardinalens økumeniske arbeid. I stedet grep han fatt i Newmans definisjon av hvordan de kristne skal være: *Så upretensjose at de virker som helt vanlige mennesker.*

Newman var en forløper for en ny tid – Newman er en helgen for vår tid. •

Denne fremstillingen kan suppleres ved å lese Newmans egne verker. Dertil finnes det utførlige biografier, f.eks. en av Ian Ker og en av Roderick Strange. På katolsk.no finnes flere artikler og nyheter om Newman:

katolsk.no/biografier/historisk/jhnewman.

Annen utfyllende lesning, delvis benyttet i denne artikkelen, er Aage Haukens *Moderne kirkefedre*. St. Olav 1995, L. Cavallins artikkel «John Henry Newman og den kristna lærans utveckling» (Signum 2002/ 1), S. Hidals «John Henry Newman 200 år» (Signum 2001/ 2), Marit Flagestad «Kardinal Newman som pedagog» (St. Olav 1987/10) og M. Fredell «Myndiggjøring – om lekfolkets rolle i kirken» i *Hellig uro*, Emilia 2012.

Hva er et kall?



«Herren er min hyrde, jeg mangler intet. Han lar meg ligge i grønne enger; han fører meg til vann der jeg finner hvile, og gir meg ny kraft. Han leder meg på de rette stier for sitt navns skyld.» *Salmenes bok 23,1-3.*

- Refleksjoner over kallet: Sr. Hanne-Maria på Tautra Mariakloster
- Fem kallshistorier: Biskop Bernt, p. Jo, sr. Lucia, Jeanne Wreden og Ragnhild Helena Aadland Høen

>





SR. HANNE-MARIA
BERENTZEN, OCSO

Når Gud kaller

Ikke til behagelighet. Men lengsel og lyst.

TEKST: **SR. HANNE-MARIA BERENTZEN, OCSO**
ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Navnet hans minnet meg om Romuald. Han hadde den samme roen som en munk jeg kjente med det navnet. Ansiktet hans lyste. Stille, intenst, men ikke påtrengende. Han kunne bare ikke la være å smile. Han var her og feiret messen hver dag i tre uker. Med et ansikt som lyste når han kom inn fra sakristiet, og et ansikt som lyste når han sendte oss ut fra messen.

– Du virker trygg i ditt kall, kommenterte jeg: – Hvor kommer gleden din fra?

Han nølte litt. Så fortalte han om en opplevelse han hadde hatt som student en dag han satt i messen. Plutselig ble han helt fylt av lys, glede, kjærlighet. Det var overveldende. Den opplevelsen fikk ham til å bli prest. Nå er han sogneprest for 5 menigheter. Prestemangelen fører til stort arbeidspress. Men *gleden* rokkes ikke.

HVA ER KALL?

Hva med meg og deg, som ikke har hatt en slik opplevelse? Har kall noe med oss å gjøre? Og gleden?

For meg var opplevelsen av kall som å få en knyttneve i magen. Det var så sterkt at jeg skjønnte det var Gud som ville meg noe. Da var det bare å finne ut *hva*. Og så å gå veien. Oppdage at uansett hvor lett eller vanskelig veien er, hører den dypest sett sammen med lyst og lengsel. Den tydelige opplevelsen har gitt stor styrke på veien.

For noen er det en sterk og uvanlig opplevelse som erfares som Guds kall.

For andre er det en stille, spørrende søken. Kallshistorier er spennende – noen begynner i det negative, av typen «*Jeg skal i hvert fall ikke bli ...*» – som en dyp, indre uro en protesterer sterkt mot. Noen begynner tidlig, noen begynner sent å undre seg over om Gud ville noe spesielt med ens liv.

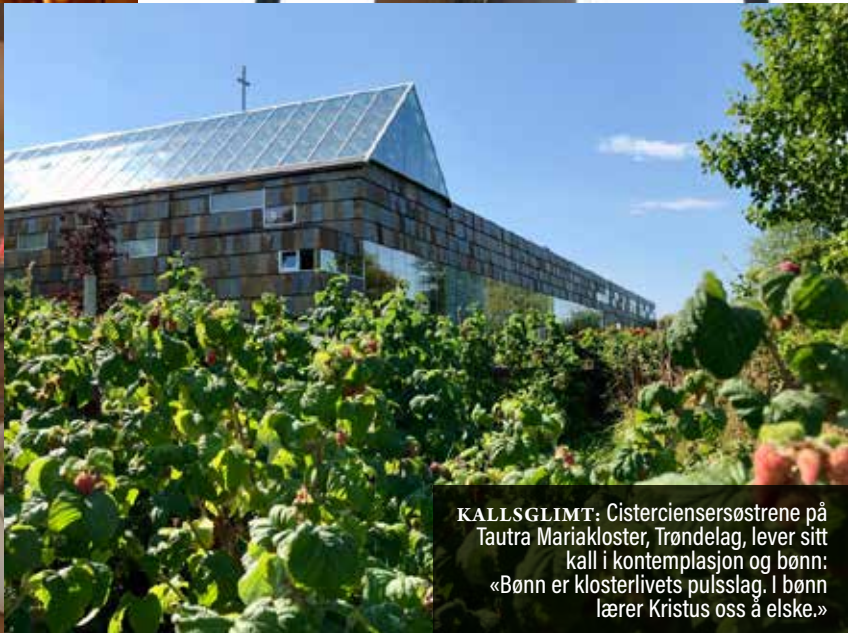
Men hva er kall, og hva kaller Gud oss til?

I dagens sekulariserte samfunn har vi en tendens til å skyve Gud til side i det alminnelige liv. *Kall* blir nå helst forstått som kall til vigslet tjeneste i kirken, til diakon, prest eller ordensliv. For 50 – 60 år siden kunne man ennå i Norge høre om kall til å bli sykepleier eller lege, eller om lærerkall. Men hvor ofte hørte vi om bondekall, frisørkall eller rørleggerkall, og da ikke om yrket, men om en gudgitt oppgave? Og hvor ofte om *kall* til ekteskap?

Følg kallet er regnet som Henrik Wergelands mest kjente dikt. Han var ikke den eneste som opplevde sin diktergjerning som et *kall*. Kunstnere vil kanskje også i dag oppleve den indre trangten til å uttrykke seg i kunsten som et kall, selv uten tanke på om det er Gud som kaller.

En venn som er bonde på en meget tradisjonsrik fjellgård ville helst valgt et annet yrke, men så det nok også som et kall, kanskje i forhold til familie, tradisjon og kultur, å overta gården og drive den på mønstergyldig vis. Mange har sett det som et kall å ta over sin odel.

For oss som kristne er det viktig ikke >



KALLSGLIMT: Cisterciensersøstrene på Tautra Mariakloster, Trøndelag, lever sitt kall i kontemplasjon og bønn: «Bønn er klosterlivets pulsslag. I bønn lærer Kristus oss å elske.»

«Kallet forutsetter at noen kaller og noen svarer. I en religiøs sammenheng er det i dypeste forstand Gud som kaller.»

å gi slipp på det perspektiv at hver og en av oss er *kalt* av Gud, og at våre store og små valg i livet handler om å søke Guds vilje, hva Gud kaller oss til.

Kallet forutsetter at noen kaller og noen svarer. I en religiøs sammenheng er det i dypeste forstand Gud som kaller. Kall handler om å virkeliggjøre Guds rike. Men da er det ikke – som det het i gammel tid i det lutherske Norge – snakk om fete eller magre kall. Kall handler om det privilegium å følge den korsfestede Kristus, ikke om plassering på et lønnsregulativ.

KALL I DET NYE TESTAMENTE

Den viktigste kallsberetningen i det Nye Testamente leser jeg helst i Markusevangeliet, 3,13 – 19:

Jesus gikk opp i fjellet. Han kalte til seg dem han ville, og de kom til ham. Han pekte ut tolv, som han også kalte apostler, for at de skulle være sammen med ham, og for at han kunne sende dem ut for å forkynne og ha makt til å drive ut de onde åndene. Han utpekte de tolv: Det var Simon, som han ga navnet Peter, Jakob, sønn av Sebedeus, og hans bror Johannes – disse to kalte han Boanerges, som betyr tordensønner – og Andreas, Filip, Bartolomeus, Matteus, Tomas, Jakob, sønn av Alfeus, Taddeus, Simon Kananeos og Judas Iskariot, han som forrådde ham (Bibelselskapet 2011).

Ofte gikk Jesus opp i fjellet for å be. Lukas understreker i sin fortelling at han var hele natten i bønn før han kalte de tolv. Kallelsen til vigslet tjeneste i Kirken er alltid knyttet til bønn, til den inderligste enhet med Gud. Jesus kalte til seg dem han ville. Det er Gud som kaller, og Kirken som kaller på Kristi vegne. Dette er det spesielle ved det kirkelige kall. Det er ikke nok å ha lyst til eller føle seg kallet til en slik tjeneste. Den enkeltes opplevelse og

ønske må testes og vurderes grundig over tid før Kirken svarer med å kalle og vigsle.

Markus bruker noen viktige ord som vi ikke finner hos Matteus og Lukas i denne kallsberetningen. Det kommer ikke så godt frem i Bibelselskapets oversettelse, som bruker *pekte ut* og *utpekte* der det greske ordet snarere betegner *skape, forme, gjøre*. Slik understreker Markus at kallet er en guddommelig handling. Jesus peker ikke bare ut de tolv, han *former* dem til sine apostler. Markus begrunner kallet også noe annerledes enn de to andre evangelistene, nemlig *for at de skulle være sammen med ham*. Det første i kallet er å bli, være i Jesu nærvær. Dernest *for at han kunne sende dem ut for å forkynne og ha makt til å drive ut de onde åndene*.

Navnelisten er viktig, ikke bare for å vite hvem de var, de tolv. Den Gud som kaller, kaller også i betydningen gi navn. Det å gi navn var i gammel tid sterkt forbundet med identitet. Det er de tre nærmeste av Jesu venner som får nye navn: Peter, selve navnet utpeker ham til den fremste av apostlene, og Tordensønnene, et kallenavn som sier noe om deres kraft og lynne. Tør vi også ane en viss humor?

KALL, NAVN OG IDENTITET

Sammenhengen mellom å kalle, navngi og gi identitet er viktig for vår forståelse av hva et kall er og hvordan et kall virker. Gud er den som kaller, som kjenner vår dypeste identitet, og kaller oss til å leve i pakt med denne identitet, i pakt med vårt navn.

Gud kalte lyset dag, og mørket kalte han natt. Og det ble kveld, og det ble morgen, første dag.

Gud kalte hvelvingen himmel. Og det ble kveld, og det ble morgen, andre dag.

Gud kalte det tørre landet jord, og vannet som hadde samlet seg, kalte han hav.

I den første skapelsesberetningen (1. Mos. 1 – 2,3) kan vi se en sammenheng mellom skaperakten og navngivingen. Her gis mennesket oppgaven å bli fruktbare og mange, fylle jorden og legge den under seg, og råde over fiskene, fuglene og alle dyr som det kryr av på jorden.

I den andre skapelsesberetningen (1. Mos. 2,4-25) gir Gud mennesket i oppgave å gi hver levende skapning navn:

Herren Gud formet alle dyr på marken og alle fugler under himmelen av jord. Han førte dem til mennesket for å se hva det ville kalle dem. Det som mennesket kalte hver levende skapning, det fikk den til navn.

I denne beretningen er menneskets første kall å dyrke og passe hagen. I syndefallsberetningen i kapittel 3, møter vi et annet viktig kall til mennesket: Kallet til ansvar: *Hvor er du? Hvem har fortalt deg at du er naken? Har du spist av det treet jeg forbød deg å spise av?*

Kallet til ansvar og syndserkjennelse er et grunnleggende kall til oss som mennesker, og ligger under ethvert annet kall. Svare for hvem vi er og hva vi har gjort. Dette er også en del av den kristne identitet. Troen på Guds kjærlighet og miskunn gir oss mot til ansvar og til å erkjenne svikt i vårt ansvar: *Gå fra meg, Herre, for jeg er en syndig mann*, er Peters ord hos Lukas etter den store fiskefangsten. Da kan Jesus svare ham og kalle ham: *Vær ikke redd! Fra nå av skal du fange mennesker.*

ULIKE HISTORIER

Bibelen er full av kallsberetninger, og de er meget ulike. Noas kall er å gjøre noe sprøtt i møte med en klimakrise. Abrahams kall er blitt stående som prototypen på

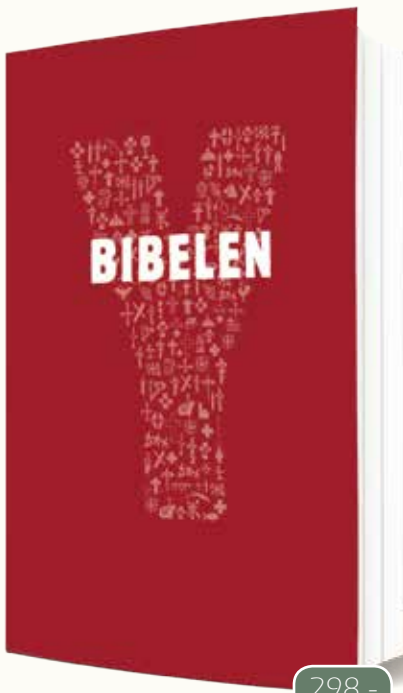


ST. OLAV
FORLAG

S I D E N 1 8 8 9

«Du må ikke spare på noe
når det gjelder gode bøker.»

Den hellige Charles de Foucauld



298,-

YOUCAT-Bibelen

En introduksjon til Bibelen med utvalgte bibelske tekster

For første gang foreligger en katolsk «ungdomsbibel» på norsk! Utdrag fra de mest sentrale bibelstedene gir et godt overblikk over hele den store fortellingen om Guds frelsesplan. Alle Bibelens bøker presenteres i riktig rekkefølge – også de såkalte deuterokanoniske bøkene, som er del av den katolske kanon. Hver bok introduseres for seg og settes inn i sin store sammenheng, og i kjent YOUCAT-stil finner du kommentarer, sitater, spørsmål, henvisninger til YOUCAT-katekismen etc. i margene. Boken inneholder også kart, forklarende tekst, tema- og navneindeks samt en mengde bilder, foruten de velkjente og gjennomgående YOUCAT-strektegningene.

Utvalg, presentasjon og utdypende kommentarer er ved anerkjente bibelteologer i samarbeid med unge mennesker. Pave Frans skriver forord og anbefaler YOUCAT-Bibelen varmt:

«Jeg liker veldig godt ungdomsbibelen du nå holder i hendene. Den er så fargerik, så full av vitnesbyrd – vitnesbyrd fra helgener, vitnesbyrd fra vanlige mennesker, – og man får lyst til å lese den fra første til siste side.»

YOUCAT-Bibelen er det perfekte redskap for unge katolikker og for alle som måtte trenge litt hjelp i sin bibellesning. Les den på sengekanten, i katekesen, i klasseværelset og i ungdomslaget.



– La meg fortelle deg noe:

I dag er det flere forfulgte kristne i verden enn noen gang tidligere i Kirkens historie. Og hvorfor blir de forfulgt? De forfølges fordi de har tatt opp sitt kors og vitner om Jesus. De forfølges fordi de eier en bibel. Bibelen er altså en ekstremt farlig bok – så farlig at man i enkelte land behandles som om det var en kraftig håndgranat man holdt i hendene. Det var en ikke-kristen, Mahatma Gandhi, som en gang sa: «Dere kristne har en tekst med nok dynamitt i seg til å blåse hele sivilisasjonen over ende, til å snu verden opp-ned, til å bringe fred til denne krigsplagede verden. Men dere behandler den som om den bare var god litteratur – ikke noe mer.»

Pave Frans i forordet

«En trofast lesing av Bibelen kan være en god hjelp til å lytte til Guds stemme. Det krever en viss ytre og indre stillhet å lytte, og i dagens støyende samfunn krever det disiplin å finne denne stillheten.»

oppbrudd og tillit, to vesentlige sider av det religiøse liv som regner med Gud. Hans kall til lydighet ved å være villig til å ofre sin eneste sønn, åpner for forståelsen av Kristi offer. Josefs kall ble å trosse offerrollen og åpne seg for en annen forståelse av kallet i drømmen, en drøm som først så ut til å bli knust. Marias svar på kallet Gabriel overbragte, forblir det ekko vi ønsker å gi: Det skje meg etter ditt ord.

Kallet som noe forutbestemt finner vi ikke bare i evangeliet om Jesu bebudelse og fødsel, men også i beretningen om Samuel og i Jeremias kalls-historie. Samuels kall ble forkynt hans foreldre før unnfangelsen. I kallet til Jeremia sier Herren at han helliget ham til profet før han ble født. Jeremia var en av dem som unnslo seg, men så bøyd seg for Herren. Profetenes kall var ikke til behagelighet, men til å tåle forfølgelse og motgang i lydighet til Herrens ord. Å leve i Jesu etterfølgelse er heller ikke et kall til behagelighet, men til dyp glede midt i strev og motgang. Det å huske hvordan vi er kalt, gir livet mening, og gir styrke til å leve åpent for hvordan Gud kaller oss videre.

Hver av oss har vår egen kallshistorie, historien om hvordan Gud kaller og leder oss, og hvordan vi svarer, unnvikende, med glede eller frykt, åpent og velvillig eller med protest og sløvhet.

« Fortell din historie! » ba én i en gammel venneflokk som kom til klosteret vårt på retrett. De neste dagene brukte vi til å dele og lytte til hverandres historier. Det var dype aspekter i livshistorier som handlet om veien Gud hadde ført oss til denne dag. Det var sterke og underlige historier fra en gruppe «vanlige» mennesker. Mye av det som da ble sagt hadde vi knapt

fortalt til andre tidligere. Kallshistorien er en dypt personlig historie, og rører ved det innerste i oss, som det ikke er lett å dele med mange, men som det er meget fruktbart å dele med noen.

Det slående i hva vi hørte i denne retretten, var dåpens betydning. Hvordan dåpen – og ofte en bestemors bønn – ledet frem til Kristus i en sammenheng med liten religiøs praksis.

Til 10. november, minnedagen for pave Leo den Store, leser vi i nattens vigilie hans preken fra 29. september år 444 etter Kristus, årsfesten for hans innsettelse som pave. Han understreker det felles kall vi har som kristne:

«Jeg fryder meg, mine kjære, over deres inderlige religiøse hengivenhet, og takker Gud for det tegn på kristen enhet jeg ser uttrykt i deres fromhet. Med denne årlige festen vitner dere om at dere forstår at denne dagen er alles glede. Hele hjorden æres ved den årlige fest for hyrden.»

«Guds Kirke over hele verden er ordnet likesom trinnvis, og hele det hellige legemet består av lemmer som er forskjellige. Likevel er vi, som apostelen sier det, *alle ett i Kristus Jesus*. Derfor er ingen skilt fra en annen på grunn av sin tjeneste, som om hans beskjedne del ikke skulle være forbundet med hodet. Mine kjære: I troens og dåpens enhet utgjør vi derfor et samfunn uten klasser, og vi har samme verdighet, slik den salige apostelen Peter sier: *Bli selv levende stener i et åndelig byggverk; bli et hellig presteskap og bær frem åndelige offer, som Gud tar imot med glede ved Jesus Kristus*. Og videre: *Dere er et utvalgt folk, et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk som Gud har gjort til sitt.*»

Leo den Store understreker det kall vi har fått i dåpen, til å være prest, profet og konge i eget liv. De senere vigsler i livet, enten det er til kirkelig tjeneste eller ekteskap, bygger på det kall vi mottok i dåpen og som ble bekreftet i fermingen.

LEGFOLKET

Når Kirken i løpet av det siste århundret stadig sterkere har fremhevet legfolkets kall i kirken, er det viktig at vi som kristne ikke følger utviklingen i det sekulære samfunn med å henvise kallstanken bare til kirkelig tjeneste. Vi må minne hverandre om den undervisning Paulus gir om legemet og de ulike lemmene, og som pave Leo den Store uttrykker med Peters ord. Kallet må leves i troskap hver dag, med ny åpenhet.

Samtidig må vi som Guds folk ikke forsømme bønner for det vigslete liv i Kirken. Det er hele Guds folks ansvar å fostre kall til tjenesten som diakon, prest og biskop, som nonne og munk, og som kateketer og de pastorale tjenester som også legfolket kalles til. Og det er vårt felles ansvar å hjelpe hverandre til utholdenhet i kallet, og til å være Kristus for hverandre på en måte som åpner mennesker for å ta imot kallet til vigslet kirkelig tjeneste.

En trofast lesing av Bibelen kan være en god hjelp til å lytte til Guds stemme. Det krever en viss ytre og indre stillhet å lytte, og i dagens støyende samfunn krever det disiplin å finne denne stillheten. Å finne den er å gå inn på en vakker og utfordrende vei. Det dreier seg ikke bare om det store livskallet, men om det daglige kall til å leve i Jesu nærvær, feire eukaristien med hans hellige folk, og leve hans kjærlighet ut blant dem vi møter. •



Et helhjertet kall

Da den unge Bernt Ivar Eidsvigs tannlege Fritz von Krogh annonserte i Rjukan Arbeiderblad på 1930-tallet, stod det: «Ubemidlede gis gratis behandling».

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICLAISEN** FOTO: **CF-WESENBERG**

Detvarriktignoketyrkeskall med vilje til å forbarme seg over hjelpetrengende, men det demonstrerte at ens profesjonelle gjøren og laden kunne handle om mer enn å utføre en praktisk oppgave, utøve sitt fag og motta lønn: Det du gjør i og med ditt liv kan – og kanskje bør – peke ut over deg selv.

– Vi har alle et kall i dåpen; det er felles for oss kristne. Vi er kallet til å tilhøre Guds folk som er på vei til Gud. I det ligger en forpliktelse til å gjøre alt man kan for å styrke Guds folk og det de gjør: Be, være generøs og gjøre gode gjerninger, sier biskop Bernt.

Det er et hvert menneskes plikt å ha et kall, mente den danske eksistensfilosof Søren Kierkegaard. Noen har en tidligere utviklet pliktfølelse enn andre.

– Når tenkte eller fornemmet du første gang at Gud kalte deg?

– Det spesielle kall, prestekallet, fornemmet jeg allerede i 10 – 12-årsalderen, sier biskopen ettertenksomt. Hans kall

avtegnet seg som en gradvis og stadig klarere bevissthet om at han skulle vie sitt liv til Gud.

– Å begripe det var overveldende for en ung mann. Innerst inne håpet jeg at det var et innfall som skulle passere. Slik ble det ikke.

– I siste år på Rjukan gymnas sa vår lutherske sogneprest at han trodde at jeg hadde et kall, fortsetter han. Omtrent samtidig lyttet gymnasiast Eidsvig til biskop Johannes Smemos avskjedspreken på NRK i 1968. Den aldrende Oslo-biskopen fryktet prestemangel, og sa at hvis unge menn hadde kall, skulle de følge det. Det gjorde et visst inntrykk.

– Jeg hadde tenkt å studere historie ved Universitetet i Oslo, men bestemte meg for teologi. Jeg valgte det på grunn av kallet, ikke fordi jeg var så interessert i faget. Heldigvis viste teologi seg å være spennende når man først gav seg i kast med det.

FRYKT OG HENRYKKELSE

Kallet kan komme til uttrykk på så mange vis. Paulus mottok sitt kall på vei til

Damaskus for å drive kristenforfølgelser. Han ble blindet av et plutselig syn og en himmelsk røst talte til ham og sa: «Saul, Saul, hvorfor forfølger du meg?» For biskop Bernt artet det hele seg litt mer adagio, slik han sier det passer seg for en Rjukan-gutt.

– Det var ingen stemme som talte høyt til meg fra oven, mellom fjellsidene ved Tinnsjøen. Det var en erkjennelse. Jeg kjente det i mitt hjerte, men så tenkte jeg: Prest skal jeg i hvert fall ikke bli, og la det til side. Og så kom det tilbake, sier han – og slik fortsatte det en tid. Han vekslet mellom å frykte kallet, som ble tydeligere og tydeligere, og å la seg henrykke over det. Biskop Bernt hadde seks års betenkningstid fra han begynte på teologistudiet til han ikke lenger kunne utsette å ta et valg.

Han ble tatt opp i Den katolske kirkes fulle fellesskap 20. desember 1977.

– Deretter begynte jeg å studere ved Heythrop College, London, som prestekandidat fra Oslo. Jesuittene som jeg bodde hos, fulgte meg godt opp, sier biskop Bernt.

Han bodde i en kommunitet på 20 >

«Du må leve ditt kall: Be dine tidebønner,
lese messen, gå til skrifte: Har du vedkjent
deg ditt kall, må du gjøre det kallet
rommer av hele ditt hjerte. »

stykker. Da lever man tett, blir godt kjent med hverandre og sammen med sine medbrødre finner man etterhvert ut om man eger seg til prest.

– Går du på nattklubb hver kveld, bør du kanskje finne deg noe annet å gjøre, konstaterer biskop Bernt.

FANT KIRKEN HOS KGB

«Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forlatt meg?» (Matt 27:46, og Mark 15:34 – en henvisning til Salme 22), roper Kristus ut på korset. Følelsen av å være forlatt av Gud kan ramme alle – og komme plutselig.

– *Var du noen gang i tvil om kallet?*

– Etter at jeg begynte på prestestudiet? Ja, i flere perioder. Jeg arbeidet som journalist i Morgenbladet, jeg var ansatt i Gyldendals tidsskriftredaksjon og i Riksmålsforbundet – jeg undersøkte altså andre muligheter, men teologien vant hver gang.

I 1976, 22 år gammel og før han konverterte, ble han arrestert av sovjetisk politi og ført til det beryktede KGB-fengslet Lefortovo i Moskva. I 100 dager satt han

på en 12 kvadratmeter liten celle med tre senger og ett vannklosett.

– Når du sitter slik, alene på en celle i et fengslet i en fremmed by langt borte, så har du god stimulans for bønn og betraktning. Der, omgitt av troens fiender, innså jeg at jeg var katolikk, sier biskop Bernt.

Han var visst aldri spesielt luthersk av seg, hadde fundert på å konvertere

lenge og argumenterte stadig i sitt indre mot dragingen mot Den katolske kirke. Han fant etterhvert ut at de argumentene ikke lenger overbeviste ham selv engang.

– *Hvilke argumenter gjorde at du til slutt ønsket å la deg oppta i Kirken?*

– På den tid var jeg spesielt opptatt av historie, derfor appellerte den uavbrutte historiske linje sterkt til meg, altså læren

BISKOP BERNT I. EIDSVIG (f. 1953)

- Født og oppvokst i Rjukan
- Cand. theol. fra Universitet i Oslo i 1978 og ved Heythrop College, University of London, England (Master of Theology) i 1982.
- Tatt opp i Den katolske kirkes fulle fellesskap 20. desember 1977.
- Presteviet 20. juni 1982 i Oslo av biskop John Willem Gran.

KIRKELIG TJENESTE:

- 1. oktober 1982 – 1. januar 1986: Kapellan i St. Paul, Bergen.
- 1. januar 1986 – 1. september 1991: Sogneprest i St. Paul, Bergen.
- 27. august 1991: Drar til Klosterneuburg, Østerrike.
- 28. august 1995: Ordensprofess hos augustinerkorherrene (Can.Reg.) i Klosterneuburg.
- 21. juni 1996: Novisemester i Klosterneuburg.
- 15. oktober 1996 – 1. juli 2003: Sogneprest i St. Leopold, Klosterneuburg.
- 22. oktober 2005: Vigslet til biskop av Oslo i Trefoldighetskirken.
- Fra 8. juni 2009 også apostolisk administrator av Midt-Norge stift.



om den apostoliske suksesjon, fra apostlene den gang til biskopene av i dag. Så var det rett og slett vanskelig for meg å begripe at Gud kunne gi opp sin kirke etter 1500 år. Hadde den tatt så feil i noen hundre år at han trengte en ny, som attpåtil var under statlig kontroll, spør biskop Bernt og vedgår samtidig at han ikke var fryktelig opptatt av liturgien.

– Skriftemålet, derimot, det fant jeg slik jeg hadde håpet: Det var til hjelp, sier biskop Bernt, som hadde p. Ellert Dahl ved St. Dominikus kloster som veileder:

– Han var veldig klok og til stor støtte for meg i konversjonsprosessen som tok noen måneder.

KALT AV BØNN

– Så vidt jeg husker var det geografilæren på barneskolen som spurte guttene i klassen om noen av oss kunne tenke seg å bli prest. Allerede da tenkte jeg at «jo, kanskje det». Det var ingen som hadde spurt oss om det før, sier biskop Bernt.

Alt fra da av lyttet han oppmerksomt til Guds kallelse: Han gikk i kirken hver søndag, hadde et ganske disiplinert bønneliv, leste

daglig i Bibelen og deltok også i kristelig ungdomsarbeid.

– Hva dette gjorde med meg som person, er jeg i tvil om: De påstår at jeg ble født gammel, så der hadde jeg lite å tære på. Jeg vet heller ikke om jeg kunne bli mer alvorlig enn jeg allerede var. Men ett er jeg sikker på: Kall er også et svar på bønn. Hvis det ikke bes, så tror jeg ikke det kommer noe kall.

– *Har du noen gang tvilt på ditt kall etter prestevielsen?*

– Nei. Jeg tror de fleste er sikre på at de har mottatt og forstått sitt kall. Å stille spørsmål ved sitt kall er bedre enn å tvile på det: finner jeg nok tid til refleksjon og bønn? Tenker jeg nok på de andre, eller har jeg bare meg og mitt i tankene? Hvordan utfører jeg mine oppgaver, de praktiske og liturgiske, i prestegjeringen? Å stille gode, kanskje kritiske spørsmål til seg selv er sunt, iallfall om man har styrke nok til å avgi ærlige svar og ta konsekvensen av dem.

Kallet kommer av bønn og virkeliggjøres ved at du lytter til det – og tar Gud på alvor. Men innsatsen stanser ikke der. Du må arbeide for å opprettholde det.

– Du må leve ditt kall: Be dine tidebønner, lese messen, gå til skrifte: Har du vedkjent deg ditt kall, må du gjøre det kallet rommer av hele ditt hjerte. Da utvikler det seg, fordi du stadig ser nye muligheter gjennom daglige kallsbekreftelser: Gjør korsets tegn idet du står opp og hilser dagen, be, studer og bre ut din horisont, før gode samtaler med kolleger og veiledere, utfør dine praktiske og liturgiske oppgaver nidkjært, gå i kirken og til skriftemål, oppfordrer biskop Bernt og trekker opp et skille mellom idealisme og det særskilte troskall.

– I en del yrker, som lærer, lege eller sykepleier, kan man drives av en idealisme så sterk at man kaller yrkesvalget et kall. Slik idealisme er viktig og sunn, og den gjør noe med både personen og yrkesutøvelsen, men det er ikke et kall som forplikter deg overfor andre enn din samvittighet, arbeidsgiver, dine elever eller pasienter. Har du et særskilt kall til prestegjering eller ordensliv, står du ansvarlig overfor Gud. Hvis du velger å ignorere det, er ikke viljen lenger ren – og du er i trøbbel. •



Trosset motstand fra familie og menighet

Motstanden var stor fra flere hold. Men Sr. Lucia satte sin lit til Gud: – Om Gud ville at jeg skulle gå inn i kloster, så ordnet han det.

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

Sr. Lucia Nguyen thi Kim Trang vokste opp i en liten landsby i Tanh Linh-distriktet i Vietnam. Landsbyen var sterkt preget av krigen som ble avsluttet få år før hun ble født. Mange hadde mistet hus og hjem, og måtte bygge opp livet på nytt. Menigheten var fattig og kirken ble stengt. En prest kom til området en gang i måneden for å feire messe og teste troskunnskapene til barna. Ut over dette måtte katolikken som bodde der videreføre troen og skikkene til barna på egenhånd.

– Jeg var en av fire katolikker på mitt skoletrinn. Når det gjaldt trosopplæring, var jeg alltid litt utenfor i forhold til de andre. På grunn av situasjonen hjemme måtte jeg lære mye på egenhånd.

SKJØVET BORT FRA HJEMMET

Sr. Lucias foreldre ble nektet å inngå ekteskap fordi hennes far ikke ville bli døpt.

– Siden far ikke ville døpes, levde foreldrene mine i synd. Mor fikk ikke gå til kommunion. Slik ble troen skjøvet bort fra hjemmet.

Allikevel ble sr. Lucia og hennes søsken døpt. De katolske impulsene kom fra naboet, der hennes besteforeldre bodde.

– Om kvelden pleide vi barna å løpe over til dem for å be aftenbønn.

– *Hvordan kom kallstanken til deg?*

– Da jeg var atten, ombestemte far seg og ville bli døpt. Deretter giftet mine foreldre seg, og troen kom tilbake til hjemmet.

Fars omvendelse gjorde sterkt inntrykk på meg. Jeg trådte inn i klosterlivet tre år etter hans omvendelse. Grunnen til at jeg ikke gjorde det før, var nok at det ikke var noe ordenshus eller kommuniter i det området vi bodde, så jeg hadde ikke noe kjennskap til klosterlivet. Min drøm var å bli lege slik at jeg kunne hjelpe de syke. Så etter videregående ville jeg begynne på universitetet, men vi hadde ikke råd til å betale for skolegangen. Jeg er nummer to i søskenflokket på syv, og da min eldre søster giftet seg, sa far til meg at jeg måtte ta over ansvaret for systuen som familien eide. Jeg ville hjelpe familien, så jeg aksepterte min skjebne, men inne i meg hadde tankene på et annet liv begynt å spire. Jeg hadde aldri sett en nonne, men bestefar fortalte meg om hvordan en nonne lever. På det grunnlaget dannet jeg meg et vakkert bilde av klosterlivet. Og mens jeg jobbet i systuen, ble jeg enda mer viss på at det livet jeg da levde, kun var midlertidig.

TOK ET VALG

– Ett og halvt år senere, rett før nyttårsfeiringen i 1992, skjedde det endelig noe. Jeg fikk besøk av to jenter som spurte om de kunne få praksisplass i systuen. Jeg sa bastant nei. Tanten min ble sjokkert. Hun kunne ikke begripe hvorfor jeg sa nei til gratis arbeidskraft. Men jeg hadde bestemt meg, nå skulle jeg gå i kloster, uansett. Det ønsket som hadde ligget og grodd lenge i meg, slo ut i full blomst.

– *Hvordan gikk veien videre til Søstrene av det hellige kors av Nha Trang?*

– Det var en vanskelig vei. Jeg møtte mye motstand både fra familien og menigheten. Jeg kommer jo fra et lite sted, der alle vet alt om alle. En rekke personer fra menigheten oppsøkte meg og sa at klosterlivet var uoppnåelig for meg, siden jeg kom fra en syndig familie: klosterlivet var forbeholdt rene personer fra fromme familier! Etter dette brant kallet enda sterkere i meg. Jeg ville gå i kloster for å be for min familie, og ingenting kunne endre min mening.

Hun tok mot til seg og gikk til faren og sa at hun ville stenge systuen. Han ble rasende. Han hadde nok stor respekt for det livet nonner lever, men han ønsket ikke at datteren hans skulle leve et liv som tjener for andre.

– Han prøvde å argumentere slik han hadde gjort da jeg ville studere på universitetet: familien hadde ikke råd. Jeg svarte at om Gud ville at jeg skulle gå i kloster, så ordnet han det. Jeg trådte inn hos Søstrene av Det hellige kors av Nha Trang bare få måneder senere.

Med tiden, og en god del hjelp fra den lokale sognepresten, endret både sr. Lucias far og resten av landsbyen synet på klosterlivet. Flere andre fikk senere kallet, blant dem to av hennes egne søstre.

– Jeg blir kalt storesøster av alle sammen, siden jeg på en måte var den første som banet vei. •



«Jeg ville gå i kloster for å be
for min familie, og ingenting
kunne endre min mening.»

**SR. LUCIA NGUYEN THI KIM
TRANG. (f. 1971)**

- Født i Tanh Linh-distriktet i Vietnam
- Første løfter i 1999 i Nha Trang-kongregasjonen av Søstrene av Det hellige kors
- Evige løfter 7. august 2005 på Hønefoss ved biskop Schwenzer
- Priorinne for Søstrene av Det hellige kors på Hønefoss.
- Fra 2014 assistent og notar i Tribunalet i OKB



Den naturligste ting

Da Jo møtte jevnaldrende gutter i den katolske middelalderlandsbyen Hulst i Nederland, hadde de mer enn én ting til felles: de var katolikker, ministranter, korister og elever på katolske skoler. Akkurat som fedrene deres før dem.

TEKST OG FOTO: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

Avære katolikk var helt normalt i pater Jo Neves hjemby. – Jeg er født like før 2. verdenskrig, og bodde i en liten festningsby der nesten alle var katolikker. Ikke bare var troen sentrum i manges liv, midt i byen lå også en svær gotisk basilika tilegnet Den hellige Willibrord (se faktaboks) med plass til 7-800 mennesker, sier p. Jo, som nå bor hos St. Josephsøstrene på Grefsen.

I Hulst fantes det to undervisnings-klostre, ett drevet av fransiskanske søstre og ett drevet av ordensbrødre – de hadde ansvar for barnehager, skoler og sykehuset. Like utenfor byens festningsvoller lå maristenes såkalte *juvenat*, en videregående skole for elever som ønsket å bli prest. Da krigen kom og nazistene invaderte Nederland, okkuperte de en del av klostret og brukte det som kaserne.

– Elevene fikk plass i et stort

menighetshus som tilhørte kirken. Min familie, som besto av far, mor, to gutter og fire jenter, bodde rett ved menighetshuset som min far hadde oppsyn med, forteller pater Jo. Han var 3-4 år den gang og lekte gjerne med de eldre guttene når de hadde friminutt. De nye lekekameratene var vennlige. At de gikk på juvenatet, gjorde dem enda mer interessante.

– Jeg så vel opp til dem på et vis, sier

«Jeg vokste opp med troen som noe positivt og nødvendig i mitt liv.»

P. JO NEVE S.M. (f. 1938)

- Født i Hulst, bispedømmet Breda, Nederland
- Første løfter: 12. september 1959 i Glanerbrug, Nederland
- Evige løfter: 12. september 1962 i Livelde, Nederland.
- Presteviet: 13. mars 1965 i Hulst av biskop Theodorus G. A. Hendriksen

KIRKELIG TJENESTE:

- September 1969 – 31. august 1970: Kapellan i St Paul menighet, Bergen
- 1970–1978: Kapellan i St. Olav, Oslo
- 1978–1980: Konstituert sogneprest i St. Olav, Oslo
- Oktober 1980 – 15. september 2013: Sogneprest i Mariakirkens menighet, Asker og Bærum (Stabekk)
- 13. mars 2015: 50-års prestejubileum.

St. Willibrord kom på slutten av 700-tallet som misjonær til Nederland, ble biskop av Utrecht og døde i 814 i Echternacht i Luxembourg, hvor han ligger begravet. Hans festdag er 7. november.

pater Jo. Allerede da slo tanken ham: «Når jeg blir stor, vil jeg bli som dem.»

I MARISTENES JUVENAT

For lille Jos familie stod den katolske tro og praksis i tilværelsens midte: De gikk i kirken, og hans far ba hver dag morgenbønn, bordbønn, aftenbønn og rosenkrans.

– Jeg vokste opp med troen som noe positivt og nødvendig i mitt liv, sier pater Jo. Å leve sin tro var også viktig utenfor

hjemmets fire vegger: Fra han var 5-6 år fulgte Jo sin far til messe kl. 6.30 hver dag. Fra kl. 7 var han én blant 40-50 unge ministranter i den lokale basilika, som også hadde et stort guttekor med gregoriansk repertoar og fire sekularprester knyttet til menigheten. Søsterkongregasjonen var bestykket med to sekularprester og en skoleprest. I tillegg kom byens 20 maristpatre. På hverdagen var det stille messe kl. 6.30 og sangmesse kl. 7. Pater Jos onkel (far til pater Ivens, som virket i Norge fra 1953 til 1999) var både organist og sanger. Kl. 7.30 fulgte barnmesse og kl. 8 ny sangmesse.

– Da jeg kom til juvenatet var vi ca. 80 gutter. 8-9 av oss fikk ikke lov til å være med i koret. Jeg var en av dem, for jeg kunne ikke synge Vi måtte ministrere på alle høytidsdager. Jeg ble på den måten tidlig kjent med alle detaljer i messefeiringen og ble etterhvert seremonimester.

Det han lærte, fascinerte og gledet ham. Et mer modnet kall meldte seg atter: «Jeg vil bli prest – og marist.» Som tenkt, så gjort: 12 år gammel trådte Jo inn i maristenes juvenat utenfor byen.

– Jeg kom til et strengt regime: Vi sov på sal, var oppe kl. 6.15, vasket oss, gikk ned og ba morgenbønn, deretter meditererte vi i 15 minutter før messe kl. 7, så hadde vi 30 minutter til å forberede dagen før frokost kl. 8. Fra kl. 9 fulgte undervisning frem til kl. 16 – med noen pauser, selvfølgelig. Fra kl. 16.30 til 17.30 utførte vi studieoppgaver, så spiste vi aftens, hadde en halv times rekreasjon og deretter gjorde vi hjemmelekser fra kl. 7.30 til 8.30, forteller pater Jo.

Fra første klasse hadde han nederlandsk, fransk, latin og engelsk på pensum. Året etter kom gresk og tysk til. Det var en utfordring for en som ikke lot seg begeistre av språk, men snarere følte en draging mot realfagene. De var 15 gutter som begynte i første klasse. Etter 6 år var bare 3 av dem igjen. De tok skolegangen seriøst og for hvert nye skoleår stilte de seg spørsmålet: «Er dette noe for meg?»

– Ville jeg egentlig fortsette? Ja, det gjorde jeg. Skolegangen var hard og disiplinert – og jeg likte jo ikke språkfagene, som det var mange av. Men jeg bare fortsatte, som om det var den naturligste ting for meg – det var jo prest jeg skulle bli, sier pater Jo, som egentlig aldri lengtet etter å gjøre noe annet.

EN HELT VANLIG VEI

I novisiatet fordypet de tre seg i klosterlivet, deretter fulgte to år filosofi og fire år teologiske studier. Etter novisiatet avla de løfter for tre år, så kom de evige løfter. Siden de tre kandidatene alle kom fra Hulst, ba de om å bli presteviet i sin lokale St. Willibrord-basilika. Det skjedde 1965.

– Når fornemmet du første gang at Gud kalte deg?

– Jeg begynte å ane det allerede som fireåring – jeg ville jo bli slik som guttene fra juvenatet. Ideen om at jeg skulle bli prest og marist meldte seg altså tidlig. I begynnelsen av tenårene var jeg helt bestemt, sier pater Jo, som mener at dette også har med tilfeldigheter og omstendigheter å gjøre. Hele byen var katolsk og hadde vært det i generasjoner. Hans foreldre var fromme katolikker – det var ingen fremmed tanke for unge gutter å bli prest etter å ha vært ministrant eller gått i katolsk skole.

– En familie i min hjemby hadde åtte gutter. Seks av dem ble prester, utbryter pater Jo, og legger til at hans kall modnet av seg selv.

– Mine omgivelser var positive. Mine foreldre støttet meg – også med bønn – i at jeg skulle bli prest. De var glad for at jeg gikk den veien. Det er noe helt annet enn å velge kallsveien i det protestantiske Norge: Først skal man gjerne konvertere til Den katolske kirke, og så skal man bli prest i tillegg! Jeg bare vokste inn i kallet og lot det skje.

– Hva har du gjort for å opprettholde kallet?

– Jeg har fulgt det – og aldri angret. Jeg har egentlig ikke hatt noen alvorlige tvilsepisoder. Jeg har likt – og liker! – mitt arbeid. •

Eremittsøster i eget hjem

Jeanne Wreden er utdannet sykepleier og har en datter. Året 2018 ble en milepel i hennes religiøse liv. Da avla hun evige løfter som Mantellatasøster i St. Dominikus kirke i Oslo. Nå lever hun som eremitt i eget hjem etter en regel inspirert av Den hellige Katarina av Siena.

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

Sr. mant. Jeanne Maria Wreden, OP vokste opp i en søskenflokk på fem. Selv om ikke familien var katolikker, ble hun tidlig interessert i ordenslivet. Når hun en sjelden gang så kappekleddede skikkelser i Oslos gater, vakte det hennes nysgjerrighet.

– Man ser ikke ordensfolk iført drakt så ofte, men når jeg gjorde det, ble jeg veldig fascinert. Drakten er på en måte en forkynnelse i seg selv.

Mantellatasøstrene er forløperen til



dominikanernes tredjeorden, som nå kalles legdominikanere. Den hellige Katarina av Siena var Mantellatasøster. Den gang het de «Den hellige Dominikus' botssøstre», men de var kjent som Mantellate etter den svarte kappen, mantella, som de bar utenpå den hvite drakten.

ALLE HAR ET KALL

– Alle mennesker er skapt for en hensikt som gir livet innhold, mening og mål. I Kirken har alle en spesiell oppgave ved å være et vitnesbyrd for Kristus. Ordenslivet er kun én av mange måter å følge sitt kall på.

– *Hvordan kom du frem til ditt kall?*

– Det var ikke før jeg nærmet meg Den katolske kirke at det ble struktur og retning på de lengslene jeg hadde etter et gudsvendt liv. Selv om jeg ikke er oppvokst i et religiøst hjem, var jeg fra liten av klar på at Gud fantes. Men jeg hadde ikke noe sted å søke mot Gud i min omgangskrets.

Det var ikke før hun var i slutten av tyveårene at Jeanne en dag gikk forbi St. Dominikus kirke og så at døren var åpen. Hun gikk inn. Dette første møtet førte til at hun 5–6 år etterpå konverterte, påskennatt 1980.

– Grunnen til at jeg ikke konverterte før, var at den pateren jeg snakket med sa jeg burde vente litt fordi jeg var skilt. Han tenkte at jeg kunne ville gifte meg igjen, og da ville jeg få problemer med Kirken.



Men jeg var helt sikker på at jeg ikke skulle gifte meg igjen, så til slutt fikk jeg lov. Noen ganger når man møter motstand, kan det være et tegn på at det faktisk er veien man skal gå. Gir man etter, var det kanskje heller ikke riktig.

BEHOVET FOR STRUKTUR

To år etter at Jeanne konverterte, avla hun løfter som legdominikaner.

– Som legdominikaner lever man etter en forholdsvis enkel regel som gir noen forpliktelser i løpet av dagen. Jeg følte at jeg ville noe mer. Tanken streifet meg at det kanskje ville vært fint å leve i kommunitet som f.eks. hos søstrene i Lunden kloster,



«Noen ganger når man møter motstand, kan det være et tegn på at det faktisk er veien man skal gå.»

men ettersom jeg har en datter, kunne jeg ikke velge et slikt liv. Det var nok en mening med det også.

Ønsket om en klarere struktur rundt hennes religiøse liv ble stadig sterkere. Fra 2006 begynte hun å avlegge private løfter for ett år av gangen etter en regel inspirert av Den hellige Katarina av Siena. I tillegg til dette levde hun som eremitt i eget hjem

og kledde seg i ordensdrakt.

– *Hvorfor har du valgt å avlegge evige løfter og leve som eremitt?*

– Det var viktig for meg å få ordensens bekreftelse på at mitt kall var ekte. Nå har jeg gått med den dominikanske leg-søsterdrakten i mer enn ti år, kanskje til forargelse for noen, og mange har spurt meg hvorfor jeg gjør det. Ute i byen ser vi

muslimer som går med hijab etc., mens vi kristne går rundt inkognito. For meg blir drakten et ytre tegn på at det fremdeles er mennesker i vårt samfunn som vier sitt liv til Gud etter kristen tradisjon. Nå som jeg har avlagt evige løfter, er det også lettere for folk å forstå og akseptere dette som mitt kall. Det å leve som eremittsbønder betyr at jeg ikke lever i en kommunitet. Du må ikke være en huleboer ute i ørkenen, men det krever at man lever noenlunde avsondret og alene.

Legdominikanere i Norge har vokst med årene. Nå er de en gruppe på rundt 20 personer, som lever sitt kall innenfor den dominikanske familie. •

Dagen uten Gud

Da Ragnhild Helena Aadland Høen våknet, forsto hun umiddelbart at noe var galt: Verden virket helt flat og uten dybde. Gud var borte.

TEKST: **PETTER STOCKE-NICOLAISEN**

Ragnhild vokste opp i Haugesund, i en kristen familie som levde med Gud. Da hun var 11 flyttet de.

– Det var en vanskelig periode for meg. Det tok tid å bli kjent med jevnaldrende og komme inn i normalt gjenge, forteller Ragnhild. For første gang kjente hun seg ensom. Det var vondt, men gjorde samtidig noe godt:

– Gud ble utrolig viktig for meg. Jeg forstod at han alltid ville være der for meg. Samtidig gikk det opp for meg at det bare var jeg som kunne ødelegge dette: Jeg hadde en skremmende fri vilje som jeg kunne bruke til å gå bort fra ham, sier Ragnhild.

Opplevelsen og den nye erkjennelsen fikk elleveåringen til å avlegge et løfte:

– Jeg ba og sa til Ham: «Hvis jeg noen gang er så dum at jeg går bort fra deg, så har du herved tillatelse til å hente meg tilbake igjen!»

Kanskje husket Gud det løftet Kristi himmelfartsdag i år 2000? Den dagen Ragnhild våknet og Gud var borte.

– Det var en merkelig dag. Jeg hadde hatt noen utfordrende samtaler med en ekskristen venn uka før. Jeg tvilte på Himmelen og fortapelsen. Denne dagen våknet jeg og oppdaget at Jesus hadde forduftet, og at han hadde tatt Himmelen med seg. Tilbake satt jeg i et annet univers der himmelen og skyene var flatere. De manglet dybde. Det var en fysisk fornemmelse av at en hel dimensjon var forsvunnet, forteller hun.

Hun reforhandlet sitt forhold til det meste.

– Jeg tenkte: «Hva skal jeg nå utdanne meg til? Det blir absurd å fortsette på kristendomsstudiene. Hva betyr nå penger for meg, sex, hvilke venner kommer jeg til å beholde, hvem vil det være unaturlig å være sammen med?» Men mot kvelden bare kom Gud til meg. Den intellektuelle tvilen var ikke borte, men tomheten og flatheten forsvant, sier hun.

Hun har hørt tidligere ateister beskrive den samme følelsen av at tilværelsen er flat, og tror hun var skremmende nær å forlate troen for godt.

– *Tror du at det var Gud som grep inn, mot din egen vilje, slik du hadde bedt om?*

– Ja, jeg tror oppriktig det. For jeg var helt borte.

LYTT FOR Å FÅ SVAR

Kall er et sterkt ord med stor assosiasjonsrikdom. Det er dessuten personlig, så definisjonene er mange. «Tjen hverandre, hver og en med den nådegave han har fått, som gode forvaltere av Guds mangfoldige nåde», sier Peter (1 Peter 4:8-119).

– For meg handler det om å lytte og å lyde, derfor øver jeg meg på å være lydhør for mitt kall, sier Ragnhild.

Hun tenker at kallet hennes ligger i selve

overgivelsen til Gud – en overgivelse som leder inn i *helligjørelsen*.

– Det er mitt kall: Å bli den Gud har skapt meg til å være og å leve i hans kjærighet. Alt annet springer ut av dette.

Når du søker etter kallet, vil du tjene på å bruke fornuften og en godt oppøvet lytteevne, mener Ragnhild. Stress iallfall ikke!

– Mange unge er redde for at livet deres ikke blir slik som Gud hadde planlagt hvis de «velger feil» når de skal velge retning for livet sitt. Det er klokt å alltid spørre seg: «Hva er det Gud vil med meg?» Men deretter må du hvile i tilliten til Gud. Stol på at han vil lede deg, også gjennom andre mennesker, gjennom Kirken, sier hun.

Ragnhilds råd er bruke fornuften, og ta utgangspunkt i egne talenter og det som gir en selv indre glede.

– Og bruk mye tid på bønn og på å lese i Guds ord! Manges bønneliv kjennetegnes av at man ber om noe – «jeg vil ha noe, Gud». Men forsøk heller å høre etter. Skal du få svar, må du faktisk lytte.

Ragnhild gikk på bibelskole i 1995/96. Da mottok hun tydelig tilbakemelding om sine talenter fra en av lærerne: Hun hadde en plikt til å formidle – og kunne ikke la være.

–Kallet kan komme utenfra, som her. Men jeg opplevde ikke at det ble pålagt

«Jeg hadde en skremmende fri vilje som jeg kunne bruke til å gå bort fra ham.»



RAGNHILD HELENA AADLAND HØEN (f. 1976)

- Født i Bergen, oppvokst i Haugesund.
- Bosted: Oslo
- Familie: Gift med Hans-André Aadland Høen (1974) 15. juni 2002. Fem barn: Sunniva (2005), Ingrid (2007), Olav (2009), Johannes (2011) og Maria (2014).
- Tatt opp i Den katolske kirkes fulle fellesskap: 2008
- Studier: Cand. mag. (1999) med journalistutdanning fra Mediehøgskolen Gimlekollen samt kristendomsstudier ved Det teologiske menighetsfakultet (MF).
- Karriere: kommunikasjonsrådgiver i KrFs stortingsgruppe, Nasjonalforeningen for folkehelsen, NHO, kateket i St. Paul menighet, redaktør i Barnevakten, Sjømannskirken og Credo (Laget/NKSS), journalist i avisene Vårt Land og Dagen. Er nå kommunikasjonsrådgiver i Norges Korforbund.

meg som en tvang utenfra. Lærerens beskjed var heller en bekræftelse som gav meg retning: Formidlingsevnen er en gave, som han har skapt meg med, slik at jeg kan gi andre noe fra Gud.

ØYA SOM FØDTE EN KIRKE

Ragnild ble tatt opp i Kirkens fulle fellesskap i 2008. Før det hadde hun allerede blitt kalt til mange oppgaver: Mann, fem barn, journalistikk, undervisning – og Selja, da: Den hellige øya ytterst i Nordfjord i Sogn og Fjordane.

– Ekteskapet er en del av min helliggjørelse, og det å ta imot de barna Gud vil gi oss, er en opplagt del av kallet, sier Ragnild.

Barna er nå 5, 8, 10, 12 og 14 år. I tillegg bekler Ragnild tre styreverv, skriver andakter for Vårt Land, holder foredrag, driver bloggen stasunniva.blogspot.com – og er kommunikasjonsrådgiver i full stilling.

– Jeg får tid til det, fordi jeg ikke gjør så mye av det andre folk driver med. Men alt som virkelig er verdt noe, må man ofre noe for: Det er bare det lette og ubetydelige

som kommer av seg selv, sier Ragnild om livet, som hun opplever som fylt både med allehånde oppgaver og dyp mening:

Hennes sjetten barn kan man på sett og vis si er en øy i Sogn og Fjordane: Selja, eller iallfall ideen om å gjenreise et katolsk kloster der.

– Der ble Kirken født gjennom de første martyrenes blod, med bispesete i 1068 og byggingen av et benediktinerkloster rundt år 1100, sier Ragnild om det værbitte landstykket som ble den hellige Sunnivas tilflukt og siste hvilested.

Benediktinerne er de eneste som ikke har vendt tilbake til Norge etter at katolisismen igjen ble tillatt i 1843. Nå er det deres tur ut, mener Ragnild. Og Vestlandet, som heller ikke har et katolsk kloster. Hennes forutsigelse er:

– På Selja gjenfodes Kirken i Norge.

Du kan lese mer om Selja i et lengre intervju med Ragnild på katolsk.no. •



1 OSLO

Nye kirkebenker i St. Olav domkirke

► Domkirken i Oslo har fått nye kirkebenker. De ankom menigheten i to omganger, transportert hele veien fra Polen til Norge. – Vi trengte nye kirkebenker. De gamle var ca. 55 år. Det har kostet endel å holde dem ved like. De nye kirkebenkene fra Polen er veldig flotte, solide og behagelig å sitte i. Det er bra for fremtiden også, sier menighetens vaktmester Francis Subramaniam. De største benkene er over 3 meter lange og veldig tunge. Seks til åtte menn var nødvendig for å bære dem inn. Det felles engasjementet fra menighetsansatte, OKB og frivillige gjorde at benkene kom på plass kort tid etter ankomst.



2 GJØVIK

Nye St. Andreas kirke på Gjøvik

► Lørdag 23. november var den offisielle åpningen av nye St. Andreas kirke på Gjøvik med altervigning ved biskop Bernt Eidsvig. Gjøvik er en del av Mariakirken menighet på Lillehammer. Det sogner idag rundt 2600 troende til menigheten og halvparten av disse bor i Gjøvik-området. I ti år har menigheten leid et kirkerom av Den norske kirke. Nå får de et gudshus der sakramentet er tilstede og som kan huse de økende aktivitetene i område som katekese og konfirmantundervisning.

3 NORD-NORGE

NYE MENIGHETSGRENSER

► I et dekret av 26. september 2019 har biskop Berislav Grgić i Tromsø stift besluttet at grensen mellom St. Eystein menighet (Bodø) og Kristus Kongen menighet (Narvik) skal endres med virkning fra 1. januar 2020. Tidligere har menigheten i Narvik omfattet hele Tysfjord kommune. Som ledd i kommunesammenslåingene 1. januar 2020 vil imidlertid Tysfjord kommune opphøre som selvstendig enhet, og den syd-vestligste delen av denne kommunen er per 1. januar innlemmet i Hamarøy kommune, som inntil nå har vært den nord-østligste kommunen i St. Eystein menighet i Bodø. Hele nye Hamarøy kommune (inklusive deler av tidligere Tysfjord kommune) overføres altså per 1. januar 2020 fra menigheten i Bodø til menigheten i Narvik. I området som omfattes av grenseendringen bodde det per 1. oktober 2019 15 registrerte katolikker.

Norge rundt



KART: FREEVECTORMAPS.COM

5



6 NORGE

POLAKKER PÅ OPPDRAG I NORGE

Erkebiskop Wiktor Skworc (bildet) gjestet Norge under den ekstraordinære misjonsmåneden 4. – 6. oktober i år. Erkebiskop Skworc er biskop av Tarnów og leder for det pastorale arbeidet i Polen. I tillegg til å besøke og feire høymesse på polsk i St. Olav domkirken menighet og St. Johannes menighet i Oslo, hadde han et eget møte med de polske prestene i Norge. –Arbeidsledigheten i Polen tvinger mange til å reise til utlandet, da må vi ta ansvar for det pastorale tilbudet. – Jeg vil takke polakkene i Norge for at de ikke mister båndene til hjemlandet og for at de fortsetter å ta del i Kirkens virke, var hans budskap til de troende.

1 OSLO/AKERSHUS

Innsettelse av feltprester

► Søndag 15. september ble major mgr. Torbjørn Olsen innsatt som biskoppelig vikar for feltprestjenesten, kaptein p. Bjørn Tao Quoc Nguyen innsatt som feltprest for Oslo og Akershus heimevernsdistrikt 02 og kaptein p. Dominic Nguyen Thanh som feltprest for Trøndelag heimevernsdistrikt 12. Det skjedde i Akershus slottskirke. – Jeg er trygg på at deres innsats vil være verdifull for dem selv, for Kirken og, ikke minst, for alledem de skal være prester for, sa biskop Bernt Eidsvig under sin preken. Han har selv gode erfaringer fra å tjenestegjøre i Feltprestkorpsset.



4 BERGEN

Optimisme for fremtiden

► Over åtti menighetsmedlemmer fra Bergen, Hordaland og Sogn og Fjordane møtte opp på St. Paul skole lørdag 28. september. Det skulle holdes seminar om menighetens fremtid. Biskop Bernt Eidsvig gledet seg over initiativet, og håper at arrangementet kan være til inspirasjon for andre. – Planer må utarbeides lokalt, og – når det er nødvendig – bearbeides sentralt, sier Biskop Eidsvig. St. Paul menighet har femdoblet antall medlemmer i løpet av de siste tyve årene. Idag sogner nesten 20 000 troende til menigheten. Det store trykket og lange avstander byr på utfordringer. – Det å drive kirke, er ikke for pessimister, sa biskop Eidsvig. – Vi vet ikke hvordan det blir om 15 år, men med de unges engasjement, er det grunn til optimisme, sier menighetsrådsleder Ewa Bivand, som synes det var flott at så mange unge dukket deltok på seminaret.



5 VADSØ

Eget katolsk kapell

► 16. mars 2016 kjøpte Tromsø Stift et hus i Vadsø. Etter to års ombygging ble kapellet innviet 24. november av biskop Berislav Grgić. Kapellet har fått navnet Den hellige Treenighets kapell og er en del av St. Mikael menighet. De troende gledet seg over at de har fått et eget kapell hvor de kan komme sammen for å be og å feire gudstjenester.



1 ENGLAND

Prøver alt for å holde på anglikanerne

► Mens tallet på katolikker i Storbritannia har vært noenlunde stabilt de siste årene – ni prosent av befolkningen i 2002 og syv prosent i 2018 – har tallet på anglikanere falt drastisk. 31 prosent av britene anså seg som anglikanere i 2002, i 2018 var tallet falt til 12 prosent. Dette slår også ut på besøkstallet i anglikanske kirker, og nå har flere kirker tatt uvanlige grep i et forsøk på å tiltrekke seg folk. Domkirken i Norwich har satt opp en 18 meter høy sklie som skal gi de troende «nye perspektiver», mens domkirken i Rochester har bygget en minigolfbane med små broer som skal gi inspirasjon til «samtale om åndelige broer». Det kommer neppe som noen overraskelse at ikke alle i den anglikanske kirken er like entusiastiske over påfunnene.

2 USA

Uenige om moder Cabrini

► New Yorks guvernør Andrew Cuomo vil reise en statue av Den hellige Fransiska Xaviera Cabrini (1850-1917) - til tross for motstand fra borgermester Bill de Blasio. De Blasio har nemlig nektet å inkludere den italiensk-amerikanske nonnen i prosjektet «She Built NYC» - syv statuer som hedrer betydningsfulle kvinner. Dette til tross for at moder Cabrini fikk størst oppslutning i en avstemning. Moder Cabrini grunnla kongregasjonen «Misjonsøstrene av Jesu hellige Hjerter», og hjalp i flere tiår fattige og italiensk-amerikanske immigranter. Hun ble helligkåret i 1946, og utnevnt til skytshelgen for innvandrere av pave Pius XII i 1950. Hennes minnedag er dødsdagen, 22. desember. I USA feires hun den 13. november. Borgermester de Blasio går i stedet inn for å reise statuer av to LHBT-aktivister, en latinamerikansk lege samt jazzsangerinnen Billie Holiday. (The Tablet/katolsk.no)



2

Verden rundt



5 ISLAND

Katolsk oppblomstring på Island

► Det blir stadig flere katolikker på Island. I 1994 utgjorde katolikkene 1 prosent av befolkningen på øya, i oktober 2019 er 4 prosent katolikker. Forklaringen er først og fremst økt arbeidsinnvandring som følge av den økonomiske veksten de siste årene. Folk fra Polen utgjør 40 prosent av innvandrebevolkingen, godt fulgt av litauere. Men Den katolske kirke på Island merker også pågang av konvertitter. Islands lutherske kirke er i fritt fall. I 1990-årene var 90 prosent av islingene medlemmer av kirken. I dag er tallet 64 prosent.

4 KENYA

KENYANSK PREST FUNNET DØD

► P. Michael Maingi Kyengo ble, en uke etter at han ble meldt savnet den 11. oktober, funnet død i en grotte i det sørøstlige Kenya. P Kyengo var sogneprest i Thatha i bispedømmet Machakos. Kenyansk politi sier han var blitt kvalt og kroppen vansiret. Fire personer er så langt siktet. Drapet på p. Kyengo er ett av flere på geistlige i Kenya den siste tiden. Forklaringene på voldsbølgen er flere. En prest er drept og ranet for kollekten, andre overfalles fordi de har stått opp mot menneskerettighetsbrudd og korrupsjon. (Catholic Herald)



3 VATIKANET

Pave med adjektiv-allergi

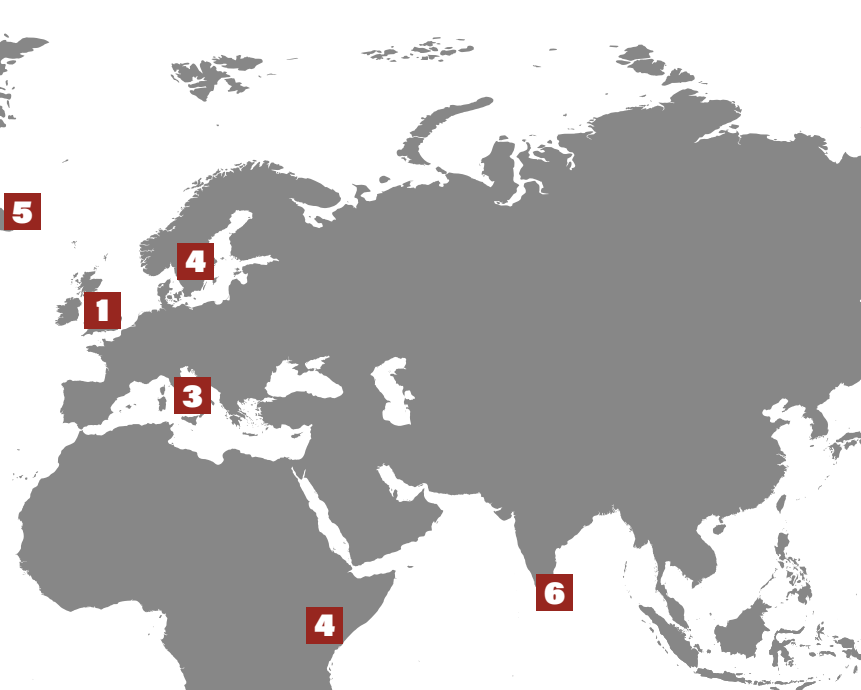
► Pave Frans besøkte for noen uker siden Vatikanets avdeling for kommunikasjon og avslørte at han elsker substantiv, men har allergi mot adjektiver og adverb. – Vi har tilegnet oss en kultur med adjektiver og adverb, men glemte styrken i substantiver, sa paven, og fortalte at han irriterer seg over formuleringer som «en liten, men autentisk kirke» og «ekte kristne».

– Ordet «kristen» er sterkt nok i seg selv og behøver ingen hjelp, sa pave Frans, og oppfordret medarbeiderne til å formidle virkeligheten uten å «sukre den med adjektiv eller adverb». (km)

6 SR LANKA

Helligdom på Sri Lanka

► Sri Lankas regjering og avgående president Sirisena, har erklært the Shrine of Our Lady i Madhu, som et hellig sted. Den 400 år gamle bygningen ligger 20 mil nord for hovedstaden Colombo, og tiltrekker seg mange troende. For katolikker på Sri Lanka er det en god nyhet at helligdommen i Madhu er erklært hellig, fordi stedet er blitt et symbol på enigheten mellom ulike religiøse grupper. Under borgerkrigen oppfordret den lokale biskopen partene om å respektere området som krigsfritt, uten å lykkes. Pave Frans besøkte Madhu i 2015. Han møtte krigsofre, og oppfordret tamiler og singalesere til å bruke Madhu som et sted for tilgivelse.



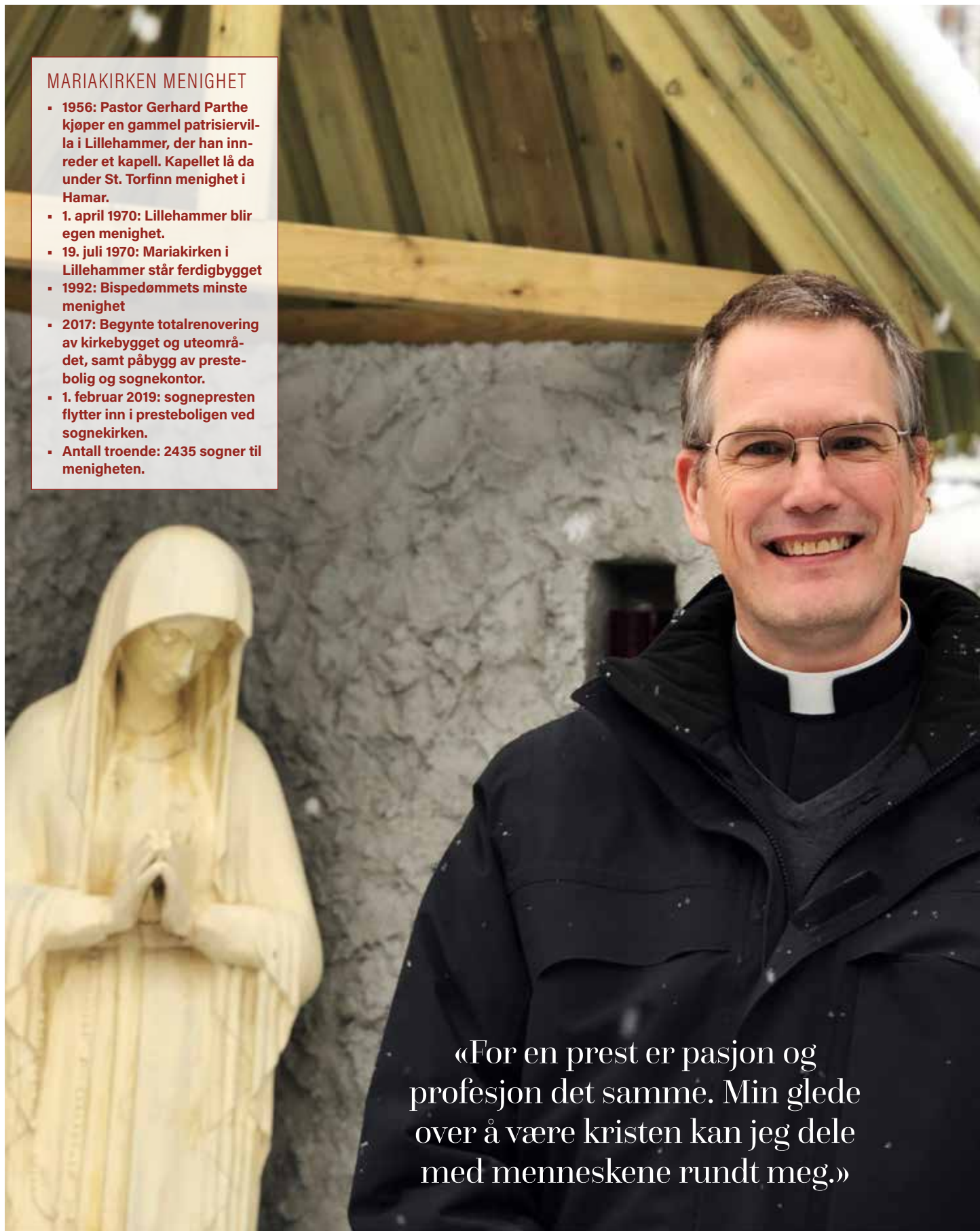
7 INTERNETT

GOOGLE HYLLET ORDENSØSTER

► Google hedret i september den tysk fødte ordenssøsteren Ruth Pfau i en Google Doodle, det vil si det bildet som innimellom erstatter google-logoen i søkemotoren. Googles foranledning var at hun hadde «viet sitt liv til å utrydde lepra (spedalskhet) fra Pakistan». Søster Ruth, som var lege, var i 1960 på vei til India og ble ved en tilfældighet værende i Pakistan, hvor hun grunnla et leprasjukhus. Dette sykehuset har i dag vokst til 157 klinikker over hele landet. Søster Ruth kalles ofte for «Pakistans mor Teresa». Da hun døde i 2017 var hun den første ikke-muslimen i Pakistan som fikk en statsbegravelse. (km)

MARIAKIRKEN MENIGHET

- 1956: Pastor Gerhard Parthe kjøper en gammel patrisiervilla i Lillehammer, der han innreder et kapell. Kapellet lå da under St. Torfinn menighet i Hamar.
- 1. april 1970: Lillehammer blir egen menighet.
- 19. juli 1970: Mariakirken i Lillehammer står ferdigbygget
- 1992: Bispedømmets minste menighet
- 2017: Begynte totalrenovering av kirkebygget og uteområdet, samt påbygg av prestebolig og sognekontor.
- 1. februar 2019: sognepresten flytter inn i presteboligen ved sognekirken.
- Antall troende: 2435 sogner til menigheten.



«For en prest er pasjon og profesjon det samme. Min glede over å være kristen kan jeg dele med menneskene rundt meg.»

Liten og vakker

De er færre, har ikke all verdens ressurser og messefeiringen er kanskje litt enklere enn i større menigheter. – Men troen er her, og den er like ekte og vakker, sier sogneprest Reidar Voith.

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

Hvis man kan si noe om noen menighet, at den er én manns verk, må det kunne sies om Lillehammer og pastor Gerhard Parthe (1909–71), står det om Mariakirken menighet i boken *Den katolske kirke i Norge – Fra kristningen til idag*. Det var han som i 1956 påbegynte arbeidet med et sterkere katolsk nærvær i Lillehammer. Først innredet han et kapell i en patrisiervilla, som idag er menighetens nærmeste nabo. P. Parthes visjon for Lillehammer stanset ikke der. Hans drøm var å reise en katolsk kirke i Sigrid Undsets egen by.

P. Parthe kom fra Tyskland. Så fort han var på plass i Lillehammer, tok han kontakt med alle katolske institusjoner i hjemlandet for å samle inn midler til byggingen. Pengene kom, og byggearbeidene kunne begynne. I 1970 stod Mariakirken klar. Menigheten ble opprettet 1. april og biskop Gran innviet kirken 19. juli samme år.

I 1992 var dette Oslo katolske bispedømmes minste menighet, men mye har skjedd siden den gang.

– Man kan si at p. Parthe var en misjonær. Han våget å bygge en kirke som kunne romme en god del flere katolikker enn det var i området. Så han var forut for sin tid, noe som ofte er en litt uvanlig egenskap i Kirken, forteller sogneprest Reidar Voith.

De siste fire årene har p. Reidar vært sogneprest for en av Norges yngste menigheter. Mye av tiden har gått med til byggeprosjekter, slik som utbygging av egen prestebolig, menighetssal, katekeserom, sognkontor, sakristi og totalreovering

av kirkebygget, samt uteplassen. P. Reidar har heldigvis god erfaring med byggeprosjekter fra før.

– Jeg har vært prest i snart tjue år nå, og jeg har drevet med bygging i nesten alle menighetene jeg har vært. I 2008–11 renoverte vi en stor sveitservilla i Porsgrunn samt gjorde utbedringer på kirken og prestegården, og i 2012 måtte jeg ta over byggeprosjektet i Stavanger, men så fikk jeg hjerteproblemer og måtte på operasjonsbordet tre ganger. Da sa jeg til biskopen at jeg ønsket å flytte til en mindre menighet, og så ble det Lillehammer. Det passet meg godt. Her har jeg det som plommen i egget.

– Hvordan har disse årene gått her i menigheten?

– Jeg er den første sognepresten på tjue år. Det tror jeg har skapt litt mer stabilitet. Det tok litt tid før jeg kom meg etter operasjonene, så i starten gikk tiden til å bli kjent med menneskene og sognet – og ikke minst verdsette det. En god kollega sa til meg en gang: «Vi får ikke lønn for å gjøre, men godtgjørelse for å være». Oppgavene mine er å feire sakramentene og ta vare på menighetens verdslige gods, men et viktig punkt er også det å være og dele av min tros glede. For å kunne gjøre det, er det nødvendig å bli en del av lokalmiljøet og verdsette det på godt – og på vondt.

– Hva kjennetegner Mariakirken menighet i forhold til andre menigheter du har virket i?

– Det er en egen demografi og et eget folkelynn her i Lillehammer. Her er det flere mindre forsamlinger, men de har et

P. REIDAR VOITH

- Født 21. april 1971 på Nøtterøy
- Påbegynte presteseminaret i 1992. Studerte først i München, så i Roma.
- Diakonviet av biskop Gerhard Schwenzer 14. august 1999 i St. Olav Domkirke, Oslo, og presteviet 24. juni 2000 samme sted.
- Utnevnt til sogneprest for Mariakirken menighet på Lillehammer 27. september 2015.
- Har virket som kapellan, sogneprest/sogneadministrator i følgende menigheter: St. Ansgar menighet i Kristiansand, Vår Frue kirke i Porsgrunn og St. Svithun menighet i Stavanger.
- Spesialist på norske sommerfugler. Validator for sommerfugler i Artsdatabanken / Sabima.

GJENNOM DAGEN
P. Reidar Voith

ANTALL E-POSTER

12 

ANTALL RINGEMINUTTER

60 

ANTALL KOPPER KAFFE

3 

ANTALL MØTER

2 

FEST: Stor glede etter den historiske åpningen av nye St. Andreas kirke på Gjøvik.



ENDELIG: Halvparten av menigheten bor i Gjøvik-området – de har nå fått en egen kirke.



ÅTTE RASKE

Kristus er: Veien, sannheten og livet

Tro betyr: Å erkjenne Guds nåde

Kirken gir meg: Livsglede

Ett bibelvers: Mitt favoritt-bibelvers er et lite stykke fra Hebreerbrevet – kapittel 11, 1 – 16.

Favoritthelgen: John Henry Newman

Favorittforfatter: Vera Henriksen

Det å være sogneprest er: Givende

Jeg vil gjerne bli husket for: At jeg prøvde å gjøre så godt jeg kunne



SOMMERFUGLEKSPERT: P. Reidar
kartlegger artsmangfoldet i samarbeid med Sabima og Zoologisk museum.



KATEKESE: I Lillehammer er det katekeseundervisning i hele tre grupper.



MESSE: – Messefeiringen er kanskje litt enklere, men troen er her og den er like ekte og vakker, sier pater Reidar.

like genuint og vakkert katolsk liv som i de større menighetene. St. Olav domkirke er f.eks en menighet med kor, organist og ministranter. Når prosesjonen kommer inn der, vet du at du rekker å sjekke Facebook før horden av mennesker når alteret! Vi er færre og har naturligvis færre resurser. Messefeiringen er kanskje litt enklere, men troen er her og den er like ekte og vakker.

200 TIMER BAK RATTET

Menigheten omfatter ikke bare Lillehammer by, men også Skreia og Gjøvik-regionen, hele Gudbrandsdalen, Lesja og søndre Dovre, samt den nordlige delen av Ringsaker kommune i Hedmark.

– Man kan jo si at avstandene og kapellstedene er noe som kjennetegner menigheten. Jeg kjører rundt 20 000 km i året og i snitt blir jo det 200 timer bak rattet. Jeg kan i prinsippet krabbe opp på hvilken som helst fjelltopp i Rondane, skue utover og si at dette er mitt rike – eller med beven se at jeg er helt alene som prest her. Så menighetslivet er ikke like konsentrert om sognekirken som i mange andre menigheter. Det er noe rørende over å vite at når jeg kjører en og en halv time oppover til Otta, er det personer som kjører like

langt nedover for å feire messe.

– Hva er det beste med å være sogneprest her?

– Denne menighetens største aktivum er at vi har tid. Man har tid til å bli kjent med hverandre, snakke sammen og la det synke inn. Det spiller ingen rolle om en samtale tar et kvarter eller to timer. Det er jeg veldig glad for.

Det finnes flere nasjonalparker innenfor menighetens grenser. Det setter p. Reidar stor pris på: Han har nemlig en pasjon for naturen og sommerfugler. Han arbeider med å kartlegge artsmangfoldet av sommerfugler i Norge. Det gjør han i samarbeid med miljøorganisasjonen Sabima og Zoologisk museum i Oslo. I presteleiligheten er det innredet et eget lite forskningsrom, og han viser gjerne frem den store samlingen av naturens flyvende og fargesprakende arter. Samlingen inneholder arter fra lokalområdet og sjeldne eksemplarer fra p. Reidars ekspedisjoner til Nord-Norge.

– Det jeg får se i dette arbeidet, er sporene av Guds storhet i skaperverket. Det kan være nordlyset som flakker over himmelen, eller en liten møll som kommer flyvende. Så tar jeg opp forstørrelsesglasset og ser hvor vakker den egentlig er. For

at vi skal kunne ta vare på naturen vår, må vi også vite hva som lever i den. Det bidrar jeg til.

– Hva er mer utfordrende?

– Jeg har ingen ansatte i menigheten, så her sitter du og snakker med sogneprest Voith, vaktmester Voith, menighetssekretær Voith, ansvarlig dugnadsleder Voith og gartner Voith. Kort sagt, det er veldig lett for noen utenfra som ringer angående ett eller annet, å være sikker på at de får svar på det de lurer på når de tar kontakt med meg. Men man kan føle seg litt på tynn is når man skal ta tak i administrative eller bygningsmessige utfordringer. Da føler jeg innimellom på en faglig ensomhet, og det er utfordrende. Det er viktig å ha en del selvdisiplin når man må jobbe alene over tid. Allikevel, når man mestrer det, er det veldig fint.

– Hvem er de troende i menigheten?

– Det er mennesker i alle aldre og med ulike nasjonale bakgrunner. Det er polske og litauiske immigranter, flyktninger fra Eritrea, norske konvertitter, filippinere som har giftet seg med nordmenn, og en miks av folk fra alle europeiske land som kommer hit av ulike grunner.





KIRKEKAFFE: Sosialt samvær med de andre troende er en viktig del av menighetslivet.

– Hvordan er miljøet?

– Miljøet i menigheten er godt, men det er preget av at det er mange små fellesskap på grunn av avstandene. I gamle dager ville man heller snakke om ett miljø. Da var de såpass få at alle kjente alle. Med den store migrasjonen har det kommet mange mennesker som ikke har de historiske linjene til det miljøet som engang var. Så det er sjelden at hele menigheten møtes, men både i Lillehammer og på Gjøvik har vi aktiviteter som samler mange. Det er en god dugnadsånd og mange frivillige som hjelper til. De bidrar til å holde menigheten i gang og gjør det ut fra egen trosglede og troshengivenhet.

– Menigheten er en av Norges yngste, men mange endringer har skjedd i den siste tiden. Kan du fortelle mer om det?

– I fjor var vi uten kirke på grunn av oppussingen, og måtte låne lokaler for å feire messe. Jeg flyttet først hit i februar i år. Før bodde jeg inne i sentrum, noe som var ganske upraktisk. Tilgjengeligheten til sognekirken er mye bedre nå enn hva den var, og alt er bygget med hensyn til universal utforming. Vi har også fått satt inn et nytt oppvarmingssystem. Her i Lillehammer kan temperaturen synke helt ned til trettifem minus. Første vinteren jeg var her klarte jeg ikke å få varmet opp til mer enn fjorten-femten varmegrader

i kirken. Det var praktisk umulig å holde aktiviteter igang her, så det var nødvendig å renovere. Alt er ennå ikke helt klart. Vi må bli ferdig med renoveringen før vi er i full gang igjen.

EGET GUDSHUS I GJØVIK

Før sommeren i år ble det kjent at bispedømmet har kjøpt Frelsesarmeens lokaler i Gjøvik sentrum.

– Ja, vi har fått et eget gudshus på Gjøvik. I over ti år har det blitt leid en kirke for å feire messe. Nå bor omtrent halvparten av menigheten i Gjøvik-området. Det er veldig flott å få en egen kirke og lokaler som vi kan boltre oss i og hvor sakramentet er tilstede.

– Kirken blir oppkalt etter Den hellige apostelen Andreas. Hvorfor ble det akkurat han?

– St. Andreas kirke er den første katolske kirken på Gjøvik siden reformasjonen. Hoff kirke på Toten, hovedkirken i området den gang, var viet til St. Andreas og St. Mikael. St. Mikael heter kirken på Moss, så da falt valget på St. Andreas. Den vil ha omtrent hundre sitteplasser. Det blir smått og enkelt i begynnelsen, men det er første steget på veien mot mange flotte år.

– Du har vært prest i snart 20 år. Når fornemmet du prestekallet?

– Det var noe som kom litt stille og rolig i slutten av tenårene Jeg er veldig

glad i sommerfugler og natur, så jeg lurte på om jeg skulle studere biologi. Men jeg fant ut at jeg heller ville ha det som hobby. Jeg hadde også noen andre tanker, men til syvende og sist trivdes jeg i kirken. Jeg likte å være ministrant og tanken på å arbeide i en menighet. Jeg tok kontakt med biskop Schwenzer, og påbegynte prestestudiet i 1992. Da ble etterhvert mitt kall mer avklart. Det viktigste for meg var erkjennelsen av at dette er Guds ønske for meg. Humør og følelser fra dag til dag er ikke det som betyr noe. Det er de lange linjene som teller.

– Hva er det beste med å være prest?

– For en prest er pasjon og profesjon det samme. Min glede over å være kristen kan jeg dele med menneskene rundt meg ved å feire sakramentene, fortelle om troen og leve i Kirken. Kirken er fantastisk vakker, fordi den er hellig. Så kan man fortvile over at den er for menneskelig noen ganger. Men det man opplever når man lever inne i Kirken, er denne helligheten og troen. Det er mennesker som i det stille gjør storverk, inspirert av sin tro. Det er så mange vakre trosvitnesbyrd. Som prest får man ta del i dette, fordi folk har tillit til deg, og det er helt fantastisk.

– Har du gjort noen endringer i menigheten siden du ble innsatt som sogneprest?

– Det har vært mest fokus på det praktiske her, men jeg har flyttet katekesen fra lørdager til søndager. På den måten bygges katekesen rundt høymessen, og barna møter menigheten i menighetens hovedmesse.

– Hva vil du si til dem som ønsker å besøke menigheten?

– Da vil jeg si at det bare er å komme. Vi har en vakker liten menighet – og endelig egen kirke på Gjøvik. Så enten du kommer til Gjøvik for å studere på NTNU, en av høyskolene i Lillehammer eller kun som turist for å se Maihaugen, Bjerkebæk eller hva det måtte være, er du hjertelig velkommen! •

FEM PÅ KIRKEKAFFE

Mariakirken menighet i Lillehammer



Navn: Thy Dan Nguyen
Alder: 11 år
Fra: Lillehammer

1. Idag kom jeg mest på grunn av at det var katekeseundervisning. Da lærer jeg mye om messefeiringen og troen. Ellers hadde jeg kommet for å delta i messen.

2. Menigheten er troen. Det er et sted jeg kan møte de jeg kjenner som jeg har noe til felles med.

3. Det er veldig bra for i det siste har katekesebarna måtte reise helt hit til Lillehammer, så jeg synes det er veldig bra at de nå har fått et eget sted på Gjøvik.

SPØRSMÅL

1. Hvorfor kom du hit idag?
2. Hva betyr Mariakirken menighet for deg?
3. Hva synes du om at menigheten har fått en egen katolsk kirke i Gjøvik?



Navn: Khuyen Hoang
Alder: 38 år
Fra: Lillehammer

1. Jeg kom for å delta i messen og være med på kirkekaffen etterpå.
2. Den betyr veldig mye. Å komme til kirken er en bra måte å leve troen på. Det er viktig å ha samvær med resten av menigheten.
3. Jeg synes det er en veldig flott nyhet. Det blir lettere for flere å komme seg til kirken.



Navn: John Arild Leon
Alder: 48 år
Fra: Brøttum

1. Jeg er ansvarlig for førstekomunionsbarna, men jeg drar til kirken hver søndag.
2. Den betyr veldig mye. Jeg konverterte i 2012, og i løpet av årene har Kirken blitt en viktig del av mitt liv.
3. Det har de fortjent. De er så mange på Gjøvik, så det er veldig fint at de har fått en egen kirke.



Navn: Michael Musa Awazi
Alder: 14 år
Fra: Øyer

1. For å delta på konfirmantundervisningen. Jeg skal konfirmeres til neste år.
2. Jeg er oppvokst som katolikk så den betyr mye for meg. Det er ikke så mange andre katolske kirker i nærheten, så jeg kommer hit.
3. Det synes jeg er fint for da er det flere som slipper å reise så langt for å komme til kirken.



Navn: Ferenc Mészáros
Alder: 20 år
Fra: Ungarn

1. Jeg kom hit fordi det er søndag og jeg er katolikk. Det er viktig for meg å gå til kirken for å kunne møte og snakke med andre katolikker under kirkekaffen etter messen.
2. Jeg kom til Norge først for to måneder siden. Her i menigheten føler jeg meg som hjemme fordi Den katolske kirke her er den samme som hva jeg er vant til.
3. Det er veldig bra. Det er litt underlig for meg at det ikke er så mange katolske kirker her i Norge. Hjemme har vi mange, så det er godt at det er flere og flere katolikker i Norge. At de har behov for en egen kirke, betyr at det er et sterkt fellesskap i Gjøvik.



Røkelseskar i keramikk laget av Johan Mæhlum. Kr 650.
Mariafigur, kr 1575, og jesusbarnet i krybbe fra samme serie, kr 875.
Røkelseskar i messing til kull, kr 158.
Røkelseskar i messing til telys, kr 548.



Katolsk almanakk 2020 med ukesoppslag og liturgiske referanser for hver dag. Kr 189.



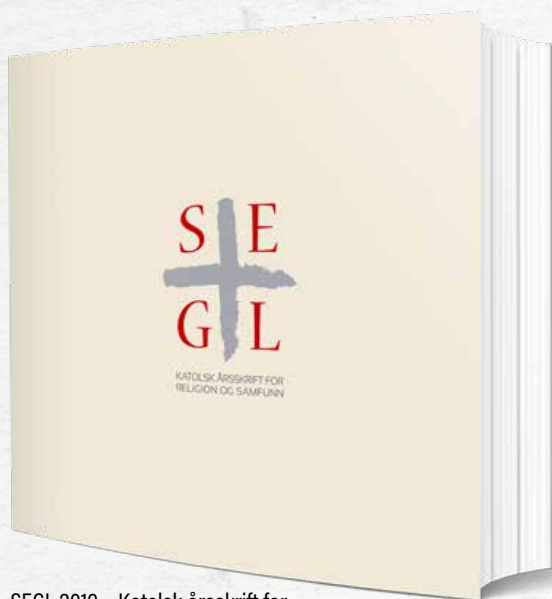
Vakre doble og enkle julekort. Pris fra kr 35.



Tautra julesåpe som inneholder essensielle oljer av kanel, nellik, pepper og appelsin. Kr 99.

Gaveideer

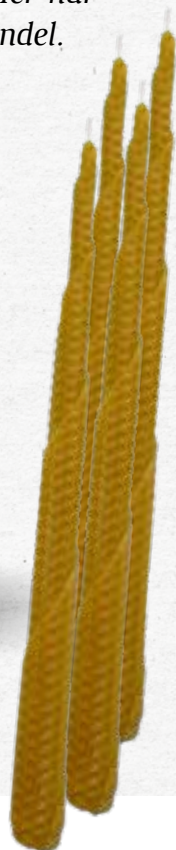
Usikker på hva du skal handle til jul? Her har du noen gode tips fra St. Olav bokhandel.



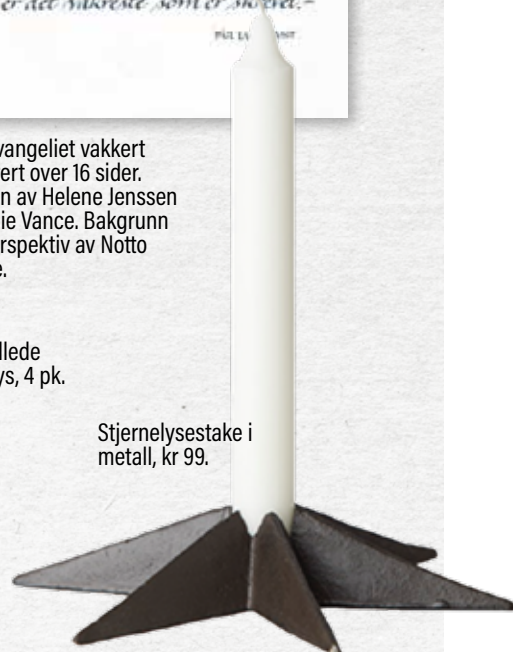
SEGL 2019 - Katolsk årsskrift for religion og samfunn. Kr 298.



Juleevangeliet vakkert illustrert over 16 sider. Design av Helene Jenssen og Julie Vance. Bakgrunn og perspektiv av Notto Thelle.



Håndrullede bivokstlys, 4 pk. Kr 159.



Stjernelysestake i metall, kr 99.

VIL DU DELE DIN
FAVORITTOPPSKRIFT
PÅ SØNDAGSMIDDAG
MED ST. OLAVS LESERE?

Kontakt Kathrine Låver:
kathrine.laver@katolsk.no



Navn: Laila Frøyset

Alder: 78 år.

Fra: Oslo, men bor på Mysen.

Yrke: Pensjonist

- Hvilken rett ønsker du å anbefale nå i adventstiden?

- En adventssuppe med viltkjøtt som man gjerne kan dele med mange personer. Det er enkelt å øke mengden ingredienser alt ettersom hvor mange man er.

- Hvorfor anbefaler du akkurat denne retten?

- Det har noe med å gjøre at jeg opp igjennom årene har vært veldig travel, og da er det fint å servere noe som man kan lage i stand på forhånd. Jeg har fire barn og ti barnebarn. Søndag 1. desember kommer hele familien på nå tjue personer til meg for å spise suppe. Da lager jeg alt på forhånd, og varmer opp etter at jeg har vært i messen.

- Hvilke ingredienser forbinder du mest med julen?

- Kanel og kardemomme har vi brukt mye i julen. Da jeg bodde på gård, var jeg vant med mye bakst og kaker. Smultbakst var noe vi lagde bestandig, og det var som oftest smultringer, fattigmann og rosettbakkels.

- Hvordan foregår julefeiringen hjemme hos deg?

- Som besteforeldre sirkulerer vi rundt til barna, som nå feirer jul i sine egne hjem. I år skal vi til vår eldste datter. Vi bruker å gå i kirken, men det kommer litt an på føret. Midnattsmessen fra Peterskirken i Roma har vi alltid på, og det verdsetter jeg høyt. Også er det messe første juledag. Mine barn og barnebarn har alltid fått beskjed om at gavene fra oss er ikke de største, men jeg gir en god sum til skolen Kristiania i Peru, som drives av bistandsorganisasjonen Svalene. Jeg var med på å opprette skolen, og har vært veldig aktiv opp gjennom årene.

- Hvilken mat blir servert i julen?

- I vår familie har vi hatt mye ribbe, medisterkaker og pølser. En dag før jul serverer vi også risengrynsgrøt med mandel og saft. Første juledag har vi ofte kalkun og medisterkaker.





Adventssuppe med lave skuldre

Denne retten kan du lage til på forhånd – og bare varme opp når gjestene kommer.

VED **KATHRINE LÅVER**

KJØTTSUPPE

DU TRENGER (10 PERSONER):

Ca. 1,5 kg kjøtt. Jeg bruker elg, men man kan bruke hvilket som helst viltkjøtt.

1 stor purre

3 store gulrøtter

1 boks mais, men kan sløyfes.

1 kålrot

1 lite kålhode

1 pose fryst potet grønnsaksblanding.

1 stor rød paprika

1 løk

3 dl pasta

krydder: salt og pepper etter smak. 1ss timian og 1ts basilikum.

SLIK GJØR DU:

Legg kjøttet i en gryte. Dekk det med vann. La kjøttet koke i en time.

Kutt opp alle grønnsakene i middels store biter.

Tilsett deretter alle ingrediensene unntatt pasta, og la det koke i minst 30 min. Spe på med vann i løpet av koketiden, slik at ingrediensene alltid er dekket. Ønsker man en tynn suppe, har man i mer vann, og hvis tykkere ønskes, mindre vann.

Etter det har kokt i 20 min, ta ut kjøttet, og tilsett pastaen. Hvis kjøttet har ben, fjern disse og del det så opp i biter. Bland kjøttbitene med resten av suppen.

Når alt har kokt godt, kan suppen avkjøles og settes kaldt til neste dag, da den varmes opp før servering, etter at man for eksempel har vært i messe.

**Server med loff og eplemost,
eller hvitvin for dem som måtte ønske det.**

ÅRSquiz

AV KRISTINE DINGSTAD



Året

1. Hva er egentlig et år?

- a) Den tiden solen bruker på ett omløp rundt jorden.
- b) Den tiden jorden bruker på ett omløp rundt solen.
- c) Den tiden jorden bruker på ett omløp rundt sin egen omkrets.

2. Hvor langt er et normalår?

- a) 52 uker minus ett døgn.
- b) 52 uker og ett døgn.
- c) 52 uker.

3. Den gregorianske kalenderen er internasjonalt den mest brukte og ble innført i Roma av pave Gregor XII i 1582 – som en reform av den julianske kalender fra år 46 f.Kr. Den katolske kirke hadde i lengre tid ivret for en slik kalenderreform. Hvorfor?

- a) Døgnet i den julianske kalender var noen minutter lengre enn det tropiske/astronomiske året.
- b) Kirken ønsket å vise at bare Gud, ikke keiseren, rådet over tiden.
- c) Den julianske kalender hadde lagt inn skuddår hvert andre, ikke hvert fjerde år.

4. Søker du i arkivene etter begivenheter i Norge 21. februar år 1700, vil du ikke finne noen som helst nedtegnelser. Hvorfor eksisterer rett og slett ikke datoene mellom 18. februar og 1. mars år 1700 i landet vårt?

- a) Det lutherske Norge ønsket ved overgang til den gregorianske kalender i år 1700 å markere sin motstand mot en kalenderreform innført av en pave. Derfor definerte man 19. februar til 1. mars, da reformen ble innført i Norge, som «sorte dager».
- b) Ved overgangen fra den julianske kalenderen i 1700 var det oppstått et avvik på mange døgn, og man løste dette ved regelrett å hoppe over et visst antall kalenderdøgn.
- c) Ha ha, selvsagt eksisterer de!

5. Når er neste skuddår?

- a) 2020
- b) 2021
- c) 2022

6. Hva er egentlig et lysår?

- a) Den tiden det tar for lyset å reise fra jorden til solen.
- b) Den tiden det tar for lyset å reise jorden rundt.

- c) Den distansen lyset tilbakelegger på ett år.

7. Hvor i Bibelen nevnes først kategorien «år»?

- a) Skapelsesberetningen
- b) Historien om Israelsfolkets vandring i ørkenen
- c) Kategorien «år» brukes faktisk ikke i Bibelen.

8. «Dagene visner ihop til aar», skriver Sigrid Undset i diktsamlingen Ungdom. Den katolske, nobelprisvinnende forfatteren skrev også en selvbiografisk barnomsroman. Hva heter denne?

- a) Ni aar
- b) Ti aar
- c) Elleve aar

Kirkeåret

9. Den 1. januar markerer Kirken årlig høytiden for Guds hellige mor Maria. Vi feirer da hennes aller viktigste tittel, Theotokos. Vanligvis oversettes denne med «Guds mor», men hva betyr det greske uttrykket helt bokstavelig?

- a) «Gud-føderske»
- b) «Hun bar Herren»
- c) «Gudmor»

10. Som gode jøder fulgte Maria og Josef forskriftene i Moseloven, og Lukas forteller at de tok med Jesus til tempelet en stund etter hans fødsel – for å bringe ham frem for Gud. Denne hendelsen feires av Kirken den 2. februar, på festen for Herrens fremstilling i tempelet. Hvor lang tid etter Jesu fødsel fant dette første tempelesøket sted?

- a) Åtte dager
- b) Førti dager
- c) Åtti dager

11. Påskedag, Kirkens store gledesdag, faller i 2020 på den 12. april. Egentlig kan vi si at påskedagen er flere dager lang, siden Kirken feirer den «med oktav». En dag feires «med oktav» når den høytideligholdes inntil den såkalte «oktavgdagen». Hva betyr det latinske begrepet octavus?

- a) Den syvende
- b) Den åttende
- c) Den enogtyvende

12. Hvilken Katarina feires av Kirken den 29. april?

- a) Katarina av Aragon
- b) Katarina av Siena
- c) Katarina av Alexandria

13. Kristi himmelfartsdag feires førti dager etter påske. Hvorfra for Jesus opp til himmelen, ifølge Det nye testamentet?

- a) Tabor
- b) Hermonfjellet
- c) Oljeberget

14. I den katolske Kirke er det en tros-sannhet at da Marias liv her på jorden var slutt, tok Gud henne opp i himmelen med både sjel og legeme. Dette feires den 15. august. Historien om Marias opptakelse går tilbake til Kirkens første århundrer, men dogmet ble erklært mye senere. Når?

- a) 1950
- b) 1850
- c) 1550

15. Ved siden av den såkalte «søndagsplikten» er det i Norge kun messeplikt én annen dag i løpet av kirkeåret. Hvilken dag?

- a) Allersjelds dag
- b) Skjærtorsdag
- c) Kristi himmelfartsdag

16. Siste søndag i kirkeåret er Kristi kongefest. Da Jesus ble ført frem for Pilatus, ble han spurt direkte: «Er du jødernes konge?» Hva svarte Jesus landshøvdingen – ifølge alle de tre synoptiske evangeliene (Matt, Mark, Luk)?

- a) Du sier det
- b) Hvorfor sier du det?
- c) Jeg sier det ikke

Året som ebber ut

17. I januar 2019 reiste en stor gruppe norske ungdommer til Verdensungdomsdagen i Panama. I løpet av disse dagene ble neste vertsland utpekt. Hvor skal neste WYD feires?

- a) Cape Town
- b) Lisboa
- c) Canberra

18. Den 22. juni i år ble det vigslet en ny katolsk kirke i Norge. Hvor?

- a) Førde
- b) Egersund
- c) Alta

19. Et av klostrene våre feiret i mars 20-årsjubileum for sin grunnleggelse. Hvilket?

- a) Tautra
- b) Munkeby
- c) Karmel

20. Den 27. mars i år kunne Tromsø stift feire 10-årsjubileum for innsettelsen av sin biskop Berislav Grgić, som har virket i Norge siden 1996. I hvilket land ble biskop Grgić født?

- a) Kroatia
- b) Bosnia-Hercegovina
- c) Slovenia

21. I den stille uke så vi dramatiske bilder av Notre Dame de Paris i full brann. I dag fremstår nasjonalhelligdommen sterkt brannskadet. Mange gjenstander ble heldigvis reddet av et heroisk brannmannskap, og korpsets egen kapellan klarte å bringe den aller viktigste av relikviene i sikkerhet. Hvilken?

- a) Et fragment av Kristi kors
- b) To av Kristi lidelsesinstrumenter
- c) Kristi tornekrone

22. De grufulle angrepene på tre kirker på Sri Lanka påskemorgen rystet en hel verden. Foruten representanter for en rekke tros- og livssynssamfunn, deltok HM Kong Harald ved den pontifikale rekviemessen i St. Johannes menighet på Bredtvet. Hvem representerte regjeringen?

- a) Utviklingsministeren
- b) Statsministeren
- c) Ingen

23. Det var knivskarp konkurranse da ministranter fra landets menigheter konkurrerte i NM i ministrering i august. I juniorklassen gikk St. Paul menighet av med seieren. St. Olav menighet dro i land seieren i seniorklassen? Men hvilken av våre St. Olav-menigheter?

- a) St. Olav (Oslo)
- b) St. Olav (Trondheim)
- c) St. Olav (Tønsberg)

24. Selv om Den hellige far trekker på årene, reiser han trofast verden rundt. I 2019 besøkte han syv land, blant annet et av disse arabiske. Hvilket?

- a) Saudi-Arabia
- b) De forente arabiske emirater
- c) Jemen

Året som kommer

25. Hvordan skrives 2020 i romertall?

- a) MMXX
- b) XXMM
- c) MMDD

26. Ab urbe condita er en latinsk frase som betyr «fra grunnleggelsen av byen

Roma». Hvilket årstall er 2020 i henhold til en slik tidsregning?

- a) 5723
- b) 3963
- c) 2773

27. Etter den jødiske kalender går vi 1. januar inn i år 5780-5781. Hva er år 0 i henhold til denne tidsregningen?

- a) Verdens skapelse
- b) Inntoget i det lovede land
- c) Innvielsen av det første tempel

28. Det kinesiske nyttåret er en høytid for 20 % av jordens befolkning. Når det nye året står for døren, er det tydelig hvilket man går i møte, for butikkene er fulle av ting som forestiller det kommende årets dyretegn. Hvilket dyretegn går man inn i ved det kommende kinesiske nyttår?

- a) Rotte
- b) Drage
- c) Elg

29. Vi går snart inn i det som også kan angis som år «to tusen og et snes». Et snes er en gammel mengdeenhet som altså tilsvarer 20 enheter eller stykk, og ordet er avledet av det norrøne sneis. Hva er da egentlig et snes?

- a) Det antallet av noe som får plass i en sildetønne.
- b) Det antallet av noe som kan løftes av et esel.
- c) Det antallet av noe som er tredd inn på en pinne.

30. Hva er bok nummer 20 i Det nye testamentet?

- a) Peters andre brev
- b) Jakobs brev
- c) Johannes' åpenbaring

31. En av Norges byer feirer 300-årsjubileum i 2020. Byen har gjennom historien hatt en mengde utenlandske arbeidere, men fikk ikke egen katolsk menighet før i 1989. Den var også meget sentral i våpenhvilen som ble inngått mellom Sverige og Norge i 1814 (da Norge aksepterte å gå i union med Sverige). Hvilken by snakker vi om?

- a) Kongsvinger
- b) Moss
- c) Molde

32. Hvor gammel blir pave Frans i 2020?

- a) 80
- b) 84
- c) 87

Bokåret

33. Vi befinner oss nå på slutten av bokåret 2019, hvor vi feirer 500-årsjubileet for Norges to første trykte bøker. Utgiver var erkebispedømmet Nidaros, med

erkebiskop Erik Valkendorf i spissen. Den mest kjente av de to bøkene er Missale Nidrosiense, altså messeboken. Hva er den andre?

- a) Breviarum Nidrosiense
- b) Passio Olavi
- c) Lectionarium Nidrosiense

34. Hva var erkebiskopens begrunnelse for å trykke Missale Nidrosiense?

- a) Markere revir overfor den luthervennlige danskekongen.
- b) Dekke Kirken i Norges behov for en standardisert liturgi.
- c) På grunn av slaget ved Nidelva hadde man ikke nok skrivere.

35. Hvem etterfulgte Erik Valkendorf på erkebispesetet Nidaros?

- a) Olav Engelbregtson
- b) Ingen, for reformasjonen kom
- c) Erik Vardenius

36. Ifølge Heimskringla var det kong Olav Tryggvason som grunnla Trondheim i år 997. Tre år senere falt han i et slag. Hvilket?

- a) Slaget på Svolder
- b) Slaget ved Nidelva
- c) Slaget på Stiklestad

37. Når ble Nidaros opprettet som bispedømme?

- a) 1030
- b) 1068
- c) 1173

38. Frem til reformasjonen i 1537 hadde Nidarosdomen også det høystemte tilnavnet Cor Norvegiae («Norges hjerte»), fordi helgenkongens skrin var plassert bak høyalteret. Hvem er kirken viet til?

- a) Den hellige Treenighet
- b) Olav den hellige
- c) Den hellige Jakob

39. Trondheim stift får snart ny egen biskop. Dom Erik Varden ble kalt til bispegjeringen fra trappistklosteret sitt, hvor han var abbed. Hvilket kloster har vært biskopelektens hjem siden han inntrodte i 2002?

- a) Mount Woodhouse Abbey
- b) Mount Saint Bernard Abbey
- c) Downton Abbey

40. Den kommende biskopen i Trondheim er glad i både å lese og skrive bøker. Nylig utgav han en bok som har høstet stor anerkjennelse internasjonalt. Til våren utgis den på norsk på St. Olav forlag. Hva er bokens tittel?

- a) The Shattering of Loudness
- b) The Shattering of Laity
- c) The Shattering og Loneliness

Fasit på side 96



PORTINARI-ALTERBILDET:

Hva en altertavle kan fortelle

Portinari-alterbildet er et hovedverk innen 1400-tallets maleri i Nederlandene, skapt i overgangen fra middelalder til renessanse. Vi kjenner både kunstner og oppdragsgiver, selv om verket er usignert. Det er det eneste sikre verk av Hugo van der Goes, som i moden alder trådte inn i Augustinerordenen.

TEKST: **FRODE HAVERKAMP**

Denne altertavlen har en rik symbolikk, som gjør det interessant å gå nærmere inn i detaljene. Det dreier seg om et meget stort triptykon, 2,5 m høyt: et alterbilde med et midtparti og to sidesfløyer som kan lukkes som dører over midtstykket. I lukket tilstand fremstiller det en bebudelsesscene i gråtoner, mens når det er åpent, ser man i midtpanelet en fødselsscene med Jesusbarnet, Maria og Josef, engler og tilbedende hyrder, og i høyre og venstre fløy ser vi donator-familien med sine skytshelgener.

Triptykonet var plassert på høyalteret i St. Egidio-kapellet i Sta. Maria Nuova i Firenze i annen halvdel av det 15. århundre.



I 1650 ble det demontert og lagret forskjellige steder i kirken. Henimot 1870 ble alterskapet satt sammen igjen, og i år 1900 overført til Uffizi-galleriet i Firenze, der det har befunnet seg siden.

KUNSTNERENS LIV

Så å si ingenting er kjent om verkets skaper, Hugo van der Goes, før han 5. mai 1467 blir fri mester i malerlauget i Ghent. Hvis vi antar at han da er nærmere 30 år gammel, ligger fødselsåret mellom 1435 og 1440. Hans ry vokste etter at han var opptatt i lauet, og han ble kalt til Brügge for å delta i utsmykningen av byen i anledning av bryllupet mellom Karl den dristige og Margaret av York 3. juli 1468. I arkivene kan man se at han utførte en del kirkedekorasjoner i Ghent, og i 1474 ble Hugo leder for malerlauget i byen.

Men året etter, mens han står på høyden av sin karriere, bestemmer han seg for å trekke seg tilbake fra denne verden, og Hugo flytter til augustiner munkene i *Rode Clooster* – «det

røde kloster» et stykke utenfor Brussel. Her får han status av *frater conversus*, dvs. fullt religiøs medlem av kommuniteten, med en del praktiske arbeidsoppgaver. Han har det meget fritt; får fortsatt anledning til å male og til å ta imot fornemme gjester som oppsøker ham for å ta bildene hans i øyesyn.

På en reise til Köln i 1480 ble han plutselig en natt på hjemmeveien angrepet av en mental sykdom. «Han fremsa ustanselige klager om å ha blitt dømt og straffet med evig forbannelse, og ville endog legge morderhånd på seg selv». Hele sykdomsforløpet og priorens reaksjon og forsøk på å stille diagnosen og kurere hans mentale depresjoner, bl.a. med musikk-terapi, kan man lese om i beretningen fra en klosterbror. Hugo van der Goes dør som sinnssyk i klosteret i 1482.

HVA VI SER

Altretavlen ble bestilt av den rike florentinske kjøpmannen Tommaso Portinari for St. Egidio-kapellet. Yttersiden av de >



BESTILLER OG HELGENER: I venstre fløy kneler han som bestilte altertavlen, Tommaso Portinari, bak ham er hans to sønner Antonio og Pigello. Stående bakenfor finner vi to helgener gjengitt i langt større målestokk: den hellige Antonius og St Thomas. I høyre fløy er Tommasos hustru Maria Baroncelli og datteren Maria, med sine skytshelgener: Sta. Margareta og Sta. Maria Magdalena.

JESUSBARNET: Det nyfødte Jesusbarnet ligger alene på stengulvet, og fra den nakne kroppen stråler lys ut. Den knelende Maria ser på barnet med et bedrøvet uttrykk.

lukkede dørene viser to rundbuede nisjer med diskrete arkitektur-ornamenter i hjørnene. I den ene sitter Jomfru Maria på en benk, som i en klostercelle. Hun har den ene hånden i en bok som ligger oppslått på en lesepult. Med den andre tar hun seg for brystet. Hun slår blikket ned, og over henne svever duen. I den høyre nisjen sees erkeengelen Gabriel, som tydeligvis akkurat har landet, siden han bøyer knærne. Han holder sitt verdighetstegn, sepetret, i venstre hånd og peker med høyre opp mot himmelen.

I venstre fløy kneler han som bestilte altertavlen, Tommaso Portinari, med hendene samlet i tilbedelsesgestus, vendt mot den sentrale scenen. Bak ham er hans to sønner Antonio og Pigello. Stående bakenfor, med en anbefalende håndbevegelse mot den hellige familie, finner vi to helgener gjengitt i langt større målestokk: den hellige Antonius og St Thomas. I bakgrunnen er en fjellknaus hvor Josef og Maria klatrer ned en bratt sti. Eselet dilter etter og oksen følger.

I høyre fløy er Tommasos hustru Maria Baroncelli og datteren Maria, gjengitt på samme måte som faren og sønnene, med sine skytshelgener: Sta. Margareta og Sta. Maria Magdalena. I bakgrunnen har en tjener steget av hesten for å spørre en mann om veien, og lenger bak kommer de hellige tre konger med sitt følge, i et småkupert landskap. Noen tiggere sees mellom tre-stammene foran et vann. Både her og i den andre fløyen er alle trærne uten blader, og den overskyede himmelen virker vinterlig.

I midtpanelet finner hovedscenen sted i stallen eller den romanske ruinen i forgrunnen, i bakgrunnen kan vi se sauer og gjetere. Det nyfødte Jesusbarnet ligger alene på stengulvet, og fra den nakne kroppen stråler lys ut. Den knelende Maria ser på barnet med et bedrøvet uttrykk. Ved siden av søylen til venstre står Josef ved krybben, oksen og eselet. På motsatt side er tre tilbedende hyrder, den fjerde kommer løpende inn fra

«Englene som omgir Jesusbarnet er kledt som de assisterende minstranter ved den første høymesse for en ung prest.»

bakgrunnen. I forgrunnen ser vi et hvetenek, blomster og en gruppe engler på hver side. Mellom Maria og hyrdene er det også to knelende engler, og noen engler svever i luften.

Hugo innfører realisme i skildringen av hyrdene, og understreker det grove og folkelige; budskapet om frelse kom ikke til de mektige, men til de svake og vanskeligstilte. Josef har også fått en klart definert personlighet. Han har en fremtredende plass, om enn på en viss avstand fra barnet. Han står i profil, nesten som om det var et stifter-portrett. Lyskilden befinner seg oppe til venstre. Inne i stallen er det mørke.

SYMBOLENE

I 1400-tallets bilder er ofte en dypere mening innebygget i de naturalistisk gjengitte elementene. Ting i den synlige verden omkring oss peker mot de himmelske sannheter som åpenbares i Den hellige skrift og hos kirkefedrene. De religiøse mysterier syntes mer fattbare gjennom fremstillinger i en gripbar form. «Nå ser vi i et speil og i en gåte, da skal vil se ansikt til ansikt.»

Blomstersymbolene nådde sine store høyder på 1400-tallet. Akeleier, nelliker og iris står i to vaser i forgrunnen, og fiolene, som ligger på bakken, har alle spesielle betydninger. Syv akeleier

TIL DE SVAKE: Hugo innfører realisme i skildringen av hyrdene, og understreker det grove og folkelige; budskapet om frelse kom ikke til de mektige, men til de svake og vanskeligstilte.



SYMBOLTUNG: Blomstersymbolene nådde sine store høyder på 1400-tallet. Akeleier, nelliker og iris står i to vaser i forgrunnen, og fiolene, som ligger på bakken, har alle spesielle betydninger.

er et bilde på Den hellige ånds syv gaver som ble skjenket Jesus ved fødselen. Fødselen (Visdom, Forståelse, Gode råd, Makt, Kunnskap, Fromhet og Guds frykt). «Ancoli» er det franske navnet på akeleier, og det blir assosiert med «Melankoli», som sammen med den mørkeblå farven peker mot Marias syv sorger. Dem var hun i stand til å bære fordi også hun hadde mottatt Jesu syv gaver. Sorgene relateres til syv hendelser i Jesu liv (Presentasjonen i Templet, Flukten til Egypt, Jesus som 12-åring i Templet, Korsbæringen, Korsfestelsen, Nedtagelsen av korset og Gravleggelsen). Syvtallet innebefatter også de syv kardinaldyder, som foruten Tro, Håp og Kjærlighet inkluderer de antikke: Måtehold, Visdom, Rettferdighet og Styrke. Nellik heter på nederlandsk «nagelbloem», og nellikene symboliserer korsfestelsens tre nagler. Fiolen er et symbol på ydmykhet.

Når St. Antonius (4. årh.) fremstilles med munkekutte og alderdomstegnet stokk, er det fordi han regnes som klostervesenets grunnlegger og ble hele 105 år gammel. Når han holder en bjelle i hånden, er det for å vise at han driver ut onde ånder og demoner. Når den tvilende apostelen Thomas holder en lanse, henspiller det på hans martyrdød: han ble drept med en lanse da han var på misjonsreise i India. Margareta av Antiochia motsatte seg å bli tvangsgiftet, ble slukt av en ildspyende drage, men slo korsets tegn, slik at dragen sprakk. Hun ble idømt dødsstraff, men på vei til retterstedet ber hun om at minnet om henne må være til hjelp for dem som lider smerter under barnefødsler. Hun er derfor skytshelgen for gravide kvinner. Vi ser henne stå på den fryktinngydende dragen. Maria Magdalena, som står ved siden av Margareta, kom for å salve Jesu legeme Påskemorgen. Hun ble assosiert med kvinnen som salvet Jesu føtter. Derfor bærer hun krukken med olje som sitt spesielle kjennetegn.

Oksen og eselet er nevnt i de apokryfe tekster, dessuten hos Esaias 1, 3. De representerer de laveste skapninger, som gjenkjenner Jesus som Guds sønn. Oksen stille og tilbedende, eselet uinteressert og likegyldig. Den romanske arkitektur representerer den gamle pakt. Kornneket i forgrunnen henspiller på fødestedet Betlehem, siden ordet betyr «Brødhuset», direkte oversatt. Dette ble også satt i forbindelse med Johannes 6, 42, der Jesus



sier: «Jeg er det brød som er kommet ned fra himmelen.» Man forbandt derfor brødet både med inkarnasjonen og eucharistien.

HVORFOR MESSEKLÆR?

Englene som omgir Jesusbarnet er kledd som de assisterende ministranter ved den første høymesse for en ung prest. Ved slike anledninger bærer hovedcelebranten *korkåpe*, en stor, overbrodert kappe uten armåpninger. Diakonen, den laveste klasse av geistligheten, og underdiakonen bærer *dalmatica*, en drakt med korte ermer og splitter i sidene. Dalmaticaen var et plagg fra Dalmatia som ble motedrakt for romerne i det 3. århundre, og som ble embedskledning for diakoner fra det 9. århundre. Den symboliserer glede, frelse og rettferdighet. Alle messehjelperne er iført alba, en messeserk, eventuelt under messeklærne. Den er av hvit lin og var opprinnelig en tunica. Alba var Kristi drakt under bespottelsen for Pilatus, og den ansees for å symbolisere renhet og de frelstes evige glede. Engelen øverst til venstre i luften og den knelende nede til høyre bærer korkåpe, mens de to englene til høyre, bak den knelende, bærer dalmatica.

Det faktum at englene er iført disse høymesseklærne, viser tydelig at det fremstillingen vil konkretisere, er messeofferet: ofringen av Kristus på korset, som høymessen er en ublodig gjentakelse av. *Sanctus*, skrevet på kanten av korkåpen peker mot messen, men ingen av englene bærer messehagel, som den forrettende prest skulle være iført, fordi Jesusbarnet selv både er offer som skal ofres og presten som foretar ofringen. Den messehagel han har på, er det menneskelige kjød, som han tok på seg ved inkarnasjonen nettopp for at han skulle kunne ofre seg selv som soning for synden.

Dette er årsaken til at vi finner Jesusbarnet helt nakent, ikke bare i Portinari-alteret, men i en rekke tilsvarende fremstillinger. Det understreker at Gud ved inkarnasjonen iførte seg et menneskelig legeme som tegnet på sin funksjon som prest. •

VI ER KALT TIL Å VÆRE RUNDKIRKER

*Hva kan denne arkitekturformen inspirere oss til,
vi som er Kirkens levende stener?*

TEKST: **P. MICHAEL JENSEN O.S.B. ST. MAURICE-KLOSTERET, CLERVAUX**
ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

De første kristne kirker – kan man lese i historiebøkene – ble bygget i det 4. århundre, etter at kristendommen var blitt statsreligion. Men dette er ikke riktig. Det ble bygget kirker før den tid – ja, de nevnes sågar allerede i Det nye testamentet. En av de vakreste tidlige kirker er omtalt i Apostlenes gjerninger, kapittel 14. Man vil ikke finne noen beskrivelse av den i selv den mest detaljerte håndbok i kirkelig arkitektur. Og ingen arkeologer vil noensinne støte på dens fundamenter, hvor dypt de enn graver. For denne kirkebygning hadde en sær egenskap: *den var utelukkende bygget av levende stener.*

La oss et øyeblikk slutte oss til Paulus og Barnabas, på deres første misjonsreise, hvor de to apostlene vandrer gjennom det sørlige Lilleasia. Misjonen i byen Lystra forløper høyst dramatisk: etter en mirakuløs helbredelse begynner byens innbyggere å hylle misjonærene som guder. Det lykkes dem med nød og neppe å forhindre folk i å ofre til dem. Umiddelbart etterpå skjer det en fullstendig omveltning. Noen tilreisende jøder hisser nemlig Lystras innbyggere opp mot Paulus, som så blir stenet. Dette gjøres så grundig, at Paulus antas å være død, og blir slept ut av byen. Menighetens reaksjon er spontan. Bibelteksten sier: *Men disiplene slo ring om Paulus, og han kom seg opp og gikk inn i byen. Neste dag dro han ut til Derbe sammen med Barnabas.*

Nettopp denne ring av troende omkring sin hyrde er en kirke bygget av levende stener. Lukas, forfatter av Apostlenes gjerninger, gir oss ingen detaljer om hva som skjer i denne ringen, men gjør det helt klart at det ikke bare er tale om en rand av nysgjerrige. For i den nye kirkebygningen skjer det et mirakel. Paulus, som ikke er død, men svært alvorlig kvestet, reiser seg opp, og er i så god fysisk form at han med det samme kan legge ut på en lengre reise.

HVA SKJEDDE i kirken i Lystra? Det kan vi ha velbegrunnede formodninger om. For det første er det sikkert at ringen ga Paulus beskyttelse mot nye fiendtlige angrep utenfra; for det andre er der neppe tvil om at et par kompetente personer gav apostelen førstehjelp; for det tredje kan vi være nesten sikre på at alle de troende var forenet i bønn for hans helbredelse. Og alle tre punkter hadde et positivt utfall: Kirken bygget av levende stener fylte Paulus med nytt liv: *Han kom seg opp* er en oversettelse av det græske ord *anastas*, som også kan oversettes med *han gjenoppsto*.

Kirken i Lystra var rund. I senere kirkebygninger – de som er bygget av mineralske stener – er den runde formen meget

sjelden. Sjelden, men som regel usedvanlig vakker. De fire karakteristiske rundkirkene på den danske øya Bornholm ga en fortreffelig beskyttelse i tilfelle fiendtlige angrep; Sankt Hedvigs-katedralen i Berlin har en vidunderlig kuppel som er et slags ikon av Himmelen. Den eneste ekte rundkirken som er kjent i Norge tilhørte Olavsklosteret i Tønsberg, i dag bare ruiner. Men rundkirken har også inspirert moderne arkitektur, slik som St. Hallvard kirke i Oslo, der sirkelen er plassert inne i et kvadrat, og kuppelen er snudd opp ned, med laveste punkt midt i kirken.

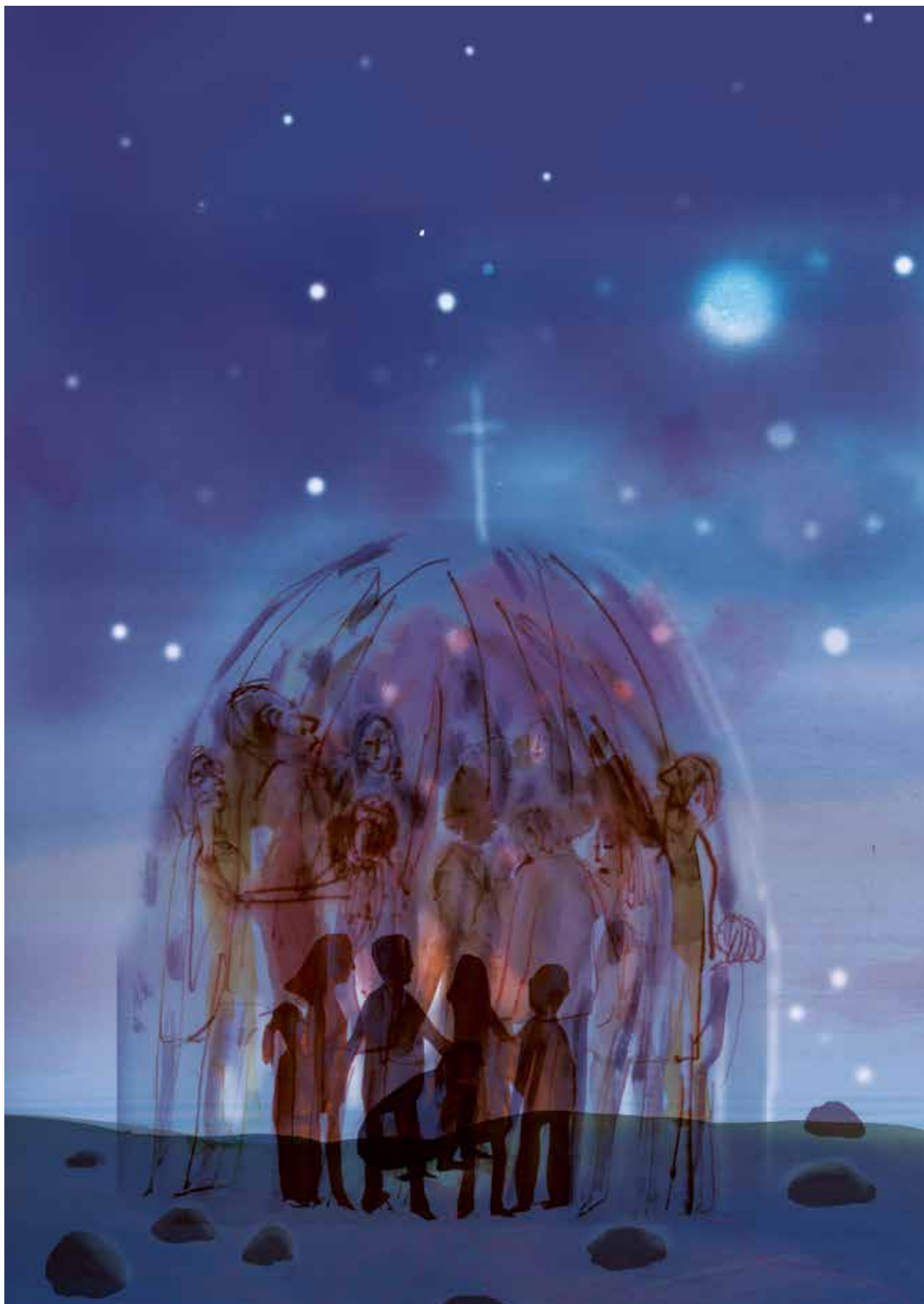
VI TROENDE ER KALT til å være rundkirker til enhver tid. Hva innebærer denne oppgaven? Hva kan denne arkitekturform inspirere oss til – vi som er Kirkens levende stener?

Først og fremst en *respektfull kjærlighet til våre hyrder*: vår pave, våre biskoper, våre prester. De blir nesten daglig stenet i mediene og i sosiale nettverk, selv av katolikker. Da Paulus lå bevisstløs på jorden, kunne man da forestille seg at de troende, for å vekke apostelen, kastet enda en sten i hodet på ham? *Glem ikke lederne deres, de som talte Guds ord til dere*, sier Hebreerbrevet. Hvis vi bekjemper eller endog forkaster de tjenere Gud har innsatt til å formidle sitt Ord og sine Sakramenter, sager vi over den gren vi selv sitter på!

Kirkene av mineralske stener har vi avgjort bruk for. De er Guds hus, hvor hans folk – Kirken-av-levende-stener – forsamles for å ære Gud og motta frelsens gave. De er et sterkt tegn på, at Guds kjærlighet til oss er urokkelig som en klippe. Men spontane kirker, som den i Lystra, har vi også bruk for. De kan bygges hurtig. De er mobile. De er virkningsfulle tegn på at *Gud vil nå ut til alle mennesker*. Pave Frans oppfordrer oss til å anse Kirken for et feltlasarett, som jo pr. definisjon hele tiden er i bevegelse, for alltid å være så nær som mulig de sårede som trenger behandling.

Rundkirken i Lystra minner oss også om, at *vi er Kirke sammen*. «Jeg er Kirke» er en setning som ikke gir noen mening. Det er ikke jeg som er Kirkens sentrum. Jesus inviterer oss til å gjenfinne våre barnekår: *Den som ikke tar imot Guds rike slik som et lite barn, skal ikke komme inn i det*. Og barn i hele verden danner nettopp spontant en ring når de leker sammen. En ring som skaper samhold, og uttrykker forening rundt et felles prosjekt.

MEN DET ALLER VIKTIGSTE som begivenheten i Lystra lærer oss, er at Kirkens bønn er effektiv. Vår felles bønn bringer nytt liv til verden, for takket være vår bønn, er Jesus selv til stede: *Hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem.*•





JANNE HAALAND
MATLARY

professor dr.philos. og ansatt
ved Institutt for statsviten-
skap, Universitetet i Oslo

VÅR FRUE PÅ PRÆRIEN

*Jeg er for tiden gjesteprofessor ved University of Notre Dame i Indiana, USA.
Det er fire timers kjøring unna Chicago og seks timer bak Norge. Her er
det like katolsk som det er sekulært hjemme.*

Universitetet opprettholder den vestlige sivilisasjon som få andre universiteter på kloden. Dette er et av de rikeste, mektigste og mest tradisjonstro katolske universiteter som finnes. Rikt fordi tidligere studenter donerer masse penger til sitt *alma mater*, mektig fordi ideene fra vår felles katolske tradisjon når ut, selv i storm, og tradisjonstro ved at troen forvaltes med respekt og ærbødighet. Det er den franske ordenen La Croix som eier og driver universitetet, som har en prest til rektor. Franske misjonærer kom hit da dette var en fransk koloni, og de ble da den ble amerikansk. I 1842 fikk de land her mot å drive skole. Under 2. verdenskrig var dette et militærakademi, deretter gutteskole, og rundt 1910 går en vossing ved navn Knut Rokne her, utvandret med foreldrene til Chicago. Han blir Amerikas mest kjente *coach* og revolusjonerer *football* med nye taktiske metoder.

GRUNNSTENEN ER TROSFRIHET

Det er alltid en stor glede å oppdage at katolsk tro og kultur opprettholdes og utvikles andre steder i verden. At Vår Frue er et helt universitets stolthet, er tydelig under fotballkampene:

Hun hylles, og lagene ber fadervår høyt før avspark. Dette er i sterk kontrast til det gjennomsekulariserte Europa, med Sverige og Norge i spissen.

Amerikanske katolikker utgjør en sterk faktor i verdenskirken. Mens vi rett og slett ikke kan debattere familie, abort og slike sensitive tema i Norge uten å bli stemplet, marginalisert eller intensjonelt misforstått, er disse avgjørende kulturkampene harde, men mye mer avansert her. Det finnes en sterk pro-familie og pro-vita side her, noe som helt mangler hjemme – og som er meget svak generelt i Europa. Mens abort helt til fødselsøyeblikket er innført i flere delstater, er også opposisjonen mot dette sterk, og katolske prester og biskoper deltar aktivt i debatten. Joe Biden, demokratisk presidenthåpefull, ble nylig nektet kommunion, fordi han støtter abort.

Amerikanerne har den fordel at de har mye mer distanse til

statens lange arm enn katolikker i Europa. Trosfriheten her er jo selve grunnstenen i samfunnet, siden landet ble befolket av immigranter som ofte dro pga. trosfølgelse. Kirkesamfunnene må dessuten finansiere seg selv gjennom donasjoner. Da blir friheten større til å kunne unngå politisk korrekthet og press. Det faktum at de beste skolene og universitetene er drevet av kirker eller private stiftelser, gir også større frihet. «Alle» har sin kirke, normalen er å være kristen. Det norske er altså ikke typisk.

Den amerikanske konstitusjonen snakker om Gud, men staten er konfesjonsløs. Den norske har – tro det eller ei, unnskyld uttrykket – en kristen formålsparagraf.

Hvordan henger det sammen? I endringen av Grunnloven ved statskirkens avskaffelse i 2012 fikk vi en helt ny «faneparagraf» 2, som sier at vår kristne og humanistiske kulturarv forblir stats og samfunns grunnlag. Det er forbilledlig klart, og ble vedtatt av et samlet Storting. Men på tross av dette preger ikke kristendommen det norske samfunn i særlig grad. Børre Knutsen fikk jo svar på sitt spørsmål om abort er forenlig med Grunnloven i sin tid, da vi hadde en enda klarere tilknytning

mellom stat og kirke i statskirken.

Svaret var ja.

«Trosfriheten her er jo selve grunnstenen i samfunnet, siden landet ble befolket av immigranter som ofte dro pga. trosfølgelse.»

SKILL TRO OG POLITIKK

Den kristne tradisjon er vår egen vestlige sivilisasjon. Kristendommen er rasjonell og vitenskapelig basert – ja, faktisk, det er ikke slik at tro står mot viten, men viten skal ta oss så langt fornuften kan gå; tro er noe annet, et annet steg på veien. St.Thomas' kjente sitat er at nåden ikke ødelegger fornuften eller naturen, men perfeksjonerer den (*gratia non tollit naturam, sed perficit*). Troen har ingenting med politikk eller vitenskap å gjøre direkte, men indirekte, gjennom å forme mennesket.

Politikkens rom er autonomt og fornuftsbasert, men etikken er også rasjonelt erkjennbar. Dette menneskesynet fra antikken ble videreført av Thomas Aquinas i middelalderen, >

SORGTUNG FESTDAG: Denne statuen av Kristus taler sitt blodige språk om tragedien som inntraff i St. Sebastian's Church, Sri Lanka, påskemorgen 2019. Foto: REUTERS / Athit Perawongmetha



«Islamske land har lenge argumentert for blasfemilover i FNs Menneskerettsråd. Nå kan Vestens politiske korrekthet gjøre jobben for dem.»

og pave Benedikt skriver mye om hvordan mennesket må bli så rasjonelt som mulig for å utvikle det gode samfunn, politikken ideal. Troens effekt er på det *politiske mennesket* selv, ikke på *politikken institusjoner*. Derfor kan vi ha sekulære stater, katolske stater eller reformerte stater uten at disse er teokratier. Så lenge det er trosfrihet for minoriteter, kan en stat være luthersk, katolsk eller sekulær. Det tyskerne kaller *Leitkultur*, altså nasjonens kristne kultur i vårt tilfelle, er ikke problematisk i det hele tatt selv om mange mener at staten skal være verdinøytral. I en viktig sak for Europadomstolen i Strasbourg vant Italia i den såkalte krusifiks-saken, der en finsk mor mente at krusifiks på skoleveggen diskriminerte ikke-katolikker. Hvordan andre religioner stiller seg til det kristne skillet mellom Gud og Caesar, er en annen sak. Det er ingen religionsfrihet i en rekke land i verden.

Et annet problem i vestlige land er tendensen til å ville innføre blasfemilover på nytt. Dette kommer inn bakveien, og er farlig: Har du hørt om islamofobi? Og anti-semittisme? Men ikke *kristofobi*? Britene diskuterer å definere islamofobi som «hate speech», på linje med rasisme og diskriminering. Det vil selvsagt føre til selvsensur, selv om intensjonen er god. For hvem vil våge seg på noen som helst kritikk av islam dersom dette blir vedtatt? Islamske land har lenge argumentert for blasfemilover i FNs Menneskerettsråd. Nå kan Vestens politiske korrekthet gjøre jobben for dem. Den britiske filosofen Sir Roger Scruton mistet stillingen sin da han sa at islamofobi er et begrep som umuliggjør kritikk av islam, fordi den vil bli møtt med subjektive anklager om nettopp dette. Islam er bare et eksempel her, for logikken bak dette er problemet – at kritikk skal stoppes av grupper som selv definerer hva som er «innenfor».

KRISTOFABI ER FARLIG

Hva med den gamle traversen, anti-semittisme? Man skal selvsagt kunne kritisere Israel og dets politikk uten å beskyldes for anti-semittisme, og i lys av jødeforfølgelsene er det ingen tvil om at fordømmer – og det som verre er – mot jøder er utbredt. Men skillet mellom legitim kritikk av Israel og illegitim kritikk av jøder er mye lettere å definere enn såkalt islamofobi. Hva som er snørr og hva som er bart har vært diskutert i årevis, med meget kompetent jødisk deltagelse.

Hva med verdens største religion, kristendommen? Er du kristofob? Jeg blir stadig oftere forundret over hvordan kristne kan latterliggjøres og kritiseres uten at det tas til motmæle. Kristne forfølges mer og mer; i dag er kristenforfølgelse verre enn angrep på noen annen religion. Midt-Østen er nesten tom for kristne – i regionen der kristendommen oppstod – og det finnes utstrakt forfølgelse av kristne i svært mange muslimske

land. Vi får ikke ha kirker, det er farlig å gå i kirker der de fins, kristne diskrimineres mht. jobb og eiendom, de trues på livet, de drepes for sin tro.

Men også her hjemme latterliggjøres kristne. I påskeuken i fjor ble jeg kontaktet av NRK TV: Kunne jeg si noe om kristne tradisjoner? Ja, sa jeg, men journalisten var veldig vag. Først da hun ble presset om hva programmet het, kom det: *Satiriks*. «Skal jeg bidra til å lage satire om den kristne påske?», spurte jeg. Motstrebende måtte hun innrømme at det var tanken. «Der er døren», sa jeg, «kom deg ut!».

Da katolske trosfeller ble angrepet påskemorgen 2019 av islamistiske terrorister, skrev tidligere president Obama og tidligere utenriksminister Hilary Clinton hver sin Twitter-melding. De snakket om «Easter worshippers» i stedet for kristne. Det er tydeligvis belastende å snakke om kristne. «Påsketilbedere» høres ut som en hedensk sekt, noen som tilber påsken. Det gjør hverken kristne eller jøder, de feirer påsken og tilber Gud. Og ingen jøder var mål på Sri Lanka.

Man kan si at både Clinton og Obama er kristofobe i sin omtale av kristne. Men dette begrepet er jo ennå ikke oppfunnet. Vi kristne har ikke bedt om meningsbeskyttelse i form av en definisjon av kristofobi, og jeg håper vi ikke finner på noe slikt.

RELIGION BØR KRITISERES

Enhver «fobi»-definisjon er totalt ødeleggende for demokratiet; det er rett og slett farlig å verne religion og andre gruppekaraktéristika med forbud mot kritikk. Rasisme er det nødvendig å slå ned på, men i sin klare form: diskriminering pga. rase. Rasisme og kjønnsdiskriminering går på menneskeverdets likhet – pigmentering og genitalier skal ikke være grunner til forskjellsbehandling. Men religion er noe helt annet – enhver religion kan og bør kritiseres og slett ikke vernes mot kritikk. Muslimer må være like åpne for kritikk av sin religion som vi kristne er det av vår, ellers havner vi raskt med nye blasfemilover i form av subjektive påberopelser av «fobier». Og det subjektive blir problemet. Det fører til usikkerhet og dermed til selvsensur.

Skal religionens medlemmer definere hva som er blasfemisk? Det er jo konsekvensen av subjektive «følelser», av krenkethet. Skal staten definere det? Det har den ingen kompetanse til og det er helt utelukket. Staten hverken skal eller kan definere grensene for en religions teologi, men religionens ledere og medlemmer kan heller ikke forby kritikk av denne. Når grupper vil bestemme om de kan kritiseres, inntreer en tilstand av selvsensur som ikke er forenlig med demokrati.

Hvis dagens sensibiliteter legges til grunn, blir vel historiene om morderen Kain og de grusomme brødrene til Benjamin snart forbudt lesestoff. •

Denne teksten på vårt eget språk gir oss et levende tidsbilde av årets vekslings mellom faste og fest, forventning og feiring, rett før reformasjonen endret kalenderen og kirkelivet.

FEM HUNDRE ÅRS KATOLSK KULTUR

Da erkebiskop Valkendorf tok boktrykkerkunsten i bruk for gudstjenestebøkene i Norge, var det gått 64 år siden Gutenbergs bibel ble trykt og 37 år siden den første trykte skandinaviske boken kom, tidebønnsboken for Odense i Danmark. 25. mai 1519 var endelig Norges første trykte bok klar fra trykkeriet i København, *Missale Nidrosiense*, Nidaros-missalet, den store (33 x 23,5 cm) messeboken til bruk på alteret med alle tekstene til messen. 4. juli samme år kom den lille (15,3 x 10,7 cm) tidebønnsboken for Nidaros, *Breviarium Nidrosiense*, trykt i Paris med alle tekstene til de åtte daglige (og nattlige) tidebønnene prester og klosterfolk skulle be. Her, i den andre trykte boken, finner vi den første trykte teksten på vårt eget språk.

I anledning av femhundreårsjubileet ble de to bøkene i mai utgitt på nytt som åpent tilgjengelige e-bøker i fullstendig transkripsjon fra den gotiske trykkskriften, med Ingrid Sperber som redaktør og med

Sigurd Hareide
er universitets-
lektor i KRLE ved
Universitetet i
Sørøst-Norge
og medlem av
Norsk katolsk
bisperåds litur-
gikommisjon.

Artikkelen bygger på en kronikk publisert i avisen *Vårt Land* 4. juli 2019, på femhundreårsdagen for den første trykte tekst på norsk.



NORGES FØRSTE OG NIDAROSPROVINSENS SISTE

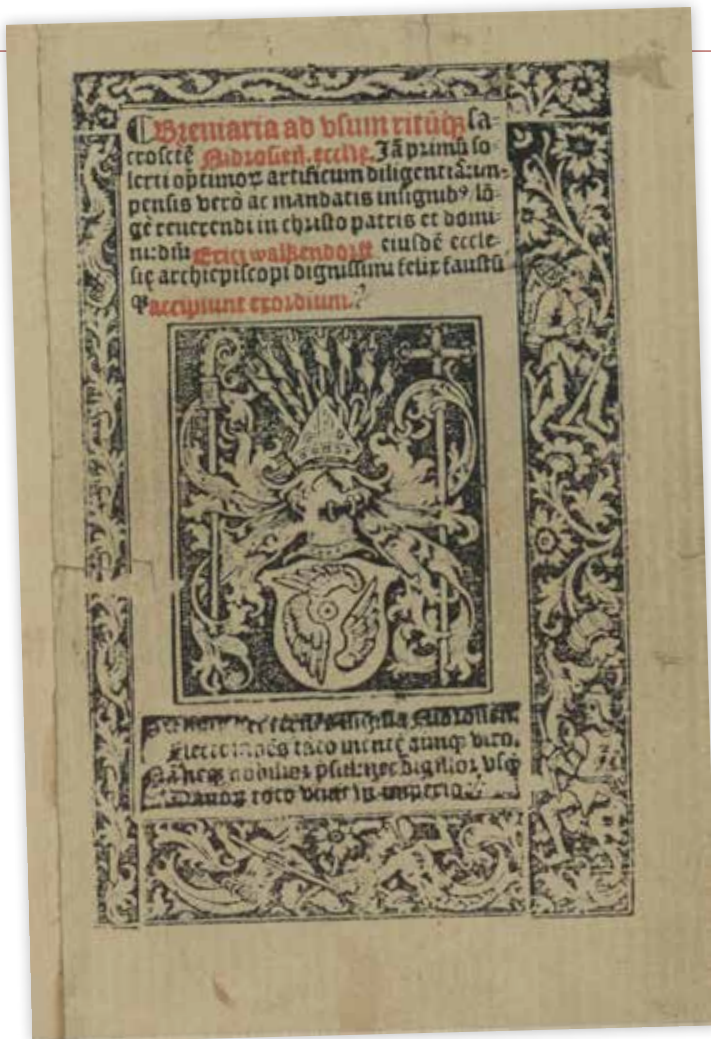
At han hadde «reddet Nidaros-liturgien», visste nok erkebiskop Erik Valkendorf lite om. Han ville sørge for at Nidaros-liturgien ble feiret på samme måte i hele den enorme kirkeprovinsen han ledet: fem bispedømmer i fastlands-Norge, to på Island og ett på Færøyene. Men da reformasjonen rammet landet i 1537, var Nidaros-liturgien alt annet enn reddet. Norges første trykte bøker ble den katolske Nidarosprovinsens siste.

Nå skulle den femhundreårige kristne

kulturen omformes radikalt. Katolsk tro og kirkeorganisasjon som hadde frembrakt 1519-bøkene, ble forbudt. Katolske biskoper som ikke overgav seg frivillig eller rømte landet, ble fengslet. Fortellingen om disse bøkene er også fortellingen om den store omveltningen som kom 18 år etter trykkingen. Og knapt noe sted fremtrer dette tidsskillet tydeligere enn om vi sammenligner den norske teksten fra 1519 med den nye lutherske kirkeordningen fra 1537.

FASTE OG FEST, FORBEREDELSE OG FEIRING

Den første trykte teksten på norsk språk er en slags kalender over hvordan «helligdager og faste i Nidaros bispedømme» skal holdes «etter kristenretten». I tidebønnsboken for Nidaros er de to sidene på norsk plassert foran den latinske, liturgiske kalenderen som har én side for hver måned. Men hvorfor plassere en slik tekst på folkespråket i en lang bønnebok for prestene på latin? Ifølge Ivar Berg som har skrevet doktoravhandling om skrivemiljøet



KUNSTVERK: En side fra *Breviarium Nidrosiense*.



MESSEBOK: En side fra *Missale Nidrosiense*.

«Bøkene er blitt kalt *den unike oppsummeringen av århundrers religiøse kultur*. Her er fem hundre års katolsk kultur samlet mellom fire permer.»

ved Nidaros erkesete i senmiddelalderen, er språket alderdommelig. De to sidene på norsk bruker ikke samtidens språkform. Det vitner om tradisjonsoverføring fra de gamle, norske kristenrettene. Selv om erkebiskopen var fra Danmark og boken ble trykt i Paris, hindret det ikke redaktørene i å ta med tradisjonsstoffet om høytidene.

Det er likevel innholdet som gir den viktigste nøkkelen til å forklare den norske teksten i en latinsk bok. Dette tradisjonsstoffet fra kristenrettene måtte folk kjenne for å kunne praktisere sin kristne tro. Kanskje lettet det prestens formidling av faste- og festdagsbestemmelsene noe at oversettelsen allerede var gjort, samtidig som den var i tråd med de gamle norrøne uttrykkene? Den norske teksten er en kalender for folket, i motsetning til den latinske, som den norske teksten danner en folkespråklig innledning til. Ikke bare språket, men også presisjonsnivået og graderingen av festene er forskjellig i de to kalenderne.

Folkekalenderen gjengir det som hadde betydning for folket, nemlig hvor mye eller lite man skulle faste før høytiden og hvor tidlig helligdagen startet. Før de største høytidene var det både faste og nonshelg: Man skulle faste på forhånd og starte helligdagen ved non (niende time, klokka tre) dagen før, slik juledagen fortsatt starter med julaften. Den latinske kalenderen på sin side følger en finstilt liturgisk rangering av høytider, fester og minnedager. Festgraden

bestemmes bl.a. ut fra om det er tre, seks eller ni tekstlesninger under nattbønnen. Selv om lekfolket ble oppfordret til å være tilstede ved tidebønnene, og også var det fra tid til annen, hadde slike detaljer begrenset interesse. Men hva slags forberedelse i form av faste festen krevde, og når den startet, trengte folk å vite.

PRIMSTAVEN SOM KATOLSK MOTKULTUR

I folkekalenderen listes det opp i alt 55 høytidsdager utenom søndager. I tillegg til fastebestemmelser i forkant av helligdagene, gis det bestemmelser om ulike fasteperioder. Med reformasjonens kirkeordning fra 1537 ble kun seks av folkekalenderens 34 helgendager beholdt. Ved jul og påske ble antallet helligdager sterkt redusert, og samtlige av årets mange fastedager ble forkastet. Felles for de seks helgendagene som ble beholdt, var at de alle, med unntak av allehelgensdag (1. november), kunne knyttes til bibelske hendelser og personer (tre Maria-fester, St. Hans/Johannes døperen og erkeengelen Mikael). Alle de andre helgendagene folk hadde så kjær, var fjernet fra kalenderen. Reformasjonen av tiden ble den store reduksjonen av kirke- og helgenåret.

I praksis fortsatte likevel vekslingen mellom forberedelse og feiring. Faste hørte lenge med til folkets høytidsforberedelser, og mange av de forbudte katolske helgenfestene ble feiret av folk flest i århundrer etter at de formelt var avskaffet. Vi finner dem på primstavene, de

gamle norske bondekalenderne fra etterreformatorisk tid. Med sine mer eller mindre kryptiske symboler for helgeners attributter eller årstidens mat- og værhendelser, vitner primstavene om en seig motstand mot dansk kongens nyordning. De forteller en annen fortelling om det rituelle året i Norge enn de offisielle kongelige kildene. Primstavene minner oss om en folkelig, katolsk motkultur som varte lenge og har dype røtter.

VISDOM FOR VÅR TID?

Midt i Norges tusenårige kristne historie står denne første trykte teksten på norsk. Kanskje har den et budskap også i dagens sekulariserte kultur? Bak reglene for høytider og fastetider kan vi skimte bildet av en tidsalder som visste forskjellen på forberedelse og feiring, forventning og fullbyrdelse, faste og fest.

Budskapet kan oppsummeres med den definisjonen av ritualer som reven gir i Antoine de Saint-Exupérys bok *Den lille prinsen*: Folkekalenderen fra 1519 vitner om en tid som visste hva et ritual og en høytid er, for det er å vite «når mitt hjerte skal begynne å danse». For en slik innsikt fortjener den første trykte tekst på norsk både feiring og en smule ettertanke, ikke minst nå i adventstiden som er mer enn en førjulstid og derfor også noe annet enn jul på forskudd. Teksten som ble uaktuell ved reformasjonen, byr altså paradoksalt nok på levende visdom til oss fem hundre år etter, nå på tampen av Bokåret 2019. •

STÅLE J. KRISTIANSEN &
PEDER K. SOLBERG (RED.)

SEGL

ST. OLAV FORLAG, 2019
391 SIDER



SEGL 2019 – et overflødigshorn

OMTALT AV ØIVIND ØSTANG

Aomtale SEGL 2019, katolsk års-skrift for religion og samfunn, er en overveldende oppgave. Bare innholdsfortegnelsen er på tre sider, forordet på syv. Men det er et overflødigshorn av en publikasjon.

Når St. Olavs redaktør sender meg SEGL 2019 elektronisk en oktoberdag under ekvator, fanges blikket raskt av spennet i omtalte og skrivende personer. For eksempel fra kunstneren Marianne Bratteli til pavelig kammerherre Wilhelm Wedel Jarlsberg, fra forfatteren Paul Claudel til rockesangeren Anne Grethe Preus, fra den hellige pave Johannes Paul II til luthersk biskop emeritus Ole Christian Kvarme, fra professor emeritus Trond Berg Eriksen til pave Frans.

OM FRIHET

Hovedtema for denne åttende utgaven av St. Olav forlags SEGL, er «Tilbake til friheten». Den kommende katolske biskopen i Nidaros, abbed Erik Varden, sier det tydelig:

... I verdenslig språkbruk er det å være «fri» å være frigjort fra noe, fra betingende, retningssgivende forhold. For en kristen er det å være fri tvert imot å ha frihet til å binde seg til; å la seg modellere av ham som er Veien, Sannheten og Livet. ... En mann eller en kvinne som på disse premisser er fri, er umiddelbart gjenkjennelig. ... Ved slik frihet lot helgenene og martyrene sine liv forklares. At samme frihet kan nås av hver og én av oss, er et løfte som ligger like ved hjertet av Kristi evangelium. Å holde dette løfte i hevd, å bære vitnesbyrd om det, er uendelig viktig nå når så mye som får navnet «frihet», faktisk er begrensende, forkvklende og degraderende – ja, bare juks.

De av oss som ikke leser gresk, får bære over med at Vardens interessante drøftelse av hvordan Galaterbrevet 5,1 er oversatt

til norsk, inneholder ord vi ikke kan lese. Vardens poeng er klart nok: mens Erik Gunnes oversetter verset som «Til et liv i frihet er det Kristus har frigjort oss» (og Bibelselskapet oversetter som «Til frihet har Kristus frigjort oss»), velger Varden å oversette de samme pauliordene som «Ved denne frihet har Kristus frigjort oss».

EMNER OG FORFATTERE

SEGL 2019 rommer bidrag fra nær femti forfattere, samlet i kapitlene «Oh, freedom!», «Dorothy Day», «Historie», «Teologi og spiritualitet», «Samfunn», «Kunst og litteratur», «Bokomtaler» og «Akademia».

Dorothy Day (1897–1980) har altså fått sitt eget kapittel med fem artikler i SEGL 2019. Day var kommunisten som ble katolikk, og som sammen med den franske innvandreren Peter Maurin startet avisen *The Catholic Worker* i New York i 1933. Et par år før hun ble katolikk i 1927, leste Day Sigrid Undsets historiske romaner *Olav Audunssøn* og *Kristin Lavransdatter*. 6. april 1940 holdt Sigrid Undset begeistret foredrag om Day i Studentersamfundet i Oslo. I krigsårene møttes de to flere ganger under Undsets opphold i USA 1941–1945, og i sine minneord om Undset skrev Day i 1950 «Jeg er henne svært takknemlig». Laila Njåstad kjente Dorothy Day og presenterer henne som «pasifist og sosial radikaler – og (selvsagt?) katolikk». Sr. Ragnhild Marie Bjelland skriver om Day som «Helgen eller kjerringa mot strømmen», mens forfatter Emma Ulrikke Weigelin Eriksen forteller at hun på 90-tallet «så filmen om Dorothy Day og konverterte til Den katolske kirke».

Noen forfattere er nevnt allerede, her er de andre: Ingvild Røsok, Eduardo Echeverria, Olav Rune Bastrup, Magdalene Thomassen, Torunn Landrø, Geir Hellemo, Niels Fredrik Skarre, Peter Maurin, Elise

Kleivane, Per Arvid Åsen, Else-Britt Nilsen, Aasmund Beier-Fangen, Jan Frederik Anker Solem, Erik Andreas Heyerdahl Holth, Erik Andvik, Ådne Njå, Vuokko-Helena Caseiro, Håkon Bleken (advokaten), Marta Bivand Erdal, Kaj Skagen, Jon Fosse, Olav Egil Aune, Øivind Varkøy, Liv Blikrud, Helene Lund, Morten Erik Stensberg, Kjell Blüchert, Frode Thorud, Per Halse, Jan Schumacher, Hallvard Thomas Hole, Alexander Golding.

Det er interessant at katolske SEGL også i år har to av lærerne ved lutherske NLA Høgskolen som redaktører: professor Ståle Johannes Kristiansen og førstelektor Peder K. Solberg. Forlags- og bilderedaktør er Kristine Dingstad, redaksjonssekretær Heidi H. Øyma og redaksjonsmedlemmer Christine Amadou, Else-Britt Nilsen, Øivind Varkøy, Henrik von Achen og Kristine Dingstad. Grafisk formgivning og sats er ved Peter Bjerke.

VISDOM OG MILDHET

Fem hundre år etter at Norges to første trykte bøker ble publisert i Nidaros i 1519, presenterer universitetslektor Sigurd Hareide både messeboken *Missale Nidrosiense* og tidebønnsboken *Breviarum Nidrosiense* i SEGL 2019. En av Mariahymnene i *Breviarum Nidrosiense* har for anledningen fått norsk tekst av Kristin Heffermehl. To av strofene i «Vær hilset, du edle Jomfru» lyder slik:

*Vær hilset, du vise jomfru Maria,
evangelistenes lærer.*

*Vær hilset, du milde jomfru Maria,
apostlenes lærer.*

En leser kan finne både visdom og mildhet ved å øse av overflødigshornet SEGL 2019. •



BJØRN ARE DAVIDSEN
LURT AV LÆREBOKEN?
 VERITAS (LUNDE)
 FORLAG, OSLO 2019

På skuddhold av myter om kristendommen

OMTALT AV **HELGE ERIK SOLBERG**

Av og til er det slik at noe nytt aktiverer det gamle som ligger og slumrer. Det skjedde med meg da jeg leste boken *Lurt av læreboken?* av Bjørn Are Davidsen, som vi kjenner fra flere artikler i St. Olav. Etter bare få sider vekket den minnet om en lignende bok jeg leste i min ungdom: *Den katolske kirke i norske skolebøker*, redigert av Daniel Haakonsen [Dreyers forlag 1951, finnes på Internett: <https://tinyurl.com/y54hctt5>]. Det var en slags gjenkjennelsens glede.

GRUNDIG GJENNOMGANG

Begge bøkene har én ting til felles, en grundig gjennomgang av norske læreverk for grunnskolen og den videregående skolen. Mens bidragsyterne i Haakonsens bok jaktet på feilinformasjon om Den katolske kirken, har Davidsen et bredere fokus. I skolebøkene leter han etter feilaktige oppfatninger – det han kaller *myter* – om kristen tro, praksis og kirke i vid forstand, fra kristendommens begynnelse til i dag. Han definerer «myte» som noe vi tror uten belegg i kilder eller forskning. Et eksempel på en slik myte er at Kirken i middelalderen hevdet at jorda var flat.

Davidsen innleder med et par interessante og viktige kapitler om mytenes makt. Lærebøkene påstår ofte både at Kirken var motstander av empiriske vitenskaper og at forskningen fra renesansens og opplysningstiden til moderne tid sparket bena vekk under kristen lære og tro. Bak disse påstandene aner man en ideologisk betinget holdning om at gudstro må erstattes av viten. Den farlige konsekvensen av dette er at elevene på uriktig grunnlag blir innpodet med et negativt bilde av kristendommen.

MYTENE

I de følgende åtte kapitlene presenterer Davidsen i historisk orden de mytene han

har funnet fra oldkirken av og til moderne tid. Her følger noen eksempler på påstander han har identifisert og tilbakevist. Biblioteket i Alexandria ble flere ganger satt i brann av de kristne. Norge ble kristnet med sverd. Middelalderen var mørk og styrt av kirken. Hvis paven og prestene mente noe annet, måtte naturvitenskapsmenn gi seg og innrømme at de hadde tatt feil, og ofte ble de hardt straffet. Korstogene var middelaldersk kolonialisering i religiøse klær. Hekseprosessene var en jakt på kvinner, og hundretusener ble torturert og drept av menn. (I parentes bemerket er det litt besynderlig at myter om inkvisisjonen ikke omtales av Davidsen.) Kopernikus og Galileo viste at jorden går rundt solen, men kirken nektet å følge bevisene. Årsaken til opplysningstiden var at vitenskapen gikk fra religiøse til naturlige forklaringer. Kirken bekjempet Darwins lære fordi han viste at jorden ikke var skapt på seks dager for 6000 år siden. Kristen misjon sto i kolonialiseringens tjeneste.

ENGASJERENDE OG LEVENDE

Davidsens tekst er engasjerende og levende skrevet. Det er imidlertid litt uklart hvem som er bokens målgruppe. Noe ser ut til å være myntet på den allmenne leser, og ofte virker stoffet som hjelp til lærere som benytter skolebøkene. Kapitlene inneholder imidlertid både en fiktiv, fortløpende rammefortelling om ungdommene Emma, Lucas og Marcus, og noen avsluttes med korte avsnitt etterfulgt av pedagogiske «Spørsmål til teksten». Det kan tyde på at lesergruppen også omfatter elever.

Forfatterens engasjement gjør at han noen ganger kommer med altfor sterke og villedende formuleringer. Her er et eksempel: «Ingen naturfilosofer i middelalderen brukte Gud til å forklare naturlige hendelser. [...] Ingen ble henrettet for normal, rasjonell naturvitenskap.» [side

161] Da spør jeg, hvordan kan han vite det? Poenget er at han ikke har funnet noe slikt i sine kilder, men hva med alle de kildene han ikke har hatt anledning til å konsultere? Dette er analogt til et problem jeg som lege kjenner til. Man kan aldri med sikkerhet si til en pasient at vedkommende er helt frisk, absolutt uten noen sykdom. Vi kan bare konstatere at det ikke er påvist noen sykdom; den kan likevel ligge latent for så å manifestere seg etter en tid.

Boken inneholder også en seksjon kalt *Fag og filosofi*. Den inneholder to kapitler med mer prinsipielt stoff. Ole Petter Erlandsen skriver om *Hvem stjäl historien vår?* Han skriver at kunnskap bør være nøytral, men at den ofte er ideologisk styrt. Torgeir Landro har et interessant essay om *Anvendelse av kritisk tenkning – Tro og vitenskap i middelalderen*.

For pedagoger og elever er boken et nyttig og interessant korrektiv til skolens læreverk. Andre lesere vil også ha glede av boken, for den gir en solid tilbakevisning av mange påstander som kan forurolige den kristne tro. Dessuten er boken ganske underholdende lesning. •

«For pedagoger og elever er boken et nyttig og interessant korrektiv til skolens læreverk.»

MORTEN MALMØ
STILLE NATT OG GLADE JUL
 HISTORIE & KULTUR AS, 2019
 127 SIDER



En stille natt som ble til den glade jul

OMTALT AV **NILS HEYERDAHL**

Det begynte stille og ubemerket i en østerriksk landsby. To menn sang til gitar-akkompagnement en vinternatt. Det var den spede begynnelse til noe som først ble en avholdt julesang og deretter vokste til å bli et internasjonalt kult-objekt, en turistattraksjon og en kilde til glede for handelsfolket.

De fleste kjenner antagelig historien om hvordan «Glade jul» ble til. Selv hørte jeg den først fortalt av Amund Schrøder i Lørdagsbarnetimen i NRK en gang på 1950-tallet: en prest og en organist skapte verket på rekordtid, som en nødløsning da orgelet sviktet julaften 1818 i landsbyen Oberndorf i Østerrike.

SOLDATENE SANG

Da sangen fylte 200 år i fjor, skrev Ingrid Johanna Hasselgård her i *St. Olav* om den mest kjente hendelsen den er knyttet til: skuddsalvene stilnet da fiender plutselig sto sammen og sang «Stille Nacht, heilige Nacht» ved den belgiske fronten julaften 1914. Sangen skapte en kort og magisk stund av fred over skyttergravenes helvete. Vi undret oss i samme blad litt over at den store danske salmedikteren Bernhard Severin Ingemann med sin gjendiktning endret tekstens grunnleggende stemning, og gjorde noe stillferdig og meditativt om til jubel og glede. Dette har både Erik Hillestad og Kjell Arild Pollestad gjort noe med. De har gitt oss hver sin nye versjon, begge mer i pakt med originalens ånd og med åpningsordene direkte oversatt: «Stille natt, hellige natt».

Det dreier seg visstnok om den mest utbredte og mest populære av alle julesanger. Den finnes på alle slags språk, den synges inn av berømte solister og kor, den er motiv på frimerker, den er objekt for forskere og den promoveres av

en egen stiftelse: *Stille Nacht Gessellschaft* i Salzburg. Her er nok å skrive om.

Det har Morten Malmø gjort nå, i en rikt illustrert og vakker bok som sikkert vil interessere mange, ikke minst julegavekjøpere. Han har gravd i det meste og antagelig tatt med det meste av det han fant, fra detaljer i tekstforfatteren Josef Mohrs familiehistorie til et kapittel om Bjørnstjerne Bjørnson, som ikke skrev om sangen. (Han skrev om sangerfamilien Rainer og dens karriere, men *Stille Nacht* nevner han ikke).

KORRIGERT HISTORIE

Den historien jeg hørte som barn, inneholdt noen uforglemmelige elementer som dessverre må revideres. F.eks. at mus hadde gnaget i stykker belgen på orgelet og at sangen ble improvisert i full fart julaften i selve Nikolaus-kirken. Forfatteren er ærlig og avliver den myten. Rett nok: det hele skjedde en julaften. Men orgelet var under omfattende og planlagt renovasjon, ikke i plutselig krise. Det var rett og slett behov for en utgangssang uten orgel. Og den teksten pater Mohr kom hjem til organisten Franz Xaver Gruber med tidligere på dagen julaften 1818, var to år gammel. Nå ble den tonesatt i full fart og fremført etter midnattsmessen av de to, tenor og bass, med gitar-akkompagnement. Koret gjentok de to siste linjene i hvert vers. Det lød nok fint.

Resten av historien om hvordan sangen ble til en internasjonal *hit* forteller Morten Malmø på en rolig og sindig måte, støttet av gode bilder. Deler av boken er den rene veiledning for turister. Og er du spesielt interessert i språk og oversettelse/gjendiktning, kan du studere verdenssuksessen gjengitt på norsk (riksmål og nynorsk), engelsk,

dansk, svensk, finsk, fransk, nederlandsk, italiensk, spansk, portugisisk, polsk, tanzaniansk, sør-afrikansk (*afrikaans*), vietnamesisk og kinesisk.

Ingemanns praktfulle pilegrimssalme *Deilig er jorden* er en urokkelig del av den norske julefeiringen. Noen kunne saktens ønske at hans versjon av *Glade jul, hellige jul* ble erstattet, men det vil neppe skje. Dertil er den for innarbeidet og kjær. Men en gang i mellom kunne det jo alterneres med en av de to andre og mer stemningsriktige gjendiktningene vi har. Ikke bare i konsertsammenheng, men også i det som er julesangenes viktigste kjennetegn: fellessangen. •

«Resten av historien om hvordan sangen ble til en internasjonal hit forteller Morten Malmø på en rolig og sindig måte, støttet av gode bilder. Deler av boken er den rene veiledning for turister.»



KJELL ARNE NORUM
GUD & MILJØET
HVA SIER BIBELEN?
 VERBUM FORLAG, OSLO 2019

Er kristendommen relevant for miljøkrisen?

OMTALT AV **HELGE ERIK SOLBERG**

Det spørsmålet forsøker Kjell Arne Norum å besvare i boken *Gud & miljøet – Hva sier Bibelen?* Den er nylig utgitt på Verbum forlag, en avdeling i Det Norske Bibelselskap.

Bibelen og miljøkrisen - har de noe med hverandre å gjøre? Ja, sier forfatteren, som er pensjonert prest i Den norske kirke, og det er ikke første gang han uttaler seg om dette, for han har i en årrekke engasjert seg i miljøspørsmål. Han presiserer riktignok at ordet «miljøvern» ikke er nevnt i Bibelen. Der finner vi imidlertid mye om Gud og hans skaperverk, som selvsagt omfatter vår klode og alt som lever på den. Den første halvparten av boken er derfor en grundig gjennomgang hva Bibelen forteller oss om dette.

Innledningsvis hevdes det at mennesket har en særstilling i skaperverket. Norum siterer Salme 8, som uttrykker det paradoksale at i forhold til det store universet, er vi små og samtidig *lite lavere enn Gud og kronet med herlighet og ære*. Deretter får vi vite hva Bibelen sier om selve skapelsen.

STOFF TIL ETTERTANKE

I et langt kapittel får vi så vite hva Bibelen lærer oss om naturen. Den er vakker og mangfoldig, den gir oss det vi trenger for å leve, den vitner om Gud, den er et gjenskinn av hans herlighet og den lovpriser Gud. Men naturen har også sine motkrefter, alt er ikke idyll. Stikkord for omtalen av de mørkere sidene er syndefallet og bakgrunnen for syndfloden og Noah-pakten. I en lang seksjon drøfter Norum hva vi kan lære av Jobs bok, blant annet om lidelse, om overmøt og ydmykhet og om dyr og mennesker. Deretter vender han oppmerksomheten mot Jesus og det vi kan lese om naturen i Det nye testamentet, helt fram til løftet om

en ny jord ved endetiden. Presentasjonen av det bibelske budskapet avsluttes med menneskets forvalteransvar for naturen og alt det levende som finnes på den. Der finner vi hovedlinken til miljøvern.

Kapitlet om Bibelen og naturen er til å bli klok av, det gir rikt stoff til ettertanke. Det gjør også den neste seksjonen av boken, hvor forfatteren forlater det bibelske perspektivet og kommer med en analyse av hvordan det står til med kloden vår og livet på den. Han er godt orientert om emner som forurensning, ressursforbruk, klimaendringer og reduksjon av artsmangfold i dyreverdenen.

HVA KAN VI GJØRE?

Hittil er alt i boken vel og bra, ja, faktisk meget godt. Teksten er velskrevet, og den ga meg mye å tenke over. Lesningen gjorde meg veldig spent på hva Norum så hadde å si om hva kristne kan bidra med for å løse alle de problemene han nettopp har presentert og drøftet. Det er temaet i bokens siste seksjon. Alt han skriver der er viktig. Han omtaler behovet for nøysomhet, et enklere liv, å dele med andre, å ha tillit, omvendelse, stillhet og hvile.

Forfatteren har mange dype og svært inspirerende tanker. Jeg ble imidlertid skuffet over det nesten ensidige fokuset på *det enkelte individet*, dets situasjon, forpliktelser og muligheter. Den kollektive dimensjonen i miljøvernet, som pave Frans skriver så mye om i *Laudato si'*, blir ikke drøftet. (Norum henviser for øvrig til pavens encyklika et par steder i boken.) Det er selvsagt nødvendig at hver enkelt av oss dropper plast, sorterer avfall, kjører kollektivt og alt det andre som hører med til en miljøvennlig livsstil, men miljøproblemenes løses ikke om vi ikke i tillegg bidrar i den store sammenheng,

i nabolaget og nærmiljøet, på jobben, i kirken, i kommunen, fylket og staten. Vi kan og må jobbe sammen med andre, ellers monner det ikke. Vi kan forsøke å påvirke familie, venner, naboer og andre mennesker. Vi kan delta i debatter i grupper, sosiale medier og presse. Vi kan delta i protestaksjoner. Vi kan bruke stemmeseddelen klokt. Vi kan støtte gode miljøprosjekter i Norge og andre land, særlig der hvor befolkningen er underprivilegert. Listen kan være lengre. Det er bare så synd at dette nesten ikke blir berørt i denne boken, som ellers er så bra. En mulig innvending kunne være at Bibelen sier lite om akkurat dette. Men det holder ikke, for Bibelen gir oss premissene for etiske holdninger som også omfatter det kollektive aspektet. •

«Forfatteren har mange dype og svært inspirerende tanker. Jeg ble imidlertid skuffet over det nesten ensidige fokuset på det enkelte individet, dets situasjon, forpliktelser og muligheter.»



KJETIL KRINGLEBOTTEN OG
HELGE UNNELAND (RED.):
**LEX ORANDI, LEX CREDENDI
60 ÅR MED KIRKELIG
FORNYELSE**
EFREM FORLAG, 2019

En tapt kamp for kirkelig fornyelse

OMTALT AV **KJELL ARILD POLLESTAD**

løpet av de siste to generasjoner har Den norske kirke vært gjennom en utvikling som nærmest må betegnes som et åndelig jordskjelv. Sett utenfra virker det som dens styrende organer har gitt kristendommen vikeplikt for feminismen og homobevegelsen. Dermed er Den norske kirke fra et katolsk synspunkt nærmest blitt irrelevant som økumenisk samtalepartner.

Verre er det at den med sine politiske korrekte holdninger og svar er blitt irrelevant for de fleste religiøst søkende mennesker. Mange er blitt borte, og av dem som fortsatt søker en kirkelig tilhørighet, er noen gått til venstre mot bedehuset, andre til høyre mot katolsk kristendom, og resultatet er blitt en «folkekirke» der det troende folk er i ferd med å forsvinne.

PRESTEFELLESKAPET PRO ECCLESIA

For en elite i presteskaper ringte alarmklokkene allerede på 60-tallet. I januar 1973 var jeg selv til stede på et stevne på Gran for prester og teologiske studenter, arrangert av et prestefellskap som kalte seg «Pro Ecclesia». I koret i den middelalderske Nikolai-kirken møtte jeg blant andre stud. theol. Arnfinn Haram fra Menighetsfakultetet, og hørte hans vakre sangstemme i mitt livs første tidebønn. Jeg ante ikke da hvor dette skulle føre oss, men stevnene på Gran ble for mange en første etappe på veien mot Den katolske kirke. Det gjaldt vår biskop, Bernt I. Eidsvig, sognepresten i Trondheim, Egil Mogstad, sognepresten på Hønefoss, Torbjørn Olsen, den forhenværende domorganist Olav Rune Ekeland Bastrup, nonnen Hanne Berentzen, professor på Menighetsfakultetet Bernt T. Oftestad, for å nevne noen. Selv konverterte jeg allerede i 1975, mens Arnfinn Haram ventet helt til 1998.

«Pro Ecclesia» ble etter hvert til «Kirkelig fornyelse» og åpnet for legfolk, og dermed fulgte en festlig og fargerik innmarsj av elitetroppene i norsk kirkemusikk, både blant utøvere og komponister, med den geniale og frodige Trond Kverno i spissen. Bevegelsens liturgiske idealer ble virkeliggjort i Gamle Aker kirke i Oslo, som dermed ble fylt til trengsel av søkende mennesker. Men Den norske kirke hadde ikke rom for en slik fornyelse. Oppblomstringen i Gamle Aker vakte raskt middelmådighetens motvilje og hat, og «rådsstrukturens» far, den mektige biskop Andreas Aarflot, fikk lagt en så kvelende hånd over gudstjenestelivet i Gamle Aker, at mange av aktørene ga opp og gikk over til andre kirkesamfunn. I 2017 ble «Kirkelig fornyelse» nedlagt etter 50 års virksomhet.

DET KAMPEN GJALDT

Hva var det så man hadde kjempet for i disse 50 år? Det hele kan etter min mening sammenfattes til en kamp for realitetene i kirkens sakramenter, og da særlig for de materielle sider ved saken. Det er enighet i alle leirer om at dåpen krever vann, men ikke om at nattverden krever vin og brød. Sognepresten på Gran nektet Kirkelig Fornyelse å feire messe i sognekirken fordi man insisterte på å bruke vin i nattverden – så lidenskapelig og irrasjonell var motstanden mot bevegelsen. Høymessen måtte flyttes til et hotell. I dag bruker Den norske kirke heller ikke brød av hvete til sakramentet, til tross for en enstemmig tradisjon, men er gått over til det «glutenfrie».

Selv om prestevielsen og ektevielsen ikke regnes som sakramenter i lutherdommen, har også de en materiell side som det ut fra tradisjonell kristendom ikke kan tukles med: Prestevielsen forutsetter en mann, ektevielsen en mann

og en kvinne. Ut fra dagens kirkelige realiteter her til lands er det lett å forstå at «Kirkelig Fornyelse» ga opp håpet om en fornyelse av Den norske kirke ut fra Bibelen og den felleskristne tradisjon.

I anledning 50-årsjubileet og nedleggelsen av bevegelsen er det utkommet en bok: «Lex orandi, lex credendi. 50 år med Kirkelig Fornyelse», redigert av Kjetil Kringlebotten og Helge Unneland. Noe av det vakreste i boken er «Salmer fra KF-miljøet», der Børre Knudsen og Arnfinn Haram er blant dikterne. Det er salmer som dirrer av levende tro. De fleste bidragene i boken er ellers holdt i en forsiktig, mimrende tone, preget av at det hele er forbi. Professor Bernt T. Oftestad ser i artikkelen «Tilflukt og provokasjon» fornyelsesbestrebelsene i et interessant historisk perspektiv.

«KIRKELIG FORNYELSE» SOM MOTKRAFT

«Som motkulturell kraft med ekstremt høy kompetanse blant sine medlemmer innen de fleste kirkelige fagfelt, ble Kirkelig Fornyelse en stubbebryter mot den konforme og retningsløse statskirkeligheten.» Det er teologen, kirkemusikeren og forfatteren Olav Rune Ekeland Bastrup som skriver dette, og han hevder at «det ligger minst én doktorgrad og venter på dem som vil gå dypere inn i denne historien.» Vi trenger ingen doktorgrad, men vi vil gjerne ha hele historien, og den kan ingen fortelle bedre enn Bastrup selv. Hans 14 sider lange artikkel er allerede et oppkomme av kunnskap, av analytisk og litterær kraft, og Olav Rune kunne ved hjelp av denne innfløkte og spennende historien kanskje ført oss nærmere en forståelse av hvorfor de som tar opp kampen mot kirkelig middelmådighet og slapphet, nesten alltid synes dømt til å tape. •

The Bishops of Scandinavia invite you to



NORDIC FAMILY DAYS

Love for the Family –
Strength for the Church

May 21-24th, 2020
Haugetun School
Rolvøy, Fredrikstad,
Norway

Register at pastoral.no/nordiske-familiedager



PRESSE- KLIPP

«Kristen tro og virkelighetsoppfatning er ikke bare en variant humanisme, men den eneste fullstendige humanismen som tar mennesket på alvor med alle dets avskygninger. Påstanden begrunnes gjennom det faktum at Gud selv er blitt menneske. Kristen humanisme forutsetter at Gud har åpenbart seg synlig på mange ulike måter gjennom historien og i alt han har skapt, og at det derfor finnes viktige innsikter om mennesket i alle tradisjoner.»

STÅLE JOHANNES KRISTIANSEN OG
PEDER K. SOLBERG I SEGL 2019

«Hellig Olavs betydning for den politiske og religiøse utviklingen i Norge i middelalderen kan knapt overvurderes. Det er dette tidsskille som vel må være det overordnede i det kommende tusenårsjubileet. Da er det nok stoff å ta fatt i: Skriftkulturen som kirken brakte med seg, legendedannelsen rundt Hellig Olav, pilegrimsvandringene over fjellet, lovgivningen og rettspleien, poesi og saga, arkitektur og kirkekunst, musikk og folkeviser – og sikkert mer enn jeg kommer på.»

GRO STEINSLAND I KLASSEKAMPEN

«Det blir bare flere kirkefremmede for hvert år som går. Den største misjonsmarken i dag er ikke lenger "der ute", men her hjemme, blant nordmenn som ikke lenger kjenner til kristendommens begrepsunivers, som kanskje aldri har hørt om Augustin eller Aquinas eller ikke klarer å skille Markus fra Matteus. Kristendommen er mer enn faktakunnskap, men det kreves likevel en del kunnskap for å oppleve, både kroppslig og kognitivt, at troen er mer enn hjertevarmende fraser og fidelistisk tiltro.»

VICTOR LUND SHAMMAS I VÅRT LAND

«Moren samtykket. Begge ønsket at Haukland skulle gå på St. Eystein katolske skole, den eneste kristne barneskolen i byen. Der gikk hun i to og et halvt år. Å komme tilbake til ordinær skole beskriver hun som et "kultursjokk". For på St. Eystein var det folk fra flere forskjellige land, og de fleste av dem var kristne. På den norske grunnskolen ble derimot det å snakke om Gud sett på som rart.»

INTERVJU I VÅRT LAND MED KRFUS LEDER EDEL-MARIE HAUKLAND

JON FOSSE:
DET ANDRE NAMNET
SEPTOLOGIEN I-II
 SAMLAGET 2019
 514 SIDER



Et rop på Gud

OMTALT AV **HANS FREDRIK DAHL**

Det første man legger merke til, er silkebåndet. Denne romanen – stor og tung i svart innbinding – har et silkebånd som kan brukes til bokmerke etter hvert som lesingen går fremover, akkurat som i en bibel eller salmebok.

Er det da et religiøst verk vi har foran oss?

UKONVENSJONELT

Ja, det er det. Jon Fosses nye bok kan i mangt og mye regnes som en konversjonsroman, i den forstand at den Fosse vi mener å kjenne (bokas jeg), denne gangen folder hendene og ber, gang etter gang, gjennom hele handlingen. Han anroper vår Herre både på latin og nynorsk, med bønner og messeord, fordi han nå er blitt katolikk, sier han. «Utruleg», påpeker han selv. Kommunist og katolikk, for en blanding, blir det også sagt.

Nå er det ingen konvensjonell Kjære Gud-anropelse vi stilles overfor i romanen. Det som måtte inntreffe av kriser, får ikke hovedpersonen til å be himmelen om hjelp. Nei, vår forteller Jon (eller hva han heter, navn og identiteter skifter fort i denne boka) opplever to døgn med merkelige og svært jordiske begivenheter, uten at Himmelen synes å spille inn. Når Jon fra tid til annen anroper Gud, er det til en evig og tidløs makt, et eksistensielt faktum, snarere enn for å få hjelp med å løse jordiske trivialiteter.

Plottet er enkelt. Jon biler to ganger fra hjemstedet i Hardanger/Sogn og ned til Bergen, først for å gjøre innkjøp, så for å se til en venn. Det siste var i og for seg planlagt første gang, men en innskyttelse får ham til å snu bilen straks han er hjemme og oppsøke vennen likevel. Dette andre

besøket ruller så opp alle de erindringer fra barndom, studietid, ekteskap og forlatthet som utgjør romanens brede og ganske så sugende handling.

Hva menes med tittelen «Det andre namnet»? Si det. Eller med undertittelen «Septologien I–II»? Aner ikke. De to romertallene markerer som de står, hver sin dag i handlingen. Kan vi virkelig vente oss fem til – for å oppfylle løftet om syv?

FARGENE

Det motivet som i årets roman går igjen som overordnet tema, er fargene. Fargenes mystikk gir på en måte det overnaturlige element i handlingen. Jon er kunstner, maler, og strever med å få koloritten til å tale gjennom sine mest grunnleggende motsetninger – det svarte lyset, det hvite mørket. Bildene skal lyse, sier han, og legger på en svart farge. Det er i kontrastene at fargespillet oppstår, sier han videre. Det beste bildet som stadig går igjen i handlingen, består av noe så enkelt som to kryssende linjer over lerretet, malt slik at møtet mellom dem skaper en helt ny farge, en farge som lyser helt av seg selv.

I det ytre kan dette bildet leses som et andreakors. Henspiller det derfor på det religiøse? På X-korset og apostelen Andreas? Kanskje. I hvert fall inntreffer overraskende møter og uventede gjen-syn etter hvert som handlingen rulles opp. Til slutt forstår vi at de to linjene og den nye fargen som Jon sitter og stirrer på når romanen ender, kanskje må leses som det symbolske uttrykk for hva som egentlig skjer, når et menneske møter et annet. Det oppstår noe nytt, noe uventet, noe vi egentlig ikke har ord for. Og dette

forener seg på romanens siste sider med det tidløse, religiøse motiv – med Gud og treenigheten.

UVANLIG STIL

Mangler vi ord? Romanen er jo selv full av dem. Latinske og religiøse ord, pregnante som bare det, men fremfor alt småord slik de går igjen i dagligtalens mange gjentakelser og trivialiteter. Svært mange gjentakelser, faktisk, stundom irriterende mange, gjentatt her uten et eneste punktum underveis i teksten. Silkebåndet flytter seg bare langsomt når leseren iblant faller av lasset. Men hold ut! Vil Fosse si at vi mennesker egentlig uttrykker oss gjennom slike gjentakelser og endeløse repetisjoner? Gjennom småord uten stans? Han synes å mene det. Det er vel derfor han harper på småting uten avbrudd. Om igjen og om igjen.

Resultatet er en stil helt utenom det vanlige. Korte setninger, underfundige trivialiteter, få avbrudd. En merkelig handling. Ingen skriver slik – uten Jon Fosse. •

«Silkebåndet flytter seg bare langsomt når leseren iblant faller av lasset. Men hold ut!»

Mennesker og dyr



Nils Chr. Stenseth er en meritert vitenskapsmann. Han er professor i økologi og evolusjon ved Universitetet i Oslo og har en meget stor vitenskapelig produksjon. Han har vært preses i Det Norske Videnskaps-Akademi og er internasjonalt anerkjent.

TEKST: **GEORG FR. RIEBER-MOHN**

Nylig fant han anledning til å kommentere noen synspunkter på menneskeverd og dyrs verdi som leder av Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, hadde fremført offentlig. Ropstad har forfektet et syn som ikke burde vekke oppsikt eller debatt i et samfunn med en kristen kulturtradisjon: Det er en grunnleggende forskjell i menneskers verdi og dyrs verdi. Mennesket har en egenverdi som gir det absolutte rettigheter uavhengig av dets funksjonsevne, rase, religion eller egenskaper i sin alminnelighet.

Synspunktet kan heller ikke være overraskende innenfor en humanistisk, ikke-religiøs tradisjon: Menneskerettighetene, nedfelt i internasjonale konvensjoner, og gjeldende rett i de fleste siviliserte rettssamfunn, har sin forankring i grunnleggende humanistiske verdier, felles for religiøse og ikke-religiøse mennesker.

VERDISYN

Professor Stenseth skriver i Aftenposten 20. november: «Ropstad har tydeligvis ikke fått med seg at evolusjonsbiologisk forskning nettopp viser at vi mennesker er i nært slektskap med de andre dyrene, så det er nok faglig korrekt å si at vi mennesker ikke er noe annet enn intelligente dyr».

Det evolusjonsbiologen tydeligvis ikke har fått med seg, er at Ropstad naturligvis ikke har uttalt seg på «faglig» eller «vitenskapelig» grunnlag. Det er et verdisyn han har gitt uttrykk for. Endog et alminnelig anerkjent verdisyn. Nå kunne jeg valgt å tolke Stenseth slik at han ikke deler dette synet på mennesket, at han er på linje med filosofen Peter Singer og enkelte såkalte transhumanister, som mener at mennesket bare er et intelligent dyr og ikke i seg selv har en egenverdi som dyr ikke har.

NY «ÅND»

Jeg velger å tro at Stenseth ikke er enig i dette synet på mennesket. Samtidig vil jeg understreke at jeg som kristen ikke har det minste problem med å slutte meg til evolusjonsbiologiens kunnskap om menneskets opprinnelse og biologiske slektskap med dyrene.

Men jeg tror at vår Skaper på et gitt tidspunkt i utviklingshistorien «skapte» det mennesket som humanister og kristne er enige om har absolutte rettigheter qua menneske. Biologisk sett var mennesket det samme før og etter denne skapelsesakten. Men det hadde fått en ny «ånd» og et nytt verd. For sikkerhets skyld presiserer jeg: Det å gi mennesket en egenverdi med iboende

rettigheter, betyr ikke at dyr ikke skal ha vern og rettigheter. Vår norske dyrevelferdslov er i så måte en god lov og en god etisk veileder i behandlingen av dyr.

DARWIN

Slik sett ser jeg ingen konflikt mellom vitenskapens kunnskap om menneskets utvikling som art og et kristent menneskesyn. Det verdisynet Singer og likesinnede forfekter, innebærer i sin konsekvens at menneskers verdi blir rangert blant annet etter hvor funksjonsdyktige og samfunnsnyttige de er. Da er Darwins maksime «The survival of the fittest», som er dyreverdenens ubarmhjertige lov, i ferd med å bli overført til mennesket. Og vi er farlig nær Adolf Hitlers Tyskland, som forsøkte å utrydde «undermennesker» som sinnssyke, sigøynere og homofile. I dyrenes verden er det ingen som hjelper de svake individene. Tvert imot tar de sterke livet av de svake og syke. Disse skal ikke få anledning til å formere seg og derved svekke artens gener.

Den velmenende KrF-lederen hadde et godt budskap, men han manglet en god adressat for sin advarsel og kritikk. Han gikk i debatt med lederen av Miljøpartiet De Grønne, som enkelt kunne tilbakevise at det partiet likestilte menneskers og dyrs verdi. Den gode Ropstad, burde naturligvis ha rettet sin kritikk mot Peter Singer og likesinnede.

Til disse hører kanskje Grønn Ungdoms talsperson Teodor Bruu, som i en kronikk har hevdet synspunkter som ligger farlig nær Singers. Men Bruu representerte i den forbindelse bare seg selv. Uansett er det ingen grunn til å kalle Ropstad «mørkemann» eller lignende for det utspillet han kom med. Den slags karakteristikk av verdikonservative kristne sitter løst i toneangivende kretser i norsk opinion. For løst, vil jeg tilføye.

UNDERLIG

Her har jeg en meningsfelle i den sindige skribenten og tidligere redaktør i Klassekampen, Bjørgulv Braanen, som i en meget balansert og god artikkel også er kritisk til Ap-leder Jonas Gahr Støre, som hevder at Ropstad plasserer KrF i «et gammelkonservativt landskap». Betimelig spør Braanen: «Men er det gammelkonservativt å forsvare menneskenes iboende verdighet og like rettigheter...?». Det er underlig at en ellers reflektert mann som Støre, som endog kaller seg troende kristen, kan hevde noe slikt. Jeg burde kanskje ikke bli overrasket. I politikken er det stadig mer som blir uforståelig, både innen- og utenlands. •

ET UVANLIG KALL

Fra Smestaddammen til middelalderordenen

Hva får en ung mann til å forlate bandyspill på Smestaddammen i Oslo til fordel for døgnkontinuerlig bønn, meditasjon og bibelstudier i Den katolske kirkes strengeste munkeorden?

TEKST OG FOTO: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

Jacob Dahl ville ikke engang konfirmeres i statskirken. Han hadde ennå ikke vendt seg mot Gud. Han spilte i stedet for bandy på Smestaddammen, gikk på ski og dro opp i Marka på tur. Så begynte han på Universitetet i Oslo – alt var normalt, alt gikk etter «planen».

– Jac, som han ble kalt, avla riktig gode eksamener og studerte gresk og idéhistorie, forteller hans bror, Hans Fredrik Dahl. Familien så for seg at han hadde en akademisk fremtid.

– Han var teoretisk begavet og hadde en fin sans for humor. I hvert fall synes jeg

det. Han var også ganske streng, og slett ingen lettvinnt godfjott, sier Dahl.

– Som konfirmant trodde han ikke på Gud. Når endret det seg?

– Det hadde alt endret seg da han var ferdig med militærtjenesten i Kystartilleriet på Tromøya. Han satt mange lange timer og pekte med radaren mot fiendtlig aktivitet. Der hadde han tid til å fundere og ble oppsøkt av Gud.

Etterhvert konverterte han under p. Hallvard Rieber-Mohns kyndige veiledning.

– Pater Rieber-Mohn fortalte meg senere at han hadde to unge menn til katolsk undervisning som han ventet seg mye av: Lars Roar Langslet og Jac Dahl. Det ble noe av dem begge, men i vidt forskjellige retninger: Langslet ble politiker, kulturminister og forfatter, mens den andre lukket seg helt inne i et kontemplativt kloster.

23 år gammel valgte Jac Dahl å tre inn i karteuserordenen og ble Dom Filip Dahl, og der ble han til sin død 8. februar 2018. Dom Filip ble 82 år gammel.

FORSKREKKET FAMILIEN

Nylig lanserte St. Olav Forlag Hans Fredrik Dahls bok *Karteuseren – Tekster fra min bror Dom Filip*. Den tidligere kulturredaktøren i Dagbladet og professor emeritus i medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo skriver der at «forskrekkelser ble stor» da Jac fortalte familien at han skulle bli munk.

– Det kom ikke som lyn fra klar himmel. Min bror hadde alt et par års tid sagt at han hadde en dragnings mot klosterlivet: Han måtte undersøke om han faktisk hadde et kall. Vi i hans nærmeste familie hørte dette,



og gav ham masse gode råd: 'Ta det med ro, Jac', 'vær tålmodig', 'gjør ferdig studiene først'. Han foretok grundige undersøkelser, så bestemte han seg, sier Dahl, som har lest mange brev fra unge kvinner og menn som velger et liv i kloster.

– Det er nesten en egen genre, dette: Å ta farvel med denne verden for å gå inn i ordenssamfunnets kontemplative eller apostoliske tjeneste. Det skaper ofte forskrekkelser blant dine nærmeste, fordi de trenger deg og er glad i deg.

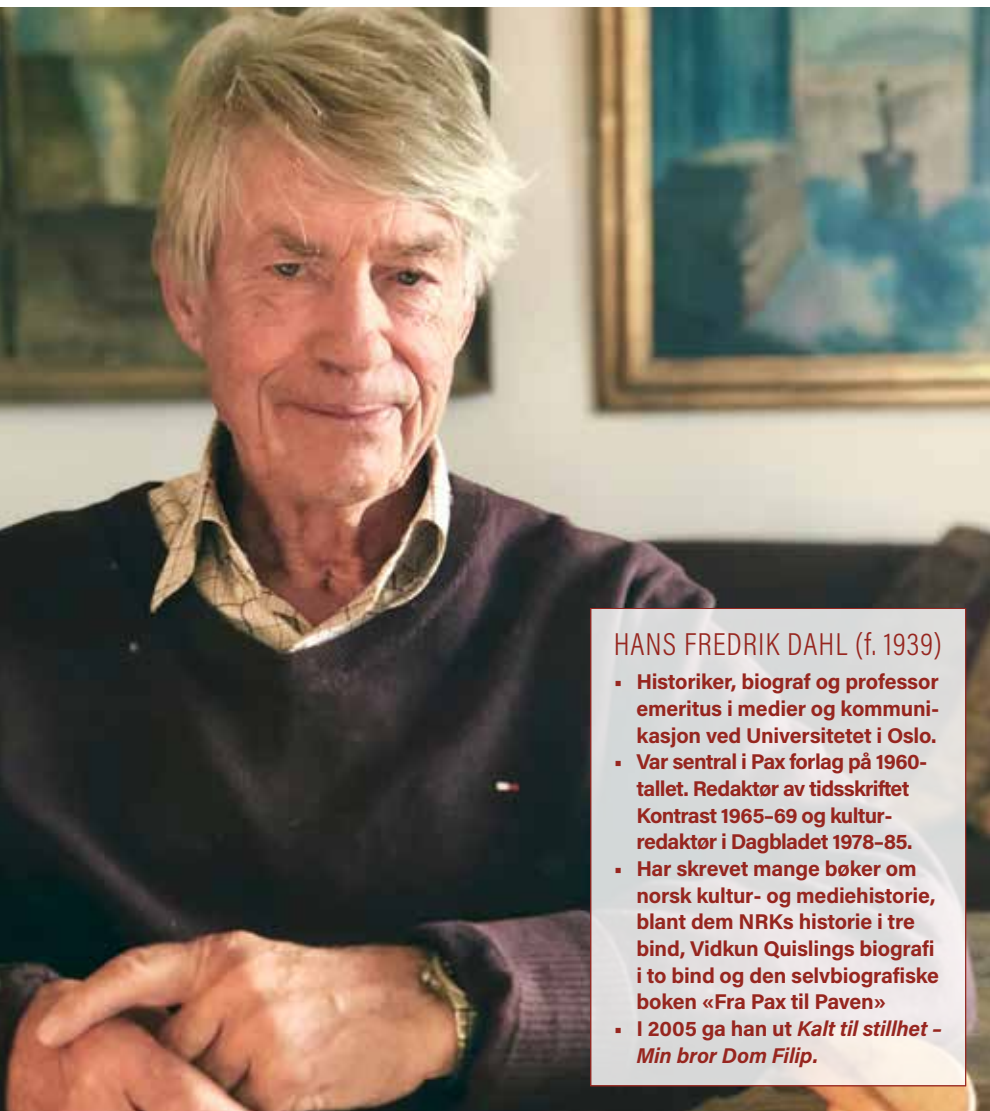
Jac Dahl ble og forble karteuser resten av sitt liv: Først virket han i klosteret Chartreuse de Séguinac, siden i 40 år ved Charterhouse of the Transfiguration i Vermont, USA.

– Fortalte han deg om hvorfor han valgte nettopp karteuserordenen?

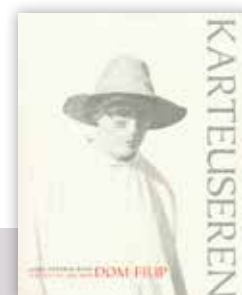
– Han undersøkte forskjellige ordner, fra før kjente han jo dominikanerne både i Oslo og Paris. Min bror besøkte også

DOM FILIP DAHL (1935–2018)

- **Jac Dahl var den første nordmann i moderne tid som ble munk i karteuserordenen, den strengeste av alle katolske ordenssamfunn.**
- **Tok artium ved Oslo Katedralskole i 1953, og etter halvannet år i kystartilleriet konverterte han til Den katolske kirke.**
- **Som student ble han opptatt som novise i Chartreuse de Séguinac i 1958. Ved sine evige løfter der fikk han klosternavnet Dom Filip og ble presteviet i katedralen i Bourg-en-Bresse i 1965.**
- **Ble forflyttet fra Séguinac til det nye karteuserklosteret Charterhouse of the Transfiguration i Vermont, USA.**
- **Hans liv er skildret i broren Hans Fredrik Dahls bok *Kalt til stillhet – Min bror Dom Filip* (2005)**

**HANS FREDRIK DAHL (f. 1939)**

- Historiker, biograf og professor emeritus i medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo.
- Var sentral i Pax forlag på 1960-tallet. Redaktør av tidsskriftet *Kontrast* 1965–69 og kultur-redaktør i *Dagbladet* 1978–85.
- Har skrevet mange bøker om norsk kultur- og mediehistorie, blant dem NRKs historie i tre bind, Vidkun Quislings biografi i to bind og den selvbiografiske boken «Fra Pax til Paven»
- I 2005 ga han ut *Kalt til stillhet - Min bror Dom Filip*.



HANS FREDRIK DAHL
**KALT TIL STILLHET -
MIN BROR DOM FILIP**
ST. OLAV FORLAG, 2019
368 SIDER

cistercienserne på Caldey Island, sier Dahl. Der møtte han den senere biskop John Willem Gran, som den gang levde et strengt klosterliv på den forblåste Pembrokeshire-kysten i Wales. Han sa til den unge Oslo-gutten: «Har De forsøkt karteuserne?» Som sagt så gjort, og der følte Jac seg hjemme.

– Min bror la mye arbeid ned i å finne det beste stedet å realisere sitt kall. Ikke der og ikke der, men DER. Det var ikke noe tilfeldig påfunn. Han var kalt til å være karteuser.

– Du skriver at dere møttes én gang per år. Kjente du ham fremdeles etter 10 eller 20 eller 60 år som munk i Kirkes strengeste munkeorden?

– Jeg kan ikke si det på annen måte enn at forståelsen oss imellom, samlivet, ble bedre og bedre med årene. Man skulle tro det motsatte, at det ble fjernere, men nei da!

Fra første dag var jeg svært nysgjerrig på hva dette var: Hvordan ber dere? Hvordan synger dere? Hvordan feirer dere messe? Han svarte villig vekk, og med årene skjønte jeg stadig mer av hva det dreide seg om.

De to brødrene skrev til hverandre annenhver måned livet ut, og traff hverandre to dager hver sommer. Hans Fredrik kunne aldri ringe Dom Filip, som heller aldri forlot klosteret.

– Om så din mor og far ligger for døden og roper etter deg, ja, så kommer du ikke. De lever strengt, og velger stabilitet, og dette kan altså vare 50 og 60 og 70 år – hele livet. Det er klart at det slår en med undring.

SPIRITUALITET I NYE OMGIVELSER

De siste årene har Hans Fredrik Dahl lest en rekke av sin brors foredragsmanus om de myteomspunne karteusernes spiritualitet. Dom Filip holdt i sin tid foredragene

for medbrødrene i karteuserklosteret i Vermont.

– De er svært gode, og det ville vært synd om de ikke hadde blitt lest av flere enn noen få karteusermunker i et lukket kloster i et fjellandskap langt borte. Jeg har derfor følt det som en forpliktelse å oversette dem, slik at de blir tilgjengelige for familie, hans venner og nå også alle som vil lese boken, sier Dahl.

– *Hva tror du boken kan gi leserne?*

– De vil møte en spesiell skikkelse, en moderne ung mann som velger å gå inn i en middelalderorden, og de vil kunne se hva han fant. Det håper jeg kan være givende også for dem.

Selv om Dom Filip var med i en eldgammel orden, ble hans oppgave å forme et nytt kloster i en for dem ny verdensdel:

– Det er Guds mening at karteuserne legger ned sine gamle klostre i Europa og samtidig grunnlegger nye i Amerika og Asia. Dom Filip bidro til å definere spiritualiteten i disse nye omgivelser, det var et formidabelt og viktig livsoppdrag, sier Hans Fredrik Dahl. •

ADVENTSUTFORDRING: *Forsøk et karteuserdøgn!*

06.00	Opp til prim i cellen
06.30–07.00	Meditasjon
07.00–08.00	Messe i kirken (konventual- eller fellesmesse)
08.00–09.00	Hver munk ber ters og feirer stille messe i et av klosterets kapeller
09.00–09.30	Takkebønn i cellen
09.30–10.00	Manuelt arbeid (i hagen, ved dreiebenk, ved sagkrakk/hoggestabbe)
10.00	Sext. Tidebønn i cellen
10.10–12.00	Middagsmåltid med rekreasjon i cellen
12.00–12.15	Non. Tidebønn i cellen
12.15–13.00	Åndelig lesning
13.00–14.00	Studium
14.00–14.45	Manuelt arbeid
14.45–15.30	Vesper. Aftensang
15.30–16.45	Studium i cellen
16.45–17.30	Aftensmåltid samme sted
17.30–18.00	Fri bønn
18.00–18.30	Angelus og kompletorium i cellen; aftenbønn
18.30–23.00	Søvn
23.00–02(03)	Nattofficium i kirken med matutin og laudes
02(03)–05.45	Søvn



AKTUELL PROFIL

HVEM: P. Jon Atle Wetaas, prior ved St. Dominikus kloster.

AKTUELL: Ble valgt til prior ved St. Dominikus kloster 31. august 2019.

– Først ble du utnevnt til prior ved St. Dominikus kloster. Så, etter tre, år ble du valgt av dine medbrødre for en ny periode. Hva er forskjellen?

– Det er noe helt annet å bli valgt av kommuniteten enn å bli utnevnt av provinsialen, både formelt og emosjonelt. Å bli valgt fyller meg med mer takknemlighet og ydmykhet. Det er nesten som med fotvask på en skjærtorsdag, man kan heller ikke forklare eller forstå følelsen før man har opplevet det, sier Jon Atle.

– Hva gjør prior ved klosteret i Neuberggaten?

– I utgangspunktet: Det samme som de andre brødrene. I et demokratisk system har alle sin plass og sine oppgaver, sånn har det alltid vært her. Kommunitetslivet er som et skjelett som holder kroppen oppe: tidebønn, liturgi, messer, felles måltider og samlinger. Dertil kommer driften av klosteret; prior kaller inn til kapittelmøte hver måned. Det er et stabsmøte med dagsorden, som prior setter opp. Vi diskuterer økonomi, liturgi, praktiske gjøremål – alt som berører klosterets drift. Dessuten kommer hver enkelt bror med forslag til dagsorden, som jeg tar inn.

– Du leder altså klosteret i det daglige. Fortell mer om det!

– Alle brødre har sine bestemte klosteroppgaver. Det er viktig å passe på at den enkelte bror får rom til å utføre dem og blir respektert. Kantor, økonom, sakrestan, bibliotekar, lektor, prokurator. Det er som i en bedrift: En rad oppgaver må utføres for at klosterdriften skal ivaretas på en god måte. Jeg mener at lederen ikke bør overprøve avdelingslederen eller fagarbeiderens skjønn hele tiden. Gjør han det, skjer det også noe med stemningen i organisasjonen og den enkeltes motivasjonen.

– I år begynte dere et stort renoverings-



JON ATLE WETAAS (f. 1958)

- Tatt opp i Kirkens fulle fellesskap av p. Albert Raulin 21. desember 1991 i St. Dominikus kirke, Oslo.
- 1994 – 2000: Novisiat i Strasbourg, studier i Lille, Fribourg (Sveits), Paris og Lyon.
- 8. august 1998: Evige løfter, St. Dominikus
- 16. desember 2000: Diakonviet, St. Dominikus.
- 1. september 2001: Presteviet i St. Dominikus av biskop John Willem Gran O.C.S.O., tidligere biskop av Oslo.
- 2013 – : Åndelig veileder for Legdominikanerne
- 20. januar 2016 – 20. juli 2016: Provinsialpriorens vikar for St. Dominikus kloster
- 20. juli 2016 – : Utnevnt til prior for St. Dominikus kloster
- 31. august 2019 – : Valgt til prior for St. Dominikus kloster
- Se komplett biografi på [katolsk.no](#)

prosjekt. Kan du fortelle oss hvorfor og mer om status for prosjektet?

– Vi har en bygningsmasse som er over 60 år gammel; den er nå så nedslitt at den må restaureres for fortsatt å kunne benyttes til hjem og arbeidsplass. Det viktigste både for beslutningen om å renovere og i det praktiske arbeidet etterpå, er bergvarmen. Vår nye varmekilde sparer oss for store fyringskostnader, i tillegg til at det er et godt miljøtiltak. Det er altså en investering gjort med økonomiske såvel som grønne beveggrunner.

– Kan du beskrive arbeidet som gjøres?

– Vi har måttet bore i huset, for å kunne føre det oppvarmede vannet fra rom til rom. Vi har slått på anlegget nå – og det funker. Vi har mottatt støtte til prosjektet fra tyske Bonifatiuswerk og vår provins i Frankrike. Private givere her hjemme bidrar også i rikt monn. Det er vi takknemlig for. Våre venner er gode og gavmilde.

– Én ting var å være dominikaner i 1216 da pave Honorius III godkjente ordenen, hva med 2019?

– Vi endrer oss parallelt med samfunnet. Forskjellen på å være dominikaner og alminnelig samfunnsborger har ikke blitt større, tror jeg. Vi er her og nå – og har ofte vært først ute med det nye i Kirken, fordi vi har fulgt med i tiden.

– Dom Filip Dahl konverterte her i St. Dominikus og ble deretter karteuserpater. Karteuserne var store i middelalderen med flere hundre kloster, siden har det bare blitt færre. Hva er status for Dominikanerordenen?

– Vi er fremdeles en stor orden med klostre over hele verden. Vi teller cirka 5000 – 6000 brødre, i tillegg kommer alle søstrene og legdominikanerne. Ordenen er som et tre med mange grener som akkurat nå opplever en tørkeperiode: Det er færre kall.



– Hvorfor ble du dominikaner?

– Når man er kommet så langt at man er rede til å svare på et klosterkall, har man mange hensyn å ta: Hadde jeg ikke valgt dominikanerne, måtte jeg ha flyttet til utlandet for godt. Det tror jeg ville blitt en påkjenning for mine foreldre.

– Du avla dine evige løfter 8. august 1998 i St. Dominikus. Når du tenker tilbake på disse 20 årene – var det verdt det?

–Jeg er – som katolikk og dominikanerbror – del av noe universelt. Det er én av de tingene som gjør at jeg har hatt det fint hittil. Jeg liker å få være en del av den store dominikanske broderkjeden.

– Hva inspirerer deg i din gjerning?

– Å se resultatet av god mellommenneskelig kontakt. •



► Lørdag den 5. oktober 2019 avla søster M. Klara Ottersen sine evige ordensløfter i St. Olav domkirke i Oslo. Søster M. Klara trådte inn hos St. Elisabethsøstrene i september 2010 og avla sine første løfter i 2014. Hun er tilknyttet St. Elisabethsøstrenes felleskap i Tønsberg.

Fylte 103 år!

► Slike fødselsdager kommer ikke ofte! Den 11. november i år, fylte søster M. **Albina Henningsen** 103 år. Hun er den eldste søsteren i St. Elisabethsøstrenes kongregasjon i Norge. I 1937, som en tjueto år gammel ung kvinne, sluttet hun seg til St. Elisabethsøstrenes kongregasjon i Oslo, for å tjene de mest forlatte, syke og lidende etter grunnleggernes eksempel. Vi gratulerer!



Nye diakoner

► Lørdag 21. september ble **Pham Cong Bang** diakonviet i St. Johannes kirke i Oslo. Pham ble født i Saigon, Vietnam. Han kom til Norge i 1982 og er gift med Oanh Thi Nguyen. 10. februar ble han tatt opp som kandidat til det permanente diakonat, innsatt som lektor 12. mars 2018, og som akolytt 30. november samme år.



Pham Cong Bang

► 30. november ble **Franklyn Fernando** diakonviet i St. Johannes kirke i Oslo. Franklyn ble født i Colombo, Sri Lanka. Han inntrådte i Minor seminary i Negambo 2004, tok deretter filosofi- og teologistudier fra 2007 i National seminary of Our Lady of Lanka, Kandy frem til 2015. Innsatt som lektor 2011 og akolytt 2014. Fra 2018 prestekandidat for Oslo katolske bispedømme, og studerer nå ved MF Vitenskapelig høyskole i Oslo. Snakker tamil, singalesisk, engelsk og norsk.



Franklyn Fernando

Utnevnelser

UTNEVNELSER I OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

► **P. Erik Ruud** SM blir med virkning fra den 1. oktober 2019 utnevnt til kapellan i 50% stilling i St. Johannes menighet i Oslo.

► **P. Aleksander Mirosław Piłat** OFM blir med virkning fra 1. oktober løst fra stillingen som kapellan i St. Laurentius menighet i Drammen, for å bedre kunne ivareta oppgaven som sjelesørger for polsktalende katolikker i Drammen og Larvik.



Pavens bønneintensjoner 2020

JANUAR: ARBEID FOR FRED I VERDEN

Vi ber om at kristne, de med andre religioner og alle mennesker av god vilje må arbeide for fred og rettferd i verden.

FEBRUAR: LYTT TIL MIGRANTENES ROP

Vi ber om at ropene om hjelp fra migrantene, ofre for kriminell menneskehandel, må bli hørt.

MARS: FOR KATOLIKKENE I KINA

Vi ber om at Kirken i Kina må forbli trofast mot Evangeliet og vokse i enhet.

Ny sammensetning av liturgikommisjonen

► Pater **Hallvard Hole** OFM har ønsket å tre ut av liturgikommisjonen ettersom han ble utnevnt til guardian i St. Frans kloster den 2. september 2019. Norsk Katolsk Bisperåd har den 12. september 2019 endret kommisjonens sammensetning (for resten av denne mandatperiode) slik at pater Hallvard Hole OFM trer ut av liturgikommisjonen og p. **Sigurd Markussen** trer inn.

Nytt sjelsørggerisk navn

► Det har i flere år vært et permanent sjelsørggerisk nærvær i Oslo for den ukrainske gresk-katolske kirke, knyttet til St. Hallvard menighets lokaler. Den 2. oktober 2019 ga den apostoliske eksark for katolske ukrainere av bysantiske ritus i Tyskland og Skandinavia, biskop Petro Kryk i München, dette sjelsørggerstedet et offisielt navn: «Den hellige martyrbiskop Josafat – erkebiskop av Polotsk».

FASIT QUIZ

1. b / 2. b / 3. a / 4. b / 5. a / 6. c / 7. a
8. c / 9. a / 10. b / 11. b / 12. b / 13. a
14. a / 15. c / 16. a / 17. b / 18. c / 19. a
20. b / 21. c / 22. b / 23. a / 24. b /
25. a / 26. c / 27. a / 28. a / 29. c / 30. b
31. b / 32. b / 33. a / 34. b / 35. a
36. a / 37. b / 38. a / 39. b / 40. c

Biskop Bernt I. Eidsvigs kalender

DESEMBER

14. DESEMBER: Messe i St. Joseph kirke, Oslo, for italiensk gruppe
18. DESEMBER: Besøk hos søstrene på Grefsen
19.-22. DESEMBER: Trondhjem

JULETIDEN

24. DESEMBER: Julemesse I
25. DESEMBER: Julemesse III

JANUAR

2.-12. JANUAR: Klosterneuburg
23. JANUAR: Møte med de nordiske biskoper
27. JANUAR: Messe og middag med presteskaper

FEBRUAR

02. FEBRUAR: Høymesse, domkirken, Oslo
19. FEBRUAR: Styremøte, Norges Kristne Råd
21. FEBRUAR: Møte med Pastoralrådets arbeidsutvalg

MARS

07. MARS: Messe i St. Johannes, Oslo
9.-13. MARS: Den nordiske bispekonferanse

À jour pr. 27. november

Biskop Berislav Grgićs kalender

DESEMBER

15. DESEMBER: Messe i Vår Frue kirke
22. DESEMBER: Messe i Karmel

JULETIDEN

24. DESEMBER: Julaften
24.00 Høymesse i Vår Frue kirke
25. DESEMBER: Juledag. Kl. 11.00
Høymesse i Vår Frue kirke
26. DESEMBER: 2. Juledag
10.00 Høymesse i Karmel
28. DESEMBER: 4. Juledag
8.00 Hl. Messe i St. Elisabethhjemmet
29. DESEMBER: Hl. Familie
10.00 Høymesse i Karmel

JANUAR

1. JANUAR: Nyttårsdagen. Kl. 10.00
Høymesse i Karmel
14. JANUAR: Lublin (Polen)
29. JANUAR: Møte i finansrådet

24. - 31. JANUAR: Roma (på vegne av NBK)

FEBRUAR

2. FEBRUAR: Messe i Vår Frue kirke
9. FEBRUAR: Messe i Karmel
15. - 16. FEBRUAR: Loreto
23. FEBRUAR: Messe i Karmel
24. FEBRUAR: Messe i Vår Frue kirke + festmiddag med presteskaper

MARS

1. MARS: Messe i Vår Frue kirke
9. - 13. MARS: Bispekonferanse i Paderborn

À jour 9. november 2019

Peggy Bruce (1929–2019)

Peggy Bruce døde 8. september, litt over 90 år gammel. Hun var født 1. april 1929, og var døpt Margaret Mary, forkortet til Peggy som hennes engelske bakgrunn tilsa.

Norges Katolske Kvinneforbund, NKKF, (1924 – 2015) hadde mange grunner til å takke Peggy Bruce for hennes store engasjement for katolsk kvinnearbeid. Forbundet ble stiftet i 1924 og het da Norske Kvinders Katolske Forbund. Formålet var «At forene norske katolske kvindeforeninger i samarbeide til fremme av religiøse og intellektuelle interesser og til socialt arbeide, og at representere norske katolske kvinner ved et skandinavisk samarbeide og likeoverfor utlandet, særlig ved de møter som avholdes av Union Internationale des Ligues Catholiques Féminines». Etter mange år og mange endringer ble navnet til slutt endret til Norges Katolske Kvinneforbund. Men etter at NKKF hadde feiret sitt 90-års jubileum i 2014, ble det snart klart at forbundet ikke kunne fortsette. Det var ikke mulig å etablere et styre, og forbundet ble nedlagt i 2015.

PEGGY BIDRO GJENNOM MANGE ÅR som aktiv i NKKF med å bygge opp og sikre organisasjonen i en vanskelig tid og ved å gjøre NKKF til en kvinneverst som ble lyttet til både i den katolske kirken her og i det norske samfunnet. Selv etter at hun ikke lenger var aktiv i styret i NKKF, beholdt hun interessen for forbundet og møtte trofast opp på landsmøter og andre evenementer inntil forbundet ble lagt ned.

Peggy var nærmest vokst opp med katolsk kvinnearbeid. Hun fortalte en gang om sitt første møte med NKKF: «Min mor var aktiv i Elisabethforeningen i Bergen så langt tilbake jeg kan huske og formann der i flere perioder, og takket være henne og NKKF kom jeg som 16-åring for første gang til Oslo! På NKKFs landsmøte Bededagshelgen 1945 representerte hun Bergen, og jeg fikk være med, opplevde Oslo og hadde det helt stortert uten å være på landsmøte».

31 år senere, i 1976, begynte Peggys formannstid i NKKF. Forbundet hadde da strevd med å finne en organisasjonsform som gjorde det til en landsdekkende organisasjon. Dette var viktig, bla. for å kunne bli med i Norske Kvinners Nasjonalråd. Da daværende formann i NKKF gikk bort helt uventet, var det Peggy, sammen med Aimée Wedset, som fikk i oppdrag å utarbeide forslag til en ny organisasjonsstruktur, som kunne fungere bedre. De to utrederne kom med et vedtektsforslag, som innebar en struktur med landsstyre, råd og regioner. På landsmøte i Tromsø i 1976 ble så Peggy valgt til ny formann.

HVA JOBBET NKKF MED I PEGGYS STYRETID? NKKF



arrangerte seminarer på Mariaholm i forbindelse med rådsmøtene, et om *Kvinnen i kirken* – vårt ansvar som kristne kvinner i u-land og hjemme, og et om *De fremmede blant oss* – om innvandrere. Moder Teresa fondet, som ble startet av NKKF, var et konkret resultat av ulandsseminaret. Kontakt med andre organisasjoner var viktig – både i og utenfor kirken. NKKF hadde fast representant i Legmannsrådet og var med i Katolsk Studieråd. WUCWO, World Union of Catholic Women's Organisations, ble etterhvert veldig viktig. Sist, men ikke minst var engasjementet og samarbeidet med Norske Kvinners Nasjonalråd fruktbart.

NKKF var høringsinstans i mange saker som

- form for borgerlig vielse
- barneloven
- permisjon under barns sykdom
- pensjonsutredning og enkers pensjonsrettigheter.

SELV ETTER AT ANDRE OVERTOK i styre og stell i NKKF, var Peggy en flittig og interessert deltaker på NKKFs landsmøter og rådsmøter, og hennes bidrag til diskusjoner og vedtak gjennom resten av forbundets levetid, ble alltid satt stor pris på. Vi som har hatt gleden og nytten av samarbeidet med henne og hennes bidrag til det katolske kvinnearbeidet, takker henne og ønsker for henne den evige freds hvile.

På vegne av tidligere styremedlemmer av NKKF,
Rønnaug Aaberg Andresen,
leder av Norges Katolske Kvinneforbund 1988–97.



Lead, Kindly Light

av John Henry Newman

Lead, Kindly Light, amidst th'encircling gloom,
Lead Thou me on!
The night is dark, and I am far from home,
Lead Thou me on!
Keep Thou my feet; I do not ask to see
The distant scene; one step enough for me.

*Leid, milde ljøs, igjennom skodde-eim,
leid du meg fram!
Eg gjeng i myrke natt langt frå min heim,
leid du meg fram!
Før du min fot; eg treng ei sjå min veg
so langt og vidt eitt steg er nok åt meg.*

I was not ever thus, nor prayed that Thou
Shouldst lead me on;
I loved to choose and see my path; but now
Lead Thou me on!
I loved the garish day, and, spite of fears,
Pride ruled my will. Remember not past years!

*Du veit det vel, eg bad ei alltid so:
leid du meg fram!
Eg vilde velja sjølv min veg, men no
leid du meg fram!
Eg vilde leva vilt, var stolt og strid
og stor i mod – å, gløym den dårskaps tid!*

So long Thy pow'r hath blest me, sure it still
Will lead me on.
O'er moor and fen, o'er crag and torrent, till
The night is gone,
And with the morn those angel faces smile,
Which I have loved long since, and lost awhile!

*Di makt hev signa meg, då veit eg visst
du leider enn
i myr og fjell og heid, og so til sist
ein morgon renn,
då til meg smiler engleåsyn blid,
som eg hev elska før, men mist ei tid.*

Gjendiktning: Peter Hognestad



John Henry Newman (1801-90) skrev salmen *Lead, Kindly Light* i 1833, på hjemvei fra Italia til England. Det er blitt en av de mest avholdte og brukte salmene verden over, på engelsk eller i oversettelse. Det finnes utallige historier om hvordan salmen er blitt sunget ved dramatiske hendelser: av innesperrede gruvearbeidere, av Titanic-forliste i livbåter, av soldater ved fronten i 1. verdenskrig etc. Den norske versjonen, *Leid, milde ljøs*, er ved Peter Hognestad (1866-1931), bondesønnen fra Jæren som ble biskop av Bergen. Noen mener at hans gjendiktning overgår originalen i poetisk kvalitet.

ADVENTSAKSJONEN 2019



**NORGES
UNGE
KATOLIKKER**



**Caritas
Norge**



SEND EN DONASJON TIL:

3000.16.91410

ELLER VIPPS TIL: **93083**

FISK FOR FREMTIDEN

YRKESOPPLÆRING FOR UNGDOM I COLOMBIA



adventsaksjonen/norgesungekatolikker



nukadventsaksjonen/norgesungekatolikker

ADVENTSAKSJONEN.NO 